

2 / 2009

Spravodajca SEA/EIA

**Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov
a navrhovaných činností na životné prostredie**

OBSAH

• SLOVO NA ÚVOD	str. 3	NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE NA FAKULTE ARCHITEKTÚRY STU V BRATISLAVE	str. 19
• PÄTNÁŠŤ ROKOV ÚČINNOSTI ZÁKONA O POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE – OČAKÁVANÝ ROZVOJ	str. 4	• PROCES EIA/SEA V ŠTUDIJNÝCH PROGRAMOCH FAKULTY ZÁHRADNÍCTVA A KRAJINNÉHO INŽINIERSTVA SPU V NITRE	str. 20
• VYBRANÉ POHLADY DO HISTÓRIE RIEŠENIA PROBLEMATIKY EIA NA SLOVENSKU	str. 6	• POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE NA FAKULTE EKOLÓGIE A ENVIRONMENTALISTIKY TU VO ZVOLENE	str. 22
• KOMPLEXNÁ PODPORA PROCESU EIA A SEA NA SAŽP	str. 8	• VÝCHOVA ŠPECIALISTOV PRE PROCES POSUDZOVANIA VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH V SR	str. 24
• SKÚSENOSTI S UPLATŇOVANÍM ZÁKONA O POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽP V TRNAVSKOM KRAJI	str. 10	• SEMINÁRE K NOVELE ZÁKONA EIA	str. 25
• SKÚSENOSTI S PROCESOM EIA/SEA PRACOVNÍKA OBVODNÉHO ÚRADU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA NA SEVERE SLOVENSKA	str. 11	• ZMENY INFORMAČNÉHO SYSTÉMU POSUDZOVANIA VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VYVOLANÉ NOVELOU	str. 26
• SKÚSENOSTI S UPLATŇOVANÍM ZÁKONA O POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V OKRESE ŽIAR NAD HRONOM	str. 13	• INFORMÁCIA O PRIPRAVOVANOM PROJEKTE CO – ESP	str. 26
• 15 ROKOV KONZULTAČNEJ ČINNOSTI FIRMY ENVIGEO, A.S. V OBLASTI POSUDZO- VANIA VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	str. 14	• INFORMÁCIA O 4. ZASADANÍ SLOVENSKO – RAKÚSKEJ KOMISIE O CEZHRANIČNOM POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	str. 27
• 15 ROKOV PÔSOBNENIA SPOLOČNOSTI PEDOHYG BRATISLAVA V OBLASTI HODNOTENIA VPLYVOV ČINNOSTÍ NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	str. 17	• RECENZIA NA MONOGRAFIU: „KRAJINNÁ EKOLÓGIA V POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE“	str. 28
• VÝUČBA POSUDZOVANIA VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE NA PRÍRODOVEDECKEJ FAKULTE UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE	str. 18	• METÓDY POUŽITÉ PRI HODNOTENÍ VARIANTOV LÍNIOVÝCH STAVIEB V PROCES EIA	str. 29
• VÝCHOVA ŠTUDENTOV A ŠPECIALISTOV V OBLASTI POSUDZOVANIA VPLYVOV		• METODICKÉ PRÍRUČKY	str. 31
		• PRÁVNICKÉ OKIENKO – ZMENY ČINNOSTI	str. 33

Spravodajca SEA/EIA – elektronická verzia časopisu o posudzovaní vplyvov strategických dokumentov a navrhovaných činností na životné prostredie, II. ročník, druhé číslo, december 2009, vydáva Ministerstvo životného prostredia SR a Slovenská agentúra životného prostredia, <http://eia.enviroportal.sk/spravodajca>. Adresa redakcie: SAŽP, Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica, tel/fax: 048/4374163, e-mail eiaspravodaj@sazp.sk. Zodpovedný redaktor: Ing. Zuzana Lieskovská, redaktori: RNDr. Mária Hrnčárová, Ing. Katarína Kováčová, Ing. Ingrid Krištofová, grafická úprava: Marián Horváth, predseda redakčnej rady: Mgr. Daniela Žišková, členovia redakčnej rady: doc. RNDr. Ingrid Belčáková, PHD., Mgr. Tomáš Čermohous, RNDr. Mária Hrnčárová, RNDr. Dagmar Hullová, RNDr. Zita Izakovičová, PhD., Mgr. Radovan Katlík, Mgr. Zuzana Koločányová, Ing. Zuzana Lieskovská, doc. RNDr. Katarína Pavličková, CSc., RNDr. Ivan Pirman, prof. Ing. Edita Virčíková, CSc. Nevyžiadané materiály redakcia nevracia. **ISSN 1338-0176**
Foto na obálke: (c) Vladimír Mužik

SLOVO NA ÚVOD

Vážení čitatelia,

v tomto roku uplynulo 15 rokov účinnosti zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike. To, že do nášho právneho systému priniesol veľmi účinný preventívny systém v starostlivosti o životné prostredie a stal nástrojom umožňujúcim zabrániť realizácii činností, ktoré by nepripustne a často nenávratne poškodili životné prostredie preukázalo jeho 15 ročné uplatňovanie v praxi.

V tomto rozsiahlejšom čísle Spravodajcu SEA/EIA 2/2009 sme sa rozhodli doplniť mozaiku článkov zaoberajúcich sa uplatňovaním procesu EIA/SEA na Slovensku, ktorú sme začali tvoriť v predchádzajúcich číslach. V prvom príspevku sú podrobne zhodnotené dosiahnuté výsledky EIA/SEA po pätnástich rokoch a sú uvedené ďalšie úlohy, ktoré nás bezprostredne v budúcnosti očakávajú na vyriešenie slabších článkov v implementácii EIA a SEA smerníc. V ďalšom príspevku sa dozvedáme o historických východiskách pri riešení problematiky EIA a SEA na Slovensku. V tomto čísle časopisu dostali tiež príležitosť na prezentáciu svojich činností viaceré subjekty, zaoberajúce sa procesom posudzovania vplyvov na životné prostredie. Medzi nimi, okrem príslušných orgánov, SAŽP a spracovateľov, dostali na prezentovanie svojich činností priestor vysoké školy, ktoré sa zaoberajú výchovou študentov a špecialistov v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie. Odborné nároky na proces posudzovania budú neustále stúpať a je určite správne o ich činnostiach informovať.

Samozrejme ani v tomto čísle nechýbajú aktuality, ktoré sa v priebehu posledného polroka na scéne EIA/SEA udiali.

Tak ako aj v predchádzajúcom čísle aj v tomto čísle pokračujeme v uverejňovaní metodických postupov v EIA, tentoraz pri hodnotení variantov líniových stavieb.

Prvý krát v časopise uverejňujeme rubriku: Právnické okienko, v ktorom sa chystáme aj v budúcnosti poskytnúť pomoc pri aplikácii zákona v praxi. Tentoraz je venované zmenám činnosti. Pri tejto príležitosti, by sme Vás tiež chceli vyzvať, aby ste nám zasielali Vaše problémy s uplatňovaním zákona, ktoré sa Vám pokúsime vyriešiť za pomoci tvorcov zákona a ďalších odborníkov. Veríme, že ich uverejnením prispějeme k správnej a jednoznačnej aplikácii zákona v praxi.

MŽP SR a redakcia

Pätnásť rokov účinnosti zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike - očakávaný rozvoj

Posudzovanie vplyvov činnosti na životné prostredie (EIA) a strategické environmentálne hodnotenie (SEA) patria medzi základné právne inštitúty v starostlivosti o životné prostredie. Do nášho právneho systému priniesli účinné preventívne systémy prognózovania a komplexného hodnotenia predpokladaných pozitívnych a negatívnych vplyvov činností a strategických dokumentov na životné prostredie a zdravie obyvateľov.

Samotné práce na príprave prvého zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. trvali viac ako dva roky. Účelom zákona bolo upraviť postup komplexného odborného a verejného posudzovania stavieb, zariadení a iných činností, ako aj návrhov niektorých rozvojových koncepcií a všeobecne záväzných predpisov. Nešlo však len o prípravu nového právneho predpisu, ale o celý súbor podmienok pre jeho účinné uplatňovanie v praxi. Už pri príprave zákona bolo zrejmé, že sa na procese EIA a SEA bude zúčastňovať veľký počet účastníkov. Zákon okrem iného zaviedol kvalitatívne nový stupeň účasti verejnosti vo všetkých krokoch procesu posudzovania vplyvov. Počas svojej účinnosti (od 1. 9. 1994 do 31. 1. 2006) si zákon vyžiadala iba jednu novelizáciu.

Potreba vypracovať nový zákon vyplynula z toho, že ES prijali v rokoch 2001 až 2003 nové smernice týkajúce sa posudzovania strategických dokumentov a Slovensko ako člen EÚ (resp. v čase prijatia nových smerníc asociovaný člen) malo povinnosť harmonizovať národný predpis s novými smernicami. Do zákona č. 24/2006 Z. z. sa premietli aj požiadavky vyplývajúce z Protokolu o SEA k Dohovoru EHK OSN o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (Dohovor z Espoo, 1991), ktorý bol prijatý v Kyjeve v roku 2003 a ktorý SR podpísala v decembri 2003. Do nového zákona sa tiež zapracovali požiadavky Dohovoru EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia prijatého v Aarhuse v roku 1998 (Aarhuský dohovor), ktorý SR podpísala v roku 2005.

S časovým odstupom pätnásť rokov je dobré sa zamyslieť nad tým, akú filozofiu mal prvý zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, o aké metodické východiská sa tvorcovia tohto zákona opierali, čo priniesol nový zákon, čo sa podarilo a čo sa zatiaľ nepodarilo dosiahnuť v uplynulom období a aké sú očakávané trendy rozvoja.

Metodické východiská návrhu prvého zákona a príprava programu jeho implementácie

O príprave zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie sa začalo diskutovať už v roku 1991. V tom čase bol pred schválením federálny zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, ktorý obsahoval všeobecné ustanovenia o inštitúte posudzovania vplyvov činností a tiež požiadavku, aby sa posudzovanie vplyvov na životné prostredie primerane uplatňovalo pri príprave návrhov rozvojových koncepcií, programov a právnych predpisov. Aj preto bolo potrebné urýchlene pripraviť príslušnú procesnoprávnú úpravu pre tento dôležitý preventívny nástroj. V súlade s požiadavkami zákona č. 17/1992 Zb. sa začali pripravovať dva samostatné národné zákony. Česká národná rada schválila ešte v apríli roku 1992 zákon č. 244/1992 Zb. a o dva roky neskôr v apríli 1994 schválila Národná rada SR zákon č. 127/1994 Z. z. (ktorý nadobudol účinnosť 1. 9. 1994). Počas obdobia prípravy týchto zákonov prebiehala spolupráca medzi ich spracovateľmi v rámci expertnej skupiny vytvorenej pri Federálnom výbore životného prostredia ČSFR.

Pri vypracovaní návrhu zákona sa vychádzalo z medzinárodných dokumentov a právnych predpisov upravujúcich proces EIA (napr. Smer-

nica Rady ES 85/377/EHK o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie; Dohovor z Espoo; predpisy Svetovej banky) a právnych predpisov vybraných štátov sveta (napr. Rakúsko, USA, Nemecko, Holandsko, Nórsko a Česká republika). Významnú úlohu v procese prípravy návrhu zákona zohrali skúsenosti zahraničných odborníkov (najmä v novej oblasti SEA) a prvé praktické slovenské skúsenosti napr. z procesu posudzovania zámeru výstavby Vodného diela Žilina, ktorý sa realizoval v rokoch 1992-1993. Na príprave návrhu zákona sa okrem právnikov podieľali krajinní ekológovia, geografi, priestoroví plánovači, sociológovia a ďalší špecialisti. Ich dlhoročné skúsenosti s vypracovaním ekologických štúdií, „bio-projektov“, krajinnoeologického plánovania a ďalších metodických postupov zameraných na ochranu a tvorbu životného prostredia sa veľmi dobre využili pri zostavovaní prílohových častí zákona týkajúcich sa náležitostí zámeru a obsahu správy o hodnotení. Už od roku 1992 sa začali vytvárať centrá EIA, ktoré zabezpečovali potrebné odborné zázemie pre procesy EIA a SEA, keďže v tom čase odborné a konzultačné organizácie s takýmto zameraním ešte neboli založené.

Súčasnou prípravou podmienok pre implementáciu zákona bolo organizovanie školení a vzdelávacích seminárov pre všetkých účastníkov EIA a SEA. Viaceré vzdelávacie podujatia sa organizovali s finančnou podporou medzinárodných programov, nadácií alebo medzivládnych dohôd. Išlo napr. o Memorandum porozumenia o spolupráci medzi FVŽP ČSFR a Ministerstvom bytovej výstavby, plánovania a životného prostredia Holandského kráľovstva (podpísané v Dobříši v júni 1991 na roky 1992-1993), projekty financované z americkej Agentúry starostlivosti o životné prostredie a Ústavu práva životného prostredia z Washingtonu. Ďalšie semináre sa uskutočnili v rámci bilaterálnej spolupráce medzi Nórskym kráľovstvom a ČSFR. Od roku 1991 prebiehali pravidelné konzultácie a semináre aj s rakúskym Ministerstvom životného prostredia a rodiny. Osobitne dôležitým bol seminár organizovaný v novembri 1993, na ktorom sa zúčastnili tiež poslanci Národnej rady SR. Bolo to práve v čase, keď sa návrh zákona pripravoval na predloženie do parlamentu. Možno práve aj informovanosť poslancov prispela k tomu, že sa filozofia zákona počas pripomienkovania v parlamente nezmenila.

Opatrenia na uplatňovanie zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. v praxi a hodnotenie dosiahnutých výsledkov EIA/SEA po piatich rokoch

V roku 1994 bol vypracovaný návrh konkrétnych opatrení pre uplatňovanie zákona v praxi (Husková, 1994). Išlo najmä o inštitucionálne a organizačné zabezpečenie, vytvorenie podmienok na posudzovanie vplyvov činností presahujúcich štátne hranice, vypracovanie odborných príručiek a propagačných materiálov, overovanie procesnosti na pripravovaných zámeroch, vzdelávanie účastníkov procesu EIA, vytvorenie predpokladov pre poskytovanie informácií o stave životného prostredia pre vypracovanie dokumentácií, evidenciu a uchovanie dokumentácie z procesu EIA, vedenie, publikovanie a pravidelná aktualizácia zoznamu odborne spôsobilých osôb pre proces EIA a hodnotenie kvality dokumentácie.

Významnú úlohu na realizácii zákona zohrávali (okrem MŽP SR) centrá EIA, SAŽP, konzultačné firmy a odborníci zapísaní podľa vyhlášky MŽP SR č. 52/1995 Z. z. o zozname odborne spôsobilých osôb pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Za obdobie rokov 1994 až 1999 bolo vypracovaných viac ako 20 publikácií a metodických príručiek vysvetľujúcich zákon, proces EIA a SEA a metódy posudzovania vplyvov, ktoré spolu s ďalšími metodickými otázkami EIA a SEA hodnotí monografia autorov Pavličkovej, Kozovej a kol. (2009). V rokoch 1996-1999 sa venovala zvýšená pozornosť skvalitneniu uplatňovania SEA. V rámci projektu „SEA ako jeden z

nástrojov realizácie environmentálnej politiky a stratégie udržateľného rozvoja v Slovenskej republike“ (1996-1999) bol vypracovaný návrh zásad a dôvodová správa vykonávacej vyhlášky MŽP SR pre implementáciu § 35 zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. Tento návrh, aj keď nebol prijatý, slúžil ako návod pre uplatňovanie procesu SEA.

Po piatich rokoch účinnosti zákona sa konštatovalo (Kozová, Úradníček, 1999), že zákon svojou komplexnosťou, demokratickosťou a modernosťou predstihol v tom období platnú právnu úpravu EÚ. Prispela k tomu určite aj skutočnosť, že pri tvorbe zákona sa vychádzalo z dlhoročných zahraničných skúseností a prihliadalo sa aj na dokumenty, ktoré boli v r. 1992-1994 v prípravnom štádiu (napr. pripravovaná novela smernice EIA, návrh smernice SEA a koncept Aarhuského dohovoru). Anketa zameraná na zhodnotenie uplatňovania zákona, ktorá sa uskutočnila v roku 1998, však poukázala aj na niektoré nedostatky. Viacerí respondenti neboli spokojní s kvalitou procesu EIA/SEA a kvalitou niektorých dokumentácií a odporúčali zabezpečiť nezávislú odbornú kontrolu dokumentácie. Ukázalo sa, že v procese SEA pretrvávali nedostatky v oblasti účasti verejnosti a počet posudzovaných strategických dokumentov v porovnaní s počtom dokumentov, ktoré boli schválené, bol stále veľmi nízky.

Hodnotenie dosiahnutých výsledkov EIA/SEA po desiatich rokoch, príprava nového zákona a súčasný stav

Skúsenosti s procesom EIA a SEA po desiatich rokoch bilancovali v rozhovore s redaktorkou Enviromagazínu Ing. Viera Husková a Ing. Milan Luciak, pracovníci odboru posudzovania vplyvov na životné prostredie MŽP SR. Konštatovali, že procesy EIA a SEA, aj napriek určitým nedostatkom, sú viditeľným prínosom pre starostlivosť o životné prostredie. Potvrdilo sa, že pozitívny prínos procesov EIA a SEA pre skvalitnenie rozhodovacích procesov vysoko prevyšuje časové a finančné nároky za jeho zabezpečenie. Zároveň však upozornili, že najmä v procese SEA je stále nedostatok skúseností a dosahujú sa menej významné výsledky. Aj účasť na verejných prerokovávaní správ o hodnotení, pokiaľ tam nepracujú aktívne mimovládne organizácie, je často nízka. Jednou z príčin je všeobecne nízky záujem verejnosti o problematiku životného prostredia (Kostúriková, 2004). Negatívnym javom je tiež vstup silných podnikateľských lobistických skupín do procesu posudzovania vplyvov, ktorí majú snahu presadiť skupinové záujmy.

Po prijatí Smernice Európskeho parlamentu a Rady ES 2001/42/ES o posudzovaní účinkov niektorých plánov a programov na životné prostredie sa začali prípravy na novom zákone. Prijatý zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol už pripravovaný v celkom iných podmienkach. Boli k dispozícii viac ako desaťročné skúsenosti s praktickým uplatňovaním EIA a SEA a fungovalo základné inštitucionálne a organizačné zabezpečenie jeho uplatňovania. Nový zákon upravil najmä postup krokov SEA pre strategické dokumenty. V rámci EIA boli na základe skúseností upravené a skrátené niektoré termíny posudzovania a tiež sa obmedzila platnosť záverečného stanoviska na tri roky od jeho vydania s možnosťou opakovaného predloženia o ďalšie dva roky. Osobitne dôležitou zmenou, ktorú tento zákon priniesol, bolo rozdelenie výkonu (štátnej správy) príslušného orgánu medzi MŽP SR, krajské a obvodné úrady životného prostredia. Na základe pripomienok Európskej komisie týkajúcich sa najmä posudzovania tzv. podprahových projektov bola prijatá v r. 2009 novela zákona – 287/2009 Z. z.

Významné postavenie v plnení úloh procesu EIA a SEA získala SAŽP. V centrách SAŽP sú zastúpení špecialisti na EIA a SEA, ktorí sa podieľajú na vypracúvaní stanovísk, budovaní a zabezpečovaní prevádzky informačného systému, vedenia a prevádzky Dokumentačného centra. Pri zverejňovaní a archivovaní dokumentácie sa využíva elektronická forma (www.enviroportal.sk), čím sa zlepšil prístup verejnosti k týmto dokumentom.

Určité rezervy sú však stále v oblastiach, týkajúcich sa vypracovania vhodných kritérií komplexného posudzovania dokumentácie, nezávislej kontroly kvality a každoročného vyhodnotenia uplatnenia procesu EIA a SEA. Stále nie je docenená úloha SEA napr. v rámci priestoro-

vého plánovania. Zatiaľ neboli naplnené aj niektoré návrhy opatrení na zabezpečenie úloh súvisiacich s Protokolom o SEA. Plánovalo sa vypracovať súbor metodických príručiek na posudzovanie vplyvov na životné prostredie, vrátane zdravia, pre jednotlivé oblasti SEA; zabezpečiť vypracovanie súboru príručiek pre jednotlivé cieľové skupiny, ktoré sa zúčastňujú na procese SEA a vypracovať metodickú príručku na monitorovanie významných vplyvov realizácie plánov a programov.

Pre ďalší vývoj procesov EIA a SEA v rámci EÚ majú veľký význam kritické závery zo zhodnotenia účinnosti smerníc EIA a SEA v členských štátoch, ktoré v mesiacoch júl a september 2009 predložila Komisia ES Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov (EK, 2009 a, b). Komisia na základe zistení odporúča členským štátom rad opatrení, na ktoré by sa mali sústrediť. Podľa zistení Komisie je potrebné venovať zvýšenú pozornosť posudzovaniu vplyvov na biodiverzitu a klimatickú zmenu. Ďalej je potrebné vytvoriť synergiu medzi smernicou EIA, SEA a Dohovorom z Espoo vrátane Protokolu o SEA a zlepšiť spracovanie dokumentácie SEA. Komisia odporúča, aby si členské štáty vypracovali usmernenie pre SEA obsahujúce vymedzenie pojmu „primerané alternatívy“, ich odporúčaný počet, návrhy na spôsob určenia, výber primeraných alternatív v jednotlivých postupoch a určenie ukazovateľov monitorovania.

V súlade so zisteniami Komisie aj viacerí slovenskí experti odporúčajú, aby sa venovala zvýšená pozornosť najmä oblasti SEA. Podľa nich by si SEA zaslúžila sériu vzdelávacích seminárov pre účastníkov procesu SEA a tiež kvalitnú príručku. Špeciálne vzdelávacie semináre by mali byť organizované pre oblasť SEA pre územnoplánovacie dokumentácie, kde experti poukazujú na pretrvávajúce nedostatky a nedocenenie možnosti využitia krajinné-ekologického plánu. Veľkou výzvou v oblasti EIA a SEA zostáva aj naďalej oblasť hodnotenia kumulatívnych účinkov, prognózovanie, návrhy variant a alternatívnych scenárov. Väčšiu pozornosť bude potrebné venovať rozvoju metód posudzovania zdravotných aspektov, environmentálnych hazardov a rizík. Preto by bolo veľmi potrebné spojiť riešiteľské kapacity SAŽP s kapacitami environmentálne orientovaných ústavov a fakúlt vysokých škôl, ústavov SAV a výskumných pracovísk a vypracovať nové metodické príručky zamerané na tie témy, kde sa dosahujú aj po pätnásťročných skúsenostiach slabšie výsledky.

Literatúra

Husková, V., 1994: Príprava podmienok na uplatnenie zákona NR SR o posudzovaní vplyvov na životné prostredie na Slovensku, Životné prostredie, 2, s. 69-71.

KOM(2009) 378 v konečnom znení, 2009a: Správa Komisie Rade, Európskemu Parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov o uplatňovaní a účinnosti smernice o EIA (smernica 85/337/EHS zmenená a doplnená smernicami 97/11/ES a 2003/35/ES), Brusel, 23.7.2009, 16 s.

KOM(2009) 469 v konečnom znení, 2009b: Správa Komisie Rade, Európskemu Parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov o uplatňovaní a účinnosti smernice o SEA (smernica 2001/42/ES), Brusel, 14.9.2009, 13 s.

Kostúriková, A., 2004: Posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie ako jeden z hlavných nástrojov TUR, Enviromagazín, 6, s. 4-6.

Kozová, M., Úradníček, Š., 1999: Zhodnotenie uplatňovania zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, Životné prostredie, 4, s. 173-176.

Pavličková, K., Kozová, M. (eds.) a kol. 2009: Krajinná ekológia v posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Univerzita Komenského v Bratislave, 108 s.

Vybrané pohľady do histórie riešenia problematiky životného prostredia a EIA na Slovensku.

V Československu (ďalej ČSSR) od roku 1970 po inštitucionálnej stránke oblasť životného prostredia mala svoje zastrešenie v podobe Československého strediska pre životné prostredie (ďalej ČSSŽP). ČSSŽP, s pôvodným názvom Československé stredisko pre výskum a rozvoj ochrany prostredia pred znečistením – Program OSN/SZO v Bratislave, bolo zriadené rozhodnutím ministra ČSSR pre technický a investičný rozvoj s účinnosťou od 1.10.1970. Od svojho vzniku bolo ČSSŽP rozpočtovou organizáciou s celoštátnou pôsobnosťou a zároveň súčasťou vedecko-výskumnej základne.

Jednou z prioritných úloh ČSSŽP bolo riešenie a koordinácia štátnych úloh v rámci EKOPROGRAMU, t.j. československého programu ekologickej optimalizácie využívania krajiny. Výstupmi výsledkov riešenia spomínaných úloh bolo najmä presadzovanie ekologických prístupov v územnom plánovaní a využívaní prírodných zdrojov.

Ďalšiu ťažiskovú úlohu tvorilo komplexné riešenie problémov životného prostredia, kde výstupy úlohy boli zamerané predovšetkým na:

- rozpracovanie zásad a metodických postupov hodnotenia negatívnych vplyvov investičných celkov na prostredie,
- naznačenie možnosti optimálneho rozpracovania legislatívnych zásad pre hodnotenie environmentálnych vplyvov veľkých investičných celkov,
- otázky starostlivosti o kvalitu vody z hľadiska platných noriem,
- hodnotenie rizika chemických látok v životnom prostredí,
- koncepcie ochrany ovzdušia v ČSSR,
- problematiky hospodárenia s odpadmi,
- syntézy aktualizovaných informácií o kvalite životného prostredia v najviac postihnutých oblastiach ČSSR,
- spracovania pre prognózovanie výrobných odvetví národného hospodárstva z hľadiska životného prostredia, rozpracovanie a spresnenie základnej osnova pre vytvorenie systému prognózovania životného prostredia,
- vypracovanie hĺbkového informačného súpisu inštitucionálneho zabezpečenia starostlivosti o životné prostredie v štátoch RVHP a niektorých vybraných štátoch západnej Európy.

Koncom osemdesiatych rokov nastáva u ČSSŽP zmena v jeho pôsobnosti – riadiacim, ale aj výkonným centrom pre problematiku životného prostredia sa stáva Ústav pro životní prostředí a využívání přírodních zdrojů Ústí nad Labem – Stredisko pre životné prostredie Bratislava, kde stredisko sa stáva pobočkou centra v Ústí nad Labem.

Koncom roku 1992 pri rozdelení Česko-slovenska nastal úplný zánik Strediska pre životné prostredie v Bratislave, s tým, že celý fond Strediska, včítane rešerší a materiálov, bol odovzdaný na Komisiu pre životné prostredie, neskôr Ministerstvo životného prostredia SR.

Začiatky posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA)

Napriek skutočnosti, že od roku 1970 po formálnej stránke oblasť životného prostredia mala svoje zastrešenie v podobe Československého strediska pre životné prostredie, bolo mnoho ďalších inštitúcií a organizácií, ktoré sa touto problematikou intenzívne zaoberali. Len ako príklad možno spomenúť niektoré publikácie (príručky), ktoré vydala Rada pro životní prostředí při vládě ČR ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody (1983, Praha) – Příručka pro ochránce přírody, resp. náučnú publikáciu Životní prostředí v zemědělských a vodních systémech (1975, Praha), či publikácia Jaderná energetika, člověk a životní prostředí vydaná v r. 1987 v Prahe.

Na Slovensku bola vydaná obsiahla náučná publikácia Chránime

přírodu a krajinu, ktorú vydalo pre SZOPK (Slovenský zväz ochrany prírody a krajiny) vydavateľstvo Príroda, Bratislava, 1979.

Z veľkého množstva konferencií, ktoré sa v osemdesiatych rokoch zaoberali životným prostredím uvádzame konferenciu usporiadanú pobočkou ČSVTS (Československej vedecko-technickej spoločnosti) Keramoprojekt Trenčín pod názvom Uplatňovanie ochrany životného prostredia v investičnej a projektovej činnosti a úspešný seminár usporiadaný ČSSŽP ENVIROPLAN 79 – Seminár o využití hodnotenia dopadov na životné prostredie pri jeho ochrane a plánovaní rozvoja.

Napriek množstvu publikácií, prednášok, príručiek a pod., ktoré boli v období rokov 1970 – 1989 vydané, abstrahovala konkrétna komplexná metodika týkajúca sa návrhu multikriteriálneho posudzovania investičných akcií v štádiu projektovej prípravy z hľadiska dopadov na životné prostredie (Systém Environmental Impact Assessment).

Na ČSSŽP, koncom sedemdesiatych rokov, bol síce uskutočnený preklad publikácie súboru pracovných postupov spracovaný autorským kolektívom vedeným Larry W. Canterom – Environmental Impact Assessment v USA, ale samotné posudzovanie vplyvov na životné prostredie prostredníctvom spomenutého amerického mechanizmu a jeho využitie pre prax sa na stredisku neuskutočnilo.

Napriek tejto skutočnosti, ako na stredisku, tak aj na iných inštitúciách vznikali rôzne metodiky, resp. metodológie, ktoré mali hodnotiaci charakter v oblasti problematiky životného prostredia konkrétnych územných oblastí a približovali sa svojím prístupom k procesu EIA.

Jednou zo štátnych úloh riešených strediskom, ktorá sa okrem iného približovala odborným obsahom k posudzovaniu vplyvov na životné prostredie, bola čiastková úloha P 16 – 121 – 402 – 02 Ekologická sústava hospodárenia v podbeskydskej oblasti. V metodike, ktorá bola východiskovou rovinou pre riešenie úlohy, bola rozpracovaná a aplikovaná matica vplyvu hlavných socio-ekonomických aktivít na jednotlivé zložky životného prostredia, resp. objekty negatívnych vplyvov v sledovanej oblasti.

Za zmienku stojí i ďalší pokus o zhodnotenie vplyvu zmien životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva (J. Janech, M. Vít, 1984), ktorého sa v rámci spomínanej úlohy zhostili pracovníci KHS (Krajská hygienická stanica) Ostrava a OHS (Okresná hygienická stanica) Frýdek-Místek.

Riešiteľský kolektív pre overenie zdravotného stavu v Severomoravskom kraji a špeciálne v okrese Frýdek-Místek pre zhodnotenie vplyvu zmien na životné prostredie na zdravotný stav použili metódu Cornellského dotazníka.

Spomínaná úloha P 16 – 121 – 402 – 02 Ekologická sústava hospodárenia v podbeskydskej oblasti obsahovala jednoduchšie metódy maticového hodnotenia vplyvov sociálno-ekonomických aktivít na životné prostredie, resp. boli zhodnotené prírodné zložky životného prostredia podľa možnosti využitia ich funkcií pre spoločenské potreby. Ale stále to nebolo multikriteriálne hodnotenie vplyvov na životné prostredie, ktoré by predstavovalo proces EIA.

Napriek tejto skutočnosti výsledky úlohy neostali v šuplíku a po skončení úlohy vznikol v sledovanej oblasti (okres Frýdek-Místek a ostravská priemyselná aglomerácia) realizačný tím. Po roku 1989 bol vplyv projektu natoľko značný, že sa okres zaujímal o vybudovanie vysokej školy s environmentálnym zameraním. Možno ešte spomenúť, že jeden z hlavných riešiteľov čiastkovej etapy, týkajúcej sa zdravotného stavu, MUDr. Michael Vít, PhD., je v súčasnosti hlavný hygienik ČR.

Ďalej začiatkom osemdesiatych rokov sa na Slovensku objavuje práca veľkého počtu odborníkov, ktorá mala názov Ekologická opti-

malizácia využívania východoslovenskej nížiny. Prácu zabezpečoval vtedajší Ústav experimentálnej biológie a ekológie CBEV SAV Bratislava a SLOVOSIVO – Komplexná poľnohospodárska výskumná stanica – výskumno-výrobná jednotka pre Východoslovenskú nížinu Michalovce.

V záverečnej správe (Miklós, L. a kol., 1986) spomínanej úlohy možno nájsť množstvo čiastkových hodnotiacich metód krajinných procesov využiteľných pre človeka a jeho životné prostredie. Tieto metódy boli zastrešené základnou metodikou LANDEP, ktorá získala uznanie aj vo svete. Ale ani v tomto prípade hodnotiace metódy neboli hodnotiacim procesom EIA.

Azda najviac, kto sa v minulosti zaoberal, ale aj doteraz sa zaoberá multikriteriálnym hodnotením investičných zámerov je Prof. Ing. Josef Říha, DrSc. V roku 1973 bola známa jeho publikácia Problémy životního prostředí člověka, neskôr v roku 1987 možno spomenúť ďalšiu z jeho publikácií Multikriteriální posudzování investičních zá- měrů a o tri roky neskôr vydal publikáciu Vícekriteriální analýza jako nástroj demokratizace investičního procesu. Tieto práce ešte aj za socializmu boli odborné najbližšie k pomaly, ale iste prichádzajúce- mu zákonu o procese posudzovania vplyvov na životné prostredie na Slovensku.

V roku 1991 bola spracovaná na Stredisku pre životné prostredie snád' jedna z prvých správ, ktorá sa už zaoberá rýdzo procesom EIA a mala názov Návrh multikriteriálneho posudzovania investičných akcií v štádiu projektovej prípravy z hľadiska dopadov na životné prostredie (Systém Environmental Impact Assessment), (Rösner, V., 1991). Táto práca poukazuje okrem vývoja hodnotenia dopadov na životné prostredie v Európe, ale aj iných svetadielov, aj na možnosti a formy uplatnenia hodnotenia vplyvov na životné prostredie v ČSFR.

Nemožno nespomenúť aj zahraničné práce, ktoré sa približovali procesu EIA a hodnoteniu dopadov na životné prostredie a ktoré sa aj v bývalom Československu využívali.

V roku 1980 bola vo Frankfurte nad Mohanom Regionálnou pláno- vacou spoločnosťou vydaná metodika pod názvom Sensitivitätsmodel (Model citlivosti), ktorej autormi boli Frederic Vester a Alexander von Hesler. V stručnosti možno k tejto metodike povedať, že pred- stavuje teoretický model „otvoreného žijúceho prostredia“ v ktorom sa nachádza celá „sieť“ vzťahov medzi prírodným a socio-ekonomickými javmi v životnom prostredí človeka včítane ekonomických vzťahov. Model sa opiera o princípy kybernetiky a využíva maticu vzťahov medzi spomínanými javmi. Ak len zoberieme výňatok z celého proces- su modelu v podobe všeobecného bio-kybernetického hodnotenia systémových procesov a v ňom špecifické hodnotenie predstavujú- ce rizikové faktory, faktory stability, reverzibilné faktory, faktory zaťa- ženia, resp. kybernetickú mieru „zrelosti“, môžeme konštatovať, že na Slovensku sú takéto prístupy v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie menej známe, resp. úplne neznáme.

Spomínaný model je doteraz využívaný, najmä v Rakúsku. O jeho zjednodušenú a prepracovanú formu sa postaral Walter Pozarek v roku 1996. Vydaná metodika hodnotenia vplyvov dopravy na životné prostredie, vydaná Spolkovým ministerstvom pre hospodárstvo a do- pravu, využíva princípy maticového hodnotenia a pomenovanie jed- notlivých vplyvov prostredníctvom CHECKLISTu z Modelu citlivosti.

Treba ešte pripomenúť, že matica hodnotenia vplyvov obsahuje aj média životného prostredia – vodu, pôdu, ovzdušie, ktoré už v roku 1972 definoval nestor životného prostredia Ing. Ignác Fratrič, CSc., ako základné zložky životného prostredia a tiež aj ako média životné- ho prostredia.

Ešte v zjednodušenejšej forme metodika W. Pozareka je využívaná v hodnotiacej správe SEA v Rakúsku, týkajúca sa Národného plánu povodí Rakúska, ktorej je autor A. Sommer, 2005. V zásade mož- no konštatovať, že Model citlivosti má uplatnenie v environmentálnej praxi doteraz aj keď v podstatne zjednodušenej forme.

Do roku 1989 boli využívané aj hodnotiace metodiky sovietskych a východonemeckých odborníkov. Priam už historická je metodika vypracovaná kolektívom odborníkov v Ukrajine a vydaná Radou pre skúmanie výrobných síl USSR – Akadémiou vied Ukrajinskej SSR

– Metodika ekologicko-ekonomického hodnotenia projektov v Kyjeve roku 1980. Metodika bola určená plánovacím, kontrolným, vedec- ko-výskumným, projektovým a iným organizáciám za účelom pred- chádzania negatívneho vplyvu technických rozhodnutí na životné prostredie a komplexného ekologicko-ekonomického zdôvodnenia projektovania a výstavby/rekonštrukcie/ závodov a zariadení.

Veľmi dobrú metodiku systémového hodnotenia vplyvov na životné prostredie vypracovali aj sovietski autori (L.I. Muchina, V.S. Preobra- ženski, T.G. Runova, A.M. Grin, I.J. Dogluščin, 1978) vydanú Medzi- národným centrom pre vedecké a technické informácie a Komitétom pre systémovú analýzu pri prezídiu ZSSR v Moskve. Autori princípál- ne načrtli systémové vzťahy v interakcii spoločnosť – príroda a určité nábehy prognózy tohto vzťahu. Metodika spomínaných autorov bola využívaná aj pre vtedajšie RVHP.

ČSSZP svojou náplňou tvorilo oficiálnu východiskovú rovinu k rie- šeniu problematiky životného prostredia. Práca a prax týkajúca sa hodnotiacich procesov v životnom prostredí, či vplyvov socio-ekono- mických aktivít na zložky životného prostredia boli v Československu, neskôr Slovensku ešte len v zárodku. Ale pred vytvorením legislatívy a odborného zamerania posudzovania vplyvov, ktoré sa završilo v prijatí zákona, NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie spomínané obdobie nielen strediska, ale i ďalších inštitúcií vytvorilo dobré základy k tvorbe procesu EIA. V porovnaní s minulosťou možno konštatovať, že na Slovensku rozdielne politic- ko-spoločenské systémy silne ovplyvnili aj úroveň výskumu a jeho aplikácie ako vo všeobecnosti, tak aj v problematike životného pro- stredia.

V socializme silno podporovaná výskumná základňa ťažšie dosa- hovala svoju aplikáciu do praxe. Po roku 1989 sa dosiahol zvýšené- ho povedomia v oblasti životného prostredia a aj šírka jeho pôsobe- nia. Žiaľ, nastáva však zaostávanie poznania v akademickej rovine. Často obsah správ o hodnotení životného prostredia sa bliži viac ku komerčnejšiemu charakteru.

Vo všeobecnosti však vývoj v problematike oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie má stále kladnú, stúpajúcu tendenciu, je len otázkou času kedy dozretie verejnosti odbornej ale aj laickej dospeje k takej uvedomelosti a samo-organizovanosti, kedy pozna- nie človeka bude brané čo najvážnejšie a čo najviac využívané pre kvalitu života človeka.

Literatúra:

Alymov, A.N., Lebedinski, J.P. a kol.: Metodika ekologicko-eko- nomického hodnotenia projektov. Rada pre skúmanie výrobných síl USSR AV USSR, Kyjev, 1980, 16 s.

Československé stredisko pre životné prostredie Bratislava, propagačná publikácia, Čs. stredisko pre životné prostredie, Bra- tislava, 1982, 22 s.

ENVIROPLAN 79 - seminár o využití hodnotenia dopadov na životné prostredie pri jeho ochrane a plánovaní rozvoja. Zborník prednášok, Čs. stredisko pre životné prostredie v Bratislave, Bra- tislava, 1979, 318 s.

Fratrič, I.: Ciele a perspektívy Čs. strediska pre výskum a rozvoj ochrany prostredia pred znečistením. In.: Životné prostredie a a naša civilizácia., Bratislava, Alfa, 1972, s. 55-22.

Chliczuk, M., Czyżewski, A.: Informační publikace Komise vlá- dy ČSSR pro životní prostředí: Životní prostředí v zemědělských a vodních systémech. Rada pro životní prostředí při vládě ČSR. SNTL Praha, 1975, 114 s.

Janech, J., Vít, M.: Vplyv kvalitatívnych zmien životného prostredí sledované oblasti na zdravotní stav obyvateľstva. KHS, Ostrava, OHS Frýdek-Místek.

Kolektív: Jaderná energetika, člověk a životní prostředí, Fed. min. paliv a energetiky, Praha 1987, 125 s.

Kolektív: Příručka pro ochránce přírody. IPK RŽP ČSR, Praha, 1983, 206 s.

Miklós.L. a kol.: Ekologická optimalizácia využívania východoslovenskej nížiny III., Bratislava, 1986, 480 s.

Muchina, L.I., Preobraženskij V.S., Runova, T. G., Grin, A.M., Dogluščin, I.J.: Sistemnij podchod k ocenke posledstvij vozdeystviya čeloveka na okružujuščuju sredu. In: Prirodnyje resursy i okružujuščaja sreda., Moskva, 1978.

Pozarek, W. : Umweltverträglichkeitsprüfung in Österreich Vorgangsweise und Methodik am Beispiel Hochleistungsstrecke, Bundesministerium für öffentliche Wirtschaft und Verkehr, Wien, 75 S.

Sommer, A.: Vom Untersuchung zur Erfolgskontrolle: Inhaltliche Anforderungen und Vorschläge für die Praxis von strategischen Umweltprüfungen, 2005. In: Umweltbericht Nationaler Gewässerbewirtschaftungsplan 2009, Bundesministerium für Land und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, Wien, 2009, 240 S.

Rösner, V. a kol.: Ekologická sústava hospodárenia v podbeskydskej oblasti, Záverečná správa, Bratislava, Čs. stredisko pre životné prostredie, 1985, 198 s.

Rösner, V.: Návrh multikriteriálneho posudzovania investičných akcií v štádiu projektovej prípravy z hľadiska dopadov na životné prostredie, ÚŽP – Stredisko pre životné prostredie Bratislava, 1991, 75 s.

Říha, J.: Problémy životního prostředí člověka., Praha, DT ČSVTS, 1973, 192 s.

Říha, J.: Multikriteriální posuzování investičných záměrů (SNTL, Praha, 1987).

Říha, J.: Hodnocení vlivu investic na životní prostředí. Vícekriteriální analýza a EIA. ACADEMIA Praha, 1995.

Urbánek, J. a kol.: Chránime prírodu a krajinu, Bratislava, Príroda, 1979, 206 s.

Uplatňovanie ochrany životného prostredia v investičnej a projektovej činnosti, PIO Keramoprojekt Trenčín pobočka ČSVTS, Zborník prednášok., Trenčín, 1982, 157 s.

Vester, F., Hesler, A.: Sensitivitätsmodel, Regionale Planungsgemeinschaft Untermain, Frankfurt am Main, 1980, 284 S.

RNDr. Bohumil Kovalčík, CSc.

Výskumný ústav vodného hospodárstva, Bratislava 1

Komplexná podpora procesu EIA a SEA na SAŽP

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) je odbornou organizáciou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) s celoslovenskou pôsobnosťou zameranou na starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. SAŽP bola zriadená rozhodnutím ministra životného prostredia SR zo 17. mája 1993 ako rozpočtová organizácia MŽP SR, svoju činnosť začala 1. 7.1993, od 1.1.2001 je príspevkovou organizáciou.

Problematickou EIA a SEA sa zaoberá SAŽP už od svojho vzniku. Pracovníci SAŽP boli pri tvorbe a pripomienkovaní prvej slovenskej legislatívy a medzinárodných zmlúv v procese v EIA a neskôr aj v SEA. Už viac ako 15 rokov sa na SAŽP vykonávajú činnosti, ktorých cieľom je komplexná podpora procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie v zmysle platných zákonov uvedenej problematiky, v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja.

Koordinátorom činností, týkajúcich sa procesu EIA a SEA v SR na SAŽP, v rámci plánu hlavných úloh, ktorých objednávateľ je MŽP SR, je pracovisko EIA/SEA na odbore starostlivosti o životné prostredie Centra rozvoja environmentalistiky. Uvedené pracovisko, okrem činností vyplývajúcich z plánu hlavných úloh, tiež vyhľadáva, podáva a rieši domáce a zahraničné projekty a identifikuje činnosti pre ďalšie zabezpečenie plnenia úloh v rámci procesu EIA a SEA s výhľadom aj na nasledujúce roky. Na riešení jednotlivých aktivít sa podieľajú nielen špecialisti EIA/SEA v každom kraji, ale aj pracovníci iného odborného zamerania napríklad špecialisti na odpadové hospodárstvo, IPKZ a neposlednom rade aj na informačné systémy a webové aplikácie.

Prehľad činností na SAŽP súvisiacich s posudzovaním vplyvov na životné prostredie v SR

Už od roku 1995 na základe požiadavky pracovníkov MŽP SR a v roku 2007 aj obvodných a krajských úradov životného prostredia, špecialisti EIA/SEA na SAŽP príslušného kraja, podľa lokalizácie navrhovanej činnosti, prípadne strategického dokumentu, po preštudovaní príslušnej EIA, SEA dokumentácie, na základe poznania súčasného stavu územia, jeho únosnosti, konzultácií a terénneho prieskumu, vypracovávajú stanoviská k zámerom, k oznámeniam a správam o hodnotení navrhovaných činností a strategických dokumentov. Počet vypracovávaných stanovísk každoročne rástol, po roku 2001 do prijatia zákona č. 24/2006 Z. z. (zákon) sa ročne na SAŽP vypracovávalo priemerne okolo 250 stanovísk. Veľký nárast v počte stanovísk nastal v roku 2007, v ktorom špecialisti EIA/SEA na SAŽP vypracovávali stanoviská nielen vyžiadané MŽP SR, ale aj krajskými a obvodnými úradmi životného prostredia ako príslušnými orgánmi v procese EIA a SEA a bolo vypracovaných 452 stanovísk. Od roku 2008 sa z finančných a z kapacitných dôvodov vypracová-

vajú stanoviská iba vyžiadané MŽP SR ako príslušným orgánom a počet stanovísk sa od tej doby pohybuje okolo stovky. Stanoviská vypracované na SAŽP od roku 2006 v členení podľa Prílohy č. 1 a Prílohy č. 8 k zákonu sú k dispozícii všetkým účastníkom procesu posudzovania na webovej stránke SAŽP <http://mars.sazp.sk:7337/eia%5Fstan/>.

Vybudovaním, prevádzkovaním, neustálym upgradom a updatom Informačného systému EIA/SEA (IS EIA/SEA) sa podarilo na SAŽP vybudovať moderný, fungujúci nástroj na sprístupňovanie informácií o prebiehajúcich a ukončených akciách všetkým účastníkom procesu EIA a SEA a cez anglickú verziu aj vo svete. Na prehliadanie informácií o EIA a SEA pre verejnosť je vytvorený portál o životnom prostredí <http://eia.enviroportal.sk>. Súčasťou uvedeného portálu je aj intenzívne verejnosťou využívané on - line diskusné fórum. O IS EIA/SEA sme podrobne informovali vo viacerých článkoch Spravodajcu SEA/EIA a aj naďalej budeme informovať o každej jeho zmene, vylepšení a pravidelných preškoleniach kontaktných osôb EIA/SEA na obvodných úradoch a krajských úradoch životného prostredia a

Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky, ktorí aktívne do IS EIA/SEA vstupujú.

V Dokumentačnom centre SEA/EIA na SAŽP, ktoré bolo zriadené v roku 2002 okrem evidencie a uchovávaní dokumentácie z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie v listinnom vyhotovení, sústreďuje sa aj dostupná literatúra, materiály z domácich a zahraničných projektov, metodické príručky, brožúry, propagačné materiály, videofilmy. Informácie z dokumentácií poskytujú pracovníci SAŽP na základe žiadosti o poskytnutie informácie všetkým žiadateľom.

Vydávaním časopisu Spravodajca SEA/EIA od roku 2008 sa vytvorila ďalšia informačná platforma a priestor pre výmenu skúseností odborníkov zapojených do procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, pracovníkov štátnej správy, samosprávy, navrhovateľov, obstarávateľov, spracovateľov dokumentácií, odborníkov z vysokých škôl, záujemcov z mimovládnych organizácií, ako aj pre každého, kto má záujem dozvedieť sa o procese, odovzdať svoje skúsenosti a názory iným, alebo inak podporovať myšlienku zvyšovania účasti verejnosti na procese posudzovania vplyvov na životné prostredie. Zatiaľ časopis vychádza v elektronickej forme, ale v budúcnosti sa uvažuje o vydávaní časopisu v tlačenej forme.

Veríme, že uvedené aktivity pomôžu postupne odstraňovať prekážky v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie vyplývajúce z nedostatočnej informovanosti verejnosti o legislatíve, o jeho priebehu, o navrhovaných projektoch, o ich vplyvoch na životné prostredie a návrhoch na ich zmiernenie a prípadne na ich odstránenie. Nielen, že sa tak napomôže odstráneniu zbytočného predlžovania procesu z dôvodu nedostatočnej informovanosti a nepochopenia problematiky, ale aj sa pomôže zvládnuť proces posudzovania vplyvov na životné prostredie štátnej správy a samosprávy.

implementáciu, informačný systém a komunikáciu.

- Posilnenie administratívnych kapacít v oblasti EIA.
- Implementácia informačnej kampane pre verejnosť.
- Zlepšený prístup administratívy a širokej verejnosti k informáciám a EIA dokumentáciám.

MŽP a SAŽP spolu so zahraničnými partnermi z Australian Institute for regional Studies and Spatial Planning, Federal Environment Agency Ltd, Wales Center for Health, Nordic Centre for Spatial Development, Faculdade de Engenharia da Universidade do Porto Research Centre v období december 2004 až november 2005 vykonávali projekt **IMP3** Zdokonalenie implementácie posudzovania vplyvov na životné prostredie (**Improving the Implementation of Environmental Impact**). Projekt bol realizovaný v rámci 6. rámcového programu EÚ, Priority 8.1 Integrácia a posilnenie európskeho výskumu, špecifické projekty cieľovo orientovaného výskumu a inovácií. V rámci Projektu IMP3 sa vykonával rozsiahly výskum súčasného procesu hodnotenia vplyvov na životné prostredie (EIA) v členských štátoch

Terénna obhliadka k navrhovanej činnosti: Sokolec - príprava, otvárka a ťažba ložiska andezitů v máji 2009. Foto: K. Kováčová.

Terénna obhliadka navrhovanej činnosti: Objekty pre využívanie v cestovnom ruchu Mýto pod Ďumbierom v septembri 2004. Foto: V. Mužik.

Medzinárodné projekty týkajúce sa problematiky EIA a SEA riešené na SAŽP

V období február 2002 až apríl 2003 sa vykonával na SAŽP pre proces EIA a SEA na Slovensku veľmi významný twinningový projekt s názvom **Implementácia EIA direktív**, ktorého hlavným cieľom bola kompletná implementácia a presadzovanie požiadaviek EIA direktív podľa štandardov EÚ na Slovensku. MŽP SR za hlavného twinningového partnera vybralo Federálne nemecké ministerstvo pre životné prostredie, ochranu prírody a nukleárnu bezpečnosť. V rámci uvedeného projektu sa vykonalo:

- Zhodnotenie právneho rámca a vypracovanie správy o potrebných krokoch v harmonizácii slovenskej EIA s direktívami EÚ.
- Implementácia informačného systému EIA.
- Praktické školenie slovenských školiteľov pre EIA legislatívu,

EÚ. Výskum bol zameraný na identifikovanie silných a slabých stránok, výhod a nevýhod, „dobrých“ praktík, prípadne bariér v dôslednej implementácii Smernice EIA v EÚ s cieľom navrhnúť možnosti riešenia na jeho zdokonalenie. Nadväzoval na výsledky Správy Európskej komisie Európskemu parlamentu a Rade na aplikáciu a efektivitu smernice 85/337/EEC doplnenej smernicou 97/11/EC: Aké úspešné sú členské štáty v zavádzaní EIA smernice (2003), ktorá poukázala na existujúce nedostatky ako aj značné odlišnosti v členských štátoch v zavádzaní EIA smernice do praxe. Projekt sa zaoberal výskumom troch hlavných tém procesu EIA:

- posudzovaním vplyvov na ľudské zdravie v EIA,
- hodnotením rizík v kontexte EIA,
- problematikou zaoberajúcou sa typmi projektov podliehajúcich procesu EIA.

Súčasťou projektu boli pravidelné pracovné stretnutia technických skupín a koordinačné stretnutia s členmi DG Environment. Priebežne počas projektu boli predbežné výsledky projektu prezentované expertnej skupine EIA/SEA. Výsledky projektu, ktoré predstavujú návrhy rôznych odporúčaní, podporných opatrení, regulačných a legislatívnych opatrení a sú určené na ovplyvnenie súčasnej implementácie a uplatňovania EIA na národnej a regionálnej úrovni boli prezentované a prediskutované na záverečnej konferencii vo Viedni a zapracované do Záverečnej správy.

Výsledkom Flámsko – slovenskej spolupráce v oblasti posudzovania vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie – SEA bol zahraničný projekt Guidenes for Strategic Environmental Assessment vykonávaný v období marec 2005 až marec 2006 riešiteľským kolektívom z Environmental Resources Management (ERM nv) Brusel a SAŽP Banská Bystrica – Centrum environmentalistiky a informa-

tiky. V rámci projektu sa vypracoval tréningový materiál: Strategické Environmentálne Posudzovanie Slovenská republika a uskutočnil sa odborný seminár pod názvom: Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie – SEA.

Podpora skvalitnenia a dobudovania podmienok implementácie zákona v oblasti informačného zabezpečenia zúčastnených subjektov a participácie verejnosti v procese SEA ako normy transponujúcej *acquis* v oblasti SEA, prístupu verejnosti k informáciám o životnom prostredí a zapojenia verejnosti do rozhodovacích procesov v starostlivosti o životné prostredie bolo cieľom ďalšieho zahraničného projektu **UIBF 2005: Dobudovanie Informačného systému pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie**, ktorý prebiehal v období október 2007 až máj 2008.

K ďalším aktivitám, nemenej dôležitým ako zatiaľ vymenované, patrí organizácia konferencií, seminárov, pracovných stretnutí a školení pre rôzne cieľové skupiny procesu EIA a SEA, publikačná činnosť, tvorba propagačných materiálov, metodických pokynov,

vypracovanie EIA a SEA dokumentácií a odborných posudkov. O všetkých aktivitách podrobnejšie informujeme na stránke: <http://www.sazp.sk/>.

Kolektív špecialistov EIA/SEA na SAŽP počas dlhoročného pôsobenia v rôznych úlohách v uvedenom procese dostal príležitosť k mnohým zaujímavým a rôznorodým aktivitám, pri ktorých nadviazal domáce a zahraničné kontakty s organizáciami, ktoré sa zaoberajú procesom EIA a SEA na svetovej úrovni. Každou aktivitou, vykonávanou počas viac ako 15 rokov, kolektív neustále odborne rástol a je pripravený svojimi aktivitami naďalej podporovať proces EIA a SEA doma i zahraničí.

Literatúra

<http://eia.enviroportal.sk>

<http://www.sazp.sk/>

RNDr. Mária Hrnčárová

Slovenská agentúra životného prostredia, CRE

Skúsenosti s uplatňovaním zákona o posudzovaní vplyvov na ŽP v Trnavskom kraji.

Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie EIA sa od svojho počiatku v roku 1994 uplatňuje na úradoch, ktoré vykonávajú miestnu štátnu správu starostlivosti o životné prostredie už 15 rokov. Spočiatku sa tieto úrady zúčastňovali procesu posudzovania len ako dotknuté orgány, pretože na predmetné činnosti vydávali súhlasy, stanoviská alebo vyjadrenia podľa osobitných predpisov podmieňujúce povolenie navrhovanej činnosti.

Prvé posúdené činnosti na území Trnavského kraja boli z oblasti energetiky – či už išlo o prenosové sústavy elektrickej energie, zariadenia pre jadrové elektrárne (objekty na skladovanie a úpravu vyhořeného paliva), vyradovanie jadrovej elektrárne, skladovacie nádrže ropy ale najmä výstavbu plynovodov a ťažobného priemyslu. Posudzovaná bola aj modernizácia železničnej trate Bratislava - Trnava pre traťovú rýchlosť 140 km/hod a vodné dielo Sereď - Hlohovec. Zariaďovania odpadového hospodárstva v tomto počiatočnom uplatňovaní zákona tiež nezaostávali. Posúdené boli nielen skládky komunálnych odpadov Trnava – Zavar, skládka v Rakoviciach, v Dolnom Bare a v Čukárskej Pake, ale aj zariadenie na spracovanie olovených akumulátorov Mach Trade v Seredi.

Až po roku 2000, kedy bola prijatá novela zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie pod číslom 391/2000 Z. z. nastal na území Trnavského kraja výrazný nárast posudzovaných zámerov. Pribudli najmä priemyselné závody, priemyselné parky, farmy pre intenzívnu živočišnú výrobu hospodárskych zvierat, hydiny, nákupné centrá s väčším počtom parkovacích miest, rekreačné centrá, obytné súbory, cestné stavby, vodovody, čistiarne odpadových vôd a kanalizácie. Veľký počet zámerov, ktoré prešli zisťovacím konaním bolo z oblasti ťažby štrkopieskov na území okresu Galanta a Dunajská Streda.

Medzi najvýraznejšie posúdené stavby v tomto období patrí Závod na výrobu automobilov PSA, Faurecia automotive Slovakia, závod Hlohovec s výrobou plastických prvkov pre automobilový priemysel, Enviral - výroba bioetanolu z obnoviteľných zdrojov a Späťovňa odpadov Fakultnej nemocnice Trnava.

V roku 2003 nastala zmena vo výkone štátnej správy starostlivosti o životné prostredie. SNR prijala zákon č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých predpisov, v zmysle ktorého od januára 2004 okresy Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany a Trnava patria v oblasti starostlivosti o životné prostredie do územnej pôsobnosti Krajského úradu životného prostredia Trnava. Okresy Senica a Skalica, ktoré sú súčasťou Trnavského kraja, patria do územnej pôsobnosti Krajského úradu životného prostredia Bratislava.

Od 1. februára 2006, po nadobudnutí účinnosti zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, sa pre krajské a obvodné úrady životného prostredia zmenila náplň vo vykonávaní zákona. Už nevstupujú do procesu posudzovania len ako dotknuté orgány, ale v území svojho obvodu vystupujú ako príslušné orgány štátnej správy, ktoré pre strategické dokumenty vykonávajú zisťovacie konanie a posudzovanie strategických dokumentov a pre navrhované činnosti zisťovacie konanie a prípadne aj následné posudzovanie.

Od roku 2006 dochádza k ďalšiemu vzostupu posudzovaných činností. Od tohto času bolo na území Trnavského kraja celkovo posúdených 383 činností. Povinným hodnotením, kde príslušným orgánom bolo MŽP SR, bolo posúdených 76 činností. Do zisťovacieho konania bolo na obvodné úrady predložených 305 zámerov, pričom následne bol na obvodnom úrade posúdený len jeden zámer – Priemyselná zóna Majcichov. Na Krajskom úrade životného prostredia v zisťovacom konaní boli posúdené 2 činnosti.

Tab. č. 1: Počet posúdených činností z územia Trnavského kraja na jednotlivých úradoch životného prostredia od februára 2006 do októbra 2009.

	Celkom posúdených činností	Počet činností posúdených MŽP SR	Počet posúdených činností OÚŽP (zámer)	Počet posúdených činností (správa)
OÚŽP Trnava	108	30	78	1
OÚŽP Hlohovec	18	6	12	-
OÚŽP Piešťany	28	5	23	-
OÚŽP Galanta	60	17	43	1

OÚŽP Dunajská Streda	167	18	149	-
KÚŽP Trnava	2	-	2	-

Z tabuľky č. 1 je zrejmé, že najviac posúdených činností bolo na území okresu Dunajská Streda a Trnava. V okrese Dunajská Streda ide hlavne o činnosti z kategórie Infraštruktúra prílohy č. 8 zákona, pričom značnú časť predstavuje bytová výstavba, budovy pre obchody a služby a zariadenia pre nakladanie s odpadom.

Rozvíjajúci sa priemysel na území okresu Trnava spôsobil veľký nárast posúdených činností. V okrese Galanta prioritou je ťažobný priemysel, ale pribúdajú aj ostatné priemyselné odvetvia. Pre okres

Piešťany, ktorý v Trnavskom kraji zaostáva za industrializáciou, bola väčšina podaných zámerov z oblasti rekreácie, športu a cestovného ruchu.

Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov priniesol veľké zmeny hlavne v posudzovaní strategických dokumentov. V Trnavskom kraji bolo od prijatia tohto zákona posúdených 85 strategických dokumentov.

Tab. č. 2: Počet posúdených strategických dokumentov na území Trnavského kraja na jednotlivých úradoch životného prostredia od februára 2006 do októbra 2009.

	Počet oznámení o strategickom dokumente	Počet oznámení ÚPN obcí	Počet oznámení koncepcie, programy stratégie	Počet posúdených správou o hodnotení
OÚŽP Trnava	34	31	3	6
OÚŽP Hlohovec	3	3	-	-
OÚŽP Piešťany	5	5	-	2
OÚŽP Galanta	11	11	-	4
OÚŽP Dunajská Streda	4	4	-	3
KÚŽP Trnava	1	-	1	1

Väčšinu strategických dokumentov, ktoré prešli zisťovacím konaním, prípadne boli posúdené správou o hodnotení na území nášho kraja predstavovali územné plány obcí, z ktorých značnú časť predstavujú ÚPN obcí, na území ktorých sa nachádzajú chránené vtáčie územia.

Návrh strategického dokumentu Zmena 06/2008 územného plánu obce Majcichov riešil vytvorenie nových funkčných plôch v katastri obce, na lokalite Deviatky o ploche 70,5 ha, pričom celé územie leží v CHVÚ Úľanská mokraď. Záverečné stanovisko z posudzovaného strategického dokumentu neodporučilo schválenie zmeny ÚPN.

Na OÚŽP Trnava bolo vykonané zisťovacie konanie aj u strategických dokumentov z regionálnej politiky - Energetická koncepcia mesta Trnava, Program rozvoja mesta Trnava a Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Trnava. Na KÚŽP Trnava z oblasti koncepcie vodného hospodárstva bol posúdený Plán rozvoja verejných vodovodov a kanalizácií Trnavského kraja.

Jedným z najzávažnejších problémov na území Trnavského kraja je rozvoj činností na území Chráneného vtáčieho územia Úľanská mokraď. CHVÚ o rozlohe cca 18 000 ha sa nachádza v poľnohospodárskej krajine, zo severnej časti je preťaté diaľni-

cou D1 medzi Trnavou a Sencom. V Trnavskom kraji prechádza v okresoch Trnava a Galanta 19 katastrami. Práve toto územie s návaznosťou na diaľnicu je atakované rôznymi investormi, ktorých snahou je umiestniť sem rôzne činnosti, či už ide o priemysel, logistiku, ale aj veľké obytné súbory aj s golfovými ihriskami. Na tomto chránenom vtáčom území boli doposiaľ posúdené veľké investičné zámery - Samsung Electronics Slovakia, Priemyselná zóna Majcichov a v súčasnosti prebieha posudzovanie Športovo-rekreačného komplexu Pusté Úľany so 196 rodinnými domami, objektmi pre šport a rekreáciu na ploche 28 ha. S ohľadom na zachovanie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu je nevyhnutné, aj napriek nepochopeniu a nevôli investorov, posudzovať v správe o hodnotení nielen činnosti, ale aj zmeny územných plánov.

Literatúra:

- interné materiály KÚŽP Trnava
- www.enviroportal.sk

Ing. Marta Škodová
Krajský úrad životného prostredia Trnava

Skúsenosti s procesom EIA/SEA pracovníka Obvodného úradu životného prostredia na severe Slovenska

Prvý zákon EIA bol v našej republike prijatý v roku 1994. Bol to zákon NR SR 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Tento zákon bol však, aj napriek tomu, že bol ako každý iný zákon zverejnený v Zbierke zákonov, povedomý len malej skupinke ľudí - jeho tvorcom, odborným environmentalistom zaoberajúcim sa touto tematikou a odborným pracovníkom ministerstva.

Ešte v období pripomienkového a schvaľovacieho procesu zákona v Žiline sa plánovala stavba veľkého rozsahu - Vodné dielo Žilina. Už tu, vysoko odborná skupina environmentalistov pripravovala ekologické štúdie vplyvu vodného diela na územie. Tieto štúdie boli prerokované na jednotlivých dotknutých orgánoch a organizáciách. Tiež

boli nespočetné stretnutia investorov s občanmi priamo dotknutých obcí, kde sa dojednávajú podmienky, za akých občania budú akceptovať postavenie vodného diela. V tomto prípade išlo najmä o ten najcitlivejší zásah do života občanov, zaplavenia ich rodných domov a presťahovanie do nového územia. V podstate vytvorenie a prerokovanie týchto environmentálnych štúdií bolo generálkou vtedy pripravovaného zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Bolo to však v rámci celého Slovenska riešené len na veľmi malom území a ani medializácii obdobných vecí sa v tom čase nevenovala taká pozornosť.

Takže ani po prijatí zákona NR SR 127/1994 Z. z. my bežní pracovníci úradov, sme nemali ani tušenie, čo to EIA je. Prvýkrát sa asi väčšina z nás s pojmom EIA stretla v situácii, keď na úrad prišiel

„projekt“ diaľnice s požiadavkou vyjadriť sa v rámci procesu EIA k tejto stavbe. Málokto z nás vtedy vedel, že ten „projekt“ je vlastne zámer. Len vtedy sme sa začali oboznamovať so zákonom. Príslušným úradom pre vedenie procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie bolo len ministerstvo životného prostredia. Úrady vstupovali do procesu ako dotknuté orgány a dávali k zámeru vyjadrenie. Pri posudzovaní zámeru diaľnice sme sa po prvý krát stretli s možnosťou, že máme vybrať variant, ktorý je pre územie najvýhodnejší z odborného hľadiska jednotlivých zložiek.

Aj keď vďaka tejto stavbe sme sa mohli oboznámiť so zákonom EIA, ešte stále to bola skôr výnimočná vec – megalomanské stavby, často nadregionálneho významu, málokedy došlo k vypracováaniu zámeru na podnet úradu životného prostredia, ktorý v danom čase mal majoritnú úlohu stavebných úradov.

Postupom času sa rozšíril v praxi posudzovanie aj ďalších činností, takže sme sa ako orgány štátnej správy vyjadrovali už k zámerom častejšie. K predkladaniu viacerých zámerov prispela aj novelizácia zákona č. 391 z roku 2000, ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Táto novelizácia sa zaoberala najmä rozšírením činností určených na posudzovanie tvoriacich prílohu zákona.

Už v zákone NR SR č. 127/1994 Z. z. boli rozdelené činnosti podliehajúce posudzovaniu do dvoch skupín: činnosti A podliehajúce povinnému hodnoteniu, ktorého súčasťou bolo vypracovanie zámeru, rozsahu hodnotenia, správy, uskutočnenie verejného prerokovania, vypracovanie posudku a záverečného stanoviska a činnosti B podliehajúce zisťovaciemu konaniu, ktoré v prípade kladných stanovísk a menej závažných pripomienok mohlo skončiť v tomto štádiu.

K zväčšenej propagácii zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie došlo v období predvstupových rokov pre členstvo v Európskej únii, kde jednou z podmienok bolo aj rozšírenie environmentálneho povedomia občanov a uplatňovania zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. V tom období, aj vďaka eurofondom bolo zorganizovaných viac seminárov venovaných otázke posudzovania vplyvov na životné prostredie. Boli to jednak semináre organizované v spolupráci s pracovníkmi zaoberajúcimi sa posudzovaním vplyvov na životné prostredie v krajinách európskej únie, kde prezentovali, pre mnohých nás ešte stále nedoceňované, posudzovanie vplyvov stavieb na prostredie a oboznamovali nás o riešení tejto problematike vo svojej krajine. Vtedy jedinými oponentmi, ktorí vedeli odborne konkurovať hosťom, boli pracovníci ministerstva životného prostredia zaoberajúci sa posudzovaním vplyvov na životné prostredie, najmä Ing. Viera Husková. Z jej úst sa zahraniční lektori dozvedeli o mnohých špecifikách Slovenska, s ktorými sa stretávame.

Veľa nového sme sa o práci v rámci posudzovacieho procesu dozvedeli, bohužiaľ nie všetci, ktorým by sa to pre prácu zišlo, na workshopoch, kde sme si skúsili prácu vedenia procesu EIA. Tieto workshopy boli organizované pre vybrané skupiny pracovníkov obvodných úradov životného prostredia, miestnej samosprávy a inšpekcie životného prostredia vydávajúcej integrované povolenia.

Až pri týchto seminároch a workshopoch si človek mohol uvedomiť váhu procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie komplexne.

Prelomovým obdobím pre úrady životného prostredia bolo prijatie súčasného zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Týmto zákonom sa úrady životného prostredia stali tiež príslušnými orgánmi na vedenie procesu posudzovania, takže prevzali časť práce ministerstva životného prostredia.

Zákon je rozdelený na dve základné časti, kde sa jednak zaoberá posudzovaním strategických dokumentov – rôznych programov rozvoja jednotlivých odvetví, územných plánov (tzv. SEA) a na druhej strane posudzovaniu vplyvov jednotlivých samostatných činností na životné prostredie daného územia (EIA).

U strategických dokumentov na základe úrovne dokumentu je príslušným orgánom na vedenie procesu, buď to ministerstvo pre celonárodné programy, alebo úrady životného prostredia na úrovni

krajských a obvodných úradov. Tu úrady prijímajú ohlásenie strategického dokumentu a následne začnú proces posudzovania.

Pri posudzovaní vplyvov jednotlivých činností prijatím zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. príslušným pre povinné hodnotenie (v prílohe č. 8 vedených pod časťou A) ostalo ministerstvo životného prostredia. Pre zisťovacie konania (v prílohe č. 8 vedených pod časťou B) sa stali úrady životného prostredia na krajskej a obvodnej úrovni.

Posudzovanie vplyvov má svoje vlastné zákonitosti. Každý, kto dostal do ruky svoj prvý zámer, ostal zaskočený a tápal medzi paragrafmi. Ešteže máme na sekcii posudzovania vplyvov na životné prostredie na ministerstve takých milých a vždy ochotných kolegov. Zachránili nás poslaním svojich vzorov, ako majú vyzeráť jednotlivé písomnosti. Aj tak sme ich však „bombardovali“ veľkým počtom telefonátov, či robíme každý jeden krok dobre, či sa má ktorá – to konkrétna vec posudzovať, čo máme robiť, keď..... Podarilo sa nám ako – tak prebojovať cez proces zisťovacieho konania (našťastie väčšina našich zámerov končí v zisťovacom konaní), berieme to už procesne ako rutinu: pozrieť zámer, rozoslať ho na vyjadrenie, napísať rozhodnutie. Najväčším problémom stále však je oboznámiť sa s tak širokým rozsahom činností a zhodnotiť ich vplyv. Veď nie každý je chemik, odborník na stavebné materiály, technológie strojárkej výroby.... Vtedy ticho závidíme našim ministerským, že môžu dať hlavy dohromady a prekonzultovať si problém. Veľkou pomocou pri rozhodovaní nám spočiatku boli aj pracovníci Slovenskej agentúry životného prostredia, ktorí sa tiež vyjadrovali k zámerom a na základe svojich dlhodobých skúseností dokázali jednotlivé zábery komplexne posúdiť a mali sme istotu, že ak nám niečo ušlo, oni to určite našli. Bohužiaľ, určitými zmenami v štatúte agentúry, pracovníci už nemajú priestor na vyjadrovanie sa k týmto zámerom. Chýba nám to.

Veľkým problémom pri posudzovaní vplyvov jednotlivých činností je však ešte stále malá znalosť zákona na samospráve a medzi občanmi. Veľmi často si ešte na samosprávach neuvedomujú, že v rámci vyjadrenia k jednotlivým činnostiam si môžu obce ukormidlovať rozsah činnosti. Veľmi ťažko je už potom občanom sa sťažovať, že vzniknutá činnosť im narušá chod v obci, keď v rámci procesu EIA dali k činnosti často bezpripomienkové stanovisko. Práve v procese posudzovania vplyvov môžu požadovať, aby sa hodnotilo navýšenie nepriaznivých vplyvov investície na už veľmi zlú situáciu (často hlučnosť spôsobená výrobou, prejazdom áut, prašnosť, záber pôdy, prístup k pozemkom,.....). Dokonca mám skúsenosť, že sa občania informovali, kde by získali zámer k EIA, že majú len nejaký zámer k posudzovaniu vplyvov na životné prostredie, ale oni by sa chceli dostať k zámeru EIA. Dalo mi dosť námahy, vysvetliť im, že to je vlastne to isté....

Zatiaľ posledným ohnivkom do zdolávania zákona EIA bola pre nás septembrová novelizácia zákona NR SR č. 287/2009 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá bola prijatá na základe zosúlania s legislatívou Európskej únie. Novela nám pridala ešte väčšiu váhu rozhodovania, keď zmenila § 18, v ktorom boli v predchádzajúcom zákone percentuálne určené rozsahy navýšenia investičných zámerov pre ďalšie posudzovanie. V súčasnosti, ku každej zmene, ktorú investor plánuje vykonať, musí podať príslušnému orgánu oznámenie o zmene investičnej činnosti podľa novodoplnenej prílohy č. 8a a príslušný orgán musí vyjadrením rozhodnúť či je potrebné posudzovať navrhovanú zmenu v rámci procesu EIA. Myslím, že rozhodovanie, ktoré je len na jednej osobe vydávajúcej vyjadrenie, v mnohých prípadoch bude veľmi náročné. Veľmi by sme privítali, keby pre dobro veci, vrátila sa možnosť väčšej spolupráce s Slovenskou agentúrou životného prostredia, aby bola v rámci svojho štatútu poradnou organizáciou nielen ministerstva, ale aj ostatných orgánov štátnej správy pod vedením ministerstva životného prostredia. Všetci sme na tej istej lodi...

Takto vnímam vývoj zákonov posudzovania vplyvov na životné prostredie a samotného posudzovania z pohľadu referenta úradu životného prostredia na úrovni obvodu severu územia Slovenska.

Možno, že na úradoch v blízkosti Bratislavy a väčších priemyselných centier majú s vývojom posudzovania úplne iné skúsenosti, hlavne v počiatočnom období, keď sa u nás veľmi ťažko dostával zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie do nášho podvedomia a podvedomia obyvateľov. Myslím, že nás čaká ešte veľmi dlhá cesta k vybudovaniu environmentálneho povedomia u našich občanov a v mnohých prípadoch najmä investorov, ktorí často EIA považujú za

zbytočne zaťažujúcu vec a neuvedomujú si, že pokiaľ svoj investičný zámer najskôr zhodnotia v procese EIA, vyhnú sa v ďalších povoleniach procesoch mnohým problémom. Bohužiaľ u nás je ešte stále zaužívanou praktikou najskôr zrealizovať svoj investičný zámer a potom si začať vybavovať jednotlivé povolenia.

Mgr. Ľubica Hanuliaková

Obvodný úrad životného prostredia Žilina, stále pracovisko Bytča

Skúsenosti s uplatňovaním zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v okrese Žiar nad Hronom.

Územie okresu Žiar nad Hronom sa nachádza v centrálnej časti Banskobystrického kraja. Rozlohou 518 km² a počtom obyvateľov 47 658 sa okres radí medzi stredne veľké okresy.

Susedí so Žarnovickým, Banskoštiavnickým, Zvolenským, Banskobystrickým, Prievidzkým a Turčianskoteplickým okresom. Na území okresu sa nachádza 35 obcí vrátane 2 miest a to Kremnica (5 822 obyvateľov) a okresné mesto Žiar nad Hronom (19 567 obyvateľov). Územie okresu sa vyznačuje fyzikálne - geografickou rozmanitosťou. Jadrom územia je Žiarska kotlina, ktorú obklopuje od západu pohorie Pohronský Inovec - Vtáčnik, zo severu Kremnické vrchy a z východu Štiavnické vrchy. Z hydrogeologických pomerov územie okresu spadá do povodia rieky Hron s hlavnými prítokmi Rudnica (Kremnický potok), Lutilský potok, Teplá, Prochotský a Vyhniansky potok.

Okres Žiar nad Hronom sa v očiach verejnosti spája s priemyselnou výrobou - hutníctvom a s existenciou jedinej hliníkárne v SR. Dlhoročnú tradíciu tu má (resp. malo) baníctvo a ťažba rúd.

Žiarska kotlina bola podľa vyhlášky MŽP SR č.112/1993 Z. z. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia zaradená medzi 12 zaťažených oblastí v rámci územia Slovenska. Tu boli zaradené tieto katastrálne územia: Šašovské Podhradie, Žiar nad Hronom, Ladomerská Vieska, Hliník nad Hronom, Lehôtka pod Brehmi, Lovča, Dolná Trnávka, Horná Ždaňa, Dolná Ždaňa, Lovčica - Trubín, Lutilla, Prestavky a Stará Kremnička. Výstavbou novej hliníkárne sa zmenila kvalita a kvantita vypúšťaných znečisťujúcich látok. Na ozdravenie Žiarskej kotliny boli prijaté uznesenia vlády na revitalizáciu zaťaženého územia. Jedným z posledných bolo Uznesenie vlády SR č. 59/2001, ktoré obsahuje 28 opatrení, kde medzi prvými sú realizácia výstavby ciest I/65 a I/50 - vylúčiť tranzitnú dopravu z mesta Žiar nad Hronom, Hliník nad Hronom, Bzenice a Lehôtky pod Brehmi. Časový horizont na realizáciu prijatých opatrení bol od roku 2001 do 2015. Časť opatrení je už zrealizovaná, časť je v realizácii. Od 1.9.2002 bola Žiarska kotlina vyradená zo zoznamu zaťažených oblastí. Avšak k. ú. mesta Žiar nad Hronom a Ladomerská Vieska sú zaradené od júna 2006 do oblasti s riadenou kvalitou ovzdušia pre tuhé častice PM 10. Vzhľadom na dlhé roky zaťaženého územia je potrebné každú investičnú činnosť v našom okrese zvlášť citlivo posudzovať.

Vstúpením do platnosti prvého zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie NR SR č. 127/1994 Z. z. kompetenciu príslušného orgánu na posudzovanie činností malo Ministerstvo životného prostredia SR. Obvodné úrady životného prostredia (od roku 1996 do konca roka 2003 okresné úrady - odbory životného prostredia) mali kompetenciu dotknutého orgánu štátnej správy na úsekoch štátnej správy ochrany prírody a krajiny, vodnej správy, ochrany ovzdušia a odpadového hospodárstva. V tomto období v okrese Žiar nad Hronom bolo Ministerstvom životného prostredia SR posúdených v povinnom hodnotení 6 činností a to: Vodné dielo Žiar nad Hronom (1995), Vodné dielo Hronská Dúbrava (1996), Rozšírenie elektrolytickej výroby a spracovanie hliníka (1997), Zariadenie na prevádzko-

vanie demontážneho závodu autovrakov (1997), Cesta I/65 - Žarnovica - Šašovské Podhradie (1998) a Cesta I/50 - Obchvat mesta Žiar nad Hronom (1998). Z uvedených činností najdlhší proces posudzovania trval pri dopravnej líniovej stavbe Cesta I/65 - Žarnovica - Šašovské Podhradie o celkovej dĺžke 19,8 km, vedúcej cez 8 katastrálnych území obcí. Pri verejnom prerokovaní správy o hodnotení do procesu posudzovania vstúpil petičný výbor s návrhom na úpravu trasovania cesty v k. ú. Žiar nad Hronom. Pri tejto stavbe, keďže bola aj najviac medializovaná, boli neskutočne zložité a dlhé rokovania, či už so zástupcami petičného výboru alebo jeho jednotlivcami. Táto stavba neskôr bola rozdelená na 2 etapy a prebehol ďalší proces posudzovania vplyvov na ŽP.

V období od prijatia zákona NR SR č. 391/2000 Z. z., ktorým sa menil a dopĺňal zákon NR SR č.127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, do 1.2.2006 v okrese Žiar nad Hronom sa MŽP SR celkovo posúdilo 19 činností, z toho 7 v povinnom hodnotení. V povinnom hodnotení boli 3 dopravné stavby: R1 Žarnovica - Šašovské Podhradie, I. etapa, Cesta I/50 Dérešov mlyn - Žiar nad Hronom II. - IV. úsek, R1 Žarnovica - Šašovské Podhradie, II. etapa.

Tri činnosti z kategórie Energetický priemysel: Slovenská elektrárňa Nováky (len okrajovo sa dotkla okresu), Malá vodná elektrárňa na rieke Hron - Hronská Dúbrava a Veterný park Lovčica - Trubín a 1 činnosť z kategórie Infraštruktúry: Prevádzka na zber a úpravu kovových odpadov Hliník nad Hronom. 12 zámerov činností bolo ukončených v zisťovacom konaní. Najviac bolo z kategórie Infraštruktúra a to: Predajňa potravín LIDL Žiar nad Hronom, Rekonštrukcia ČSMP Žiar nad Hronom - Ladomerská Vieska, Obchodné centrum Fastav Žiar nad Hronom a ČS LPG Priemyselná ul. Žiar nad Hronom - kompaktné technologické zariadenie prečerpávanie propán - butánu. 3 činnosti boli z kategórie Vodného hospodárstva: MVE na Hrone v lokalite Jalná a Povodie rieky Hron - ochrana ŽP, čiastkový projekt Kremnica - rozšírenie kanalizácie a ČOV, Vodná nádrž Hliník nad Hronom. 2 činnosti boli z kategórie Hutnícky priemysel: Tavenie hliníkových steroch, Žiar nad Hronom a Rozšírenie výroby Al odliatkov. Z kategórie Chemický a farmaceutický priemysel bola posúdená 1 činnosť a ukončená v zisťovacom konaní Prevádzkareň spoločnosti CHEMAX, s.r.o. Žiar nad Hronom v katastri obce Hliník nad Hronom. Z kategórie Účelové objekty na šport, rekreáciu a cestovný ruch bola posúdená 1 činnosť a ukončená v zisťovacom konaní Sedačková lanovka na Skalke.

Prijatím zákona č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov okresy Žiar nad Hronom a Žarnovica boli začlenené pod Obvodný úrad životného prostredia v Banskej Štiavnici. V sídlach okresov Žiar nad Hronom a Žarnovica vznikli stále pracoviská úradov životného prostredia. V sídle obvodného úradu životného prostredia i na stálych pracoviskách sú zastúpené všetky úseky štátnej správy starostlivosti o životné prostredie. Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov obvodným úradom ŽP zákonom bola daná kompetencia okrem dotknutého orgánu i príslušného orgánu na

posudzovanie činností (EIA) ale i strategických dokumentov (SEA). Agenda príslušného orgánu štátnej správy posudzovania vplyvov na životné prostredie bola vykonávaná na stálom pracovisku v Žiari nad Hronom aj pre okres Banskú Štiavnicu a Žarnovicu.

V období od 1.2.2006 do 31.12.2008 boli v okrese Žiar nad Hronom posúdené nasledovné činnosti: v roku 2006 MŽP SR posúdilo a vydalo 3 záverečné stanoviská k činnostiam: Zariadenie na spracovanie starých vozidiel a kovového odpadu, Hliník nad Hronom, R1 Žarnovica - Šašovské Podhradie, I. etapa a R1 Žarnovica - Šašovské Podhradie, II. etapa. V zisťovacom konaní posúdilo zámer Malá vodná elektrárň Jálná. Krajský úrad životného prostredia v Banskej Bystrici posúdil v zisťovacom konaní zámer činnosti Dobudovanie komplexného strediska CR Skalka - Kremnica, II. etapa. Obvodný úrad životného prostredia v Banskej Štiavnici, stále pracovisko v Žiari nad Hronom ako príslušný orgán na posudzovanie vplyvov na ŽP posúdil v zisťovacom konaní 2 zábery činnosti a to: Stará Kremnička - Poldre a Nový sklad smoly v Slovalco a.s., Žiar nad Hronom.

V roku 2007 Ministerstvo ŽP SR posúdilo a vydalo 1 záverečné stanovisko k činnosti Tlačiareň a administratívna budova. Obvodný úrad životného prostredia v Banskej Štiavnici, stále pracovisko v Žiari nad Hronom posúdilo v zisťovacom konaní 5 zámerov činnosti a to: Obec Stará Kremnička - Lom Kotlište - projekt jazero, Slovalco - rozšírenie výroby hliníka v odlievárni, spracovanie recyklovaného hliníka, SAPA Profily - rozšírenie lisovne, Bartošová Lehôtka - Paseka zeolit, príprava, otvarka a ťažba ložiska, Mobilná betonáreň Stetter. V roku 2008 MŽP SR posúdilo a vydalo 1 záverečné stanovisko k činnosti Seminárny hotel Vyhne. Stále pracovisko obvodného úradu posúdilo v zisťovacom konaní 9 zámerov činnosti a to: Vodné dielo Bzenica, Zber a dočasné uskladňovanie NO, Žiar nad Hronom, Recyklácia stavebných odpadov, MVE na rieke Hron, Bzenica, Bzenica - úprava Vyhnianskeho potoka, Kremnica - kanalizácia a ČOV, Využitie geotermálnych vôd, Hotel Sitno - Vyhne, Zariadenie na zber druhotných surovín, Ladomerská Vieska a MVE Bzenica. Do decembra 2009 Ministerstvo ŽP SR posúdilo a vydalo 3 záverečné stanoviská k týmto činnostiam: Sokolec, príprava, otvarka a ťažba ložiska andezitu zaradené do kategórie 1. Ťažobný priemysel a 2 činnosti zaradené do kategórie 9. Infraštruktúra Centrum zhodnocovania odpadov Žiar nad Hronom a Regenerácia zlievarenských pieskov - Nemak Slovakia.

V súčasnosti proces posudzovania prebieha pri činnostiam, ktoré sú zaradené do kategórie 1. Ťažobný priemysel a to Ložisko Jastraba - Ostrá lúka a do kategórie 2. Energetický priemysel Veterné elektrárne Kunešov. Proces posudzovania zaradený do kategórie 1. Ťažobný priemysel Zlatý projekt Kremnica prebieha od roku 2006. Stále pracovisko obvodného úradu v priebehu roka 2009 posúdilo v zisťovacom konaní zábery činnosti zaradených do kategórie 9. In-

fraštruktúra a to: Apartmánový komplex GOLDEN PARK Kremnica, Obchodné centrum Kaufland a Shopping park Žiar nad Hronom. Proces posudzovania prebieha pri 1. činnosti zaradenej do kategórie 2. Energetický priemysel a to Malá vodná elektrárň na Hrone, Hliník nad Hronom a pri strategickom dokumente Zmeny a doplnky č.1 územného plánu mesta Žiar nad Hronom.

Pre priblíženie procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie Obvodný úrad životného prostredia v Banskej Štiavnici, stále pracovisko v Žiari nad Hronom zorganizovalo v máji 2005 seminár pre zástupcov samosprávy, štátnej správy a podnikateľské subjekty na tému: Trvaloudržateľný rozvoj a skúsenosti s aplikáciou zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie za účasti zástupcov MŽP SR a zahraničných zástupcov z Fínska a Rakúska. Seminár bol vysoko hodnotený.

Medzi najdlhšie posudzované činnosti v okrese Žiar nad Hronom patrí projekt zaradený do kategórie Dopravné stavby (33 mesiacov) Cesta I/65 - Žarnovica - Šašovské Podhradie a od januára 2006 trvá proces posudzovania činnosti zaradený do kategórie 1. Ťažobný priemysel Zlatý projekt Kremnica.

Na základe skúsenosti z pozície dotknutého orgánu štátnej správy, ale v posledných rokoch i príslušného orgánu štátnej správy posudzovania vplyvov na životné prostredie a z prehľadu značného množstva posudzovaných činnosti v okrese, či už ukončených rozhodnutím v zisťovacom konaní alebo záverečným stanoviskom v povinnom hodnotení, možno konštatovať, že je to účinný nástroj na reguláciu činnosti v území a hlavne hľadania najoptimálnejšieho riešenia. Je to jeden z najzložitejších a najnáročnejších procesov posudzovania v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia. Je len na škodu veci, že pri takto závažných činnostiam na úradoch je zodpovednosť kladená na jedného zamestnanca štátnej správy zväčša v kombinácii s ochranou prírody a krajiny.

Zo strany navrhovateľa je tento proces chápaný ako zdĺhavý a sťažujúci ich zámer a preto sa často javí tendencia vyhnúť sa vypracovaniu zámeru tzn. upraviť limity na podprahové hodnoty resp. oklieštiť zámer na takú úroveň, aby činnosť nedosahovala kritéria pre povinné hodnotenie. Častým javom je pomerne malý záujem verejnosti o veci verejné (okrem dopravnej stavby) a to v tých prípadoch, ak sa ich priamo činnosť nedotýka, pričom z regionálneho vplyvu má činnosť značný dopad na životné prostredie. Výsledky posudzovania činnosti najviac však ocení povoľujúci orgán, pre ktorého je rozhodnutie (so stanovenými podmienkami pre etapu prípravy a realizácie) z posudzovania vplyvov na ŽP formou odporúčania, kde sa v ďalšom povoľovacom procese vyhne mnohým problémom.

Ing. Helena Nogová

Obvodný úrad ŽP Banská Štiavnica, stále pracovisko v Žiari nad Hronom

15 rokov konzultačnej činnosti firmy ENVIGEO, a.s. v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie

Funguje to už 15 rokov !(?)

V roku 2009 sa legislatívna úprava procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie na území Slovenskej republiky „dožila“ 15 rokov. V živote ľudského jedinca predstavuje obdobie prvých 15 rokov etapu, v rámci ktorej dochádza v najväčšom rozsahu k formovaniu jeho osobnosti jednak ako jeho fyzických daností ale aj psychických, intelektuálnych a duševných sfér. Aj keď na Slovenskú republiku po roku 1994 (prvý zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie – zákon NR SR č. 127/1994 Z. z. nadobudol účinnosť od 1. septembra 1994) možno len ťažko nazerať ako na „novorodenca“, s určitou dávkou zveličenia môžeme vo vzťahu k novým investiciám myšlienky a fantáziu popustiť aj týmto smerom. To nám umožní nahliadať aj na

prvých 15 rokov účinnosti zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie ako na obdobie, kedy predmetná legislatíva ako jeden z nástrojov podieľajúcich sa na formovaní a smerovaní rozvoja využitia územia Slovenskej republiky („vývoja jej osobnosti“), zabezpečovala resp. mala zabezpečovať jeho rozvoj v súlade s jeho potenciálom a únosnosťou. Či tomu tak bolo a v akom rozsahu je na dlhšiu diskusiu, ktorá nie je hlavnou témou tohto článku, avšak ten s ňou súvisí.

Jedným zo subjektov, ktoré sa zúčastňujú procesu posudzovania sú spracovatelia dokumentácií, či už na úrovni zámeru činnosti, správy o hodnotení alebo odborného posudku. Od nich a od kvality ich vykonanej práce v hlavnej miere závisia výsledky procesu hodnotenia

vplyvov. Kvalitou spracovávanej dokumentácie dokážu na jednej strane investorom (navrhovateľom) ušetriť financie, čas a energiu investovanú do projektov a na druhej strane objektívne posúdiť očakávané vplyvy, navrhnúť vhodné opatrenia, odporučiť alebo neodporučiť realizáciu posudzovanej činnosti.

časnosti, teda do obdobia platnosti zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Spomenutá novela č. 391/2000 Z. z. začlenila do procesu hodnotenia aj činnosti, ktoré sa dovtedy neposudzovali - napr. obchodné centrá, bytové domy, parkoviská a garáže, lyžiarske

EUROPA SHOPPING CENTER v Banskej Bystrici - stav lokality pred a po realizácii navrhovanej činnosti. Foto: M. Poniš

15 ročná EIA v spoločnosti ENVIGEO, a.s.

Ako pracovník spoločnosti ENVIGEO, a.s. (do novembra 2002 EnviGeo s.r.o.) sa venujem posudzovaniu vplyvov na životné prostredie približne 9 rokov, avšak prax firmy je dlhšia a trvá v podstate od roku 1994 (vypracovanie prvého zámeru činnosti bolo ukončené v roku 1995). Počas uvedeného obdobia sme v procese hodnotenia vplyvov spolu s kolegami spracovávali dokumentácie pre rôzne druhy činností a riešili rôzne okruhy problémov súvisiace s navrhovanými aktivitami.

Z hľadiska aktivít spoločnosti ENVIGEO, a.s. v oblasti hodnotenia vplyvov na životné prostredie je možné s ohľadom na skladbu posudzovaných činností a ich počet rozdeliť už spomínané obdobie 15 rokov na dve výraznejšie diferencované obdobia.

Prvá predstavuje obdobie rokov 1994 – 2000, teda obdobie účinnosti zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Do roku 2000 viac ako polovicu vypracovaných dokumentácií tvorili zábery a správy o hodnotení skládok odpadov, najmä skládok komunálnych odpadov, menej aj priemyselných odpadov. Toto zameranie vyplýva aj z profesionálneho zázemia, z ktorého postupne sa tvoriaca skupina odborníkov na posudzovanie vplyvov v našej firme vznikla - teda z geológov.

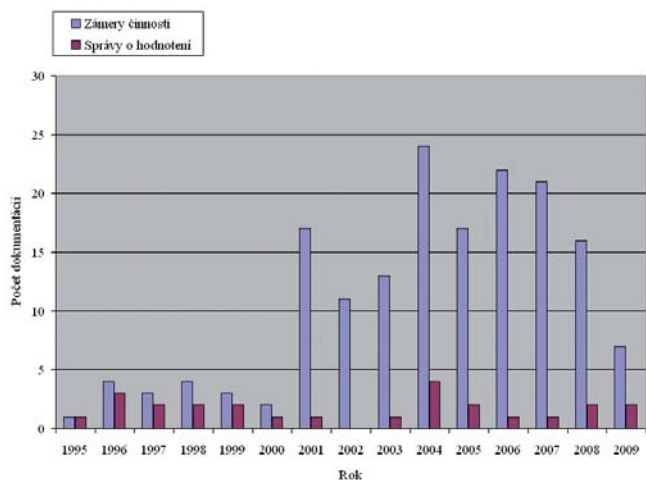
Druhé obdobie začína nadobudnutím účinnosti zákona NR SR č. 391/2000 Z. z., teda novely zákona NR SR o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 127/1994 Z. z. a pokračuje ďalej až do sú-

trate aj mimo chránených území a podobne, čo malo významný vplyv na charakter a rozsah akcií posudzovaných našou spoločnosťou.

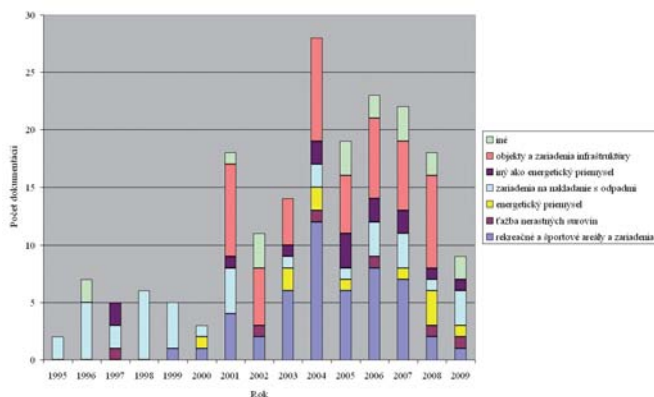
Vymedzenie týchto období je zrejme aj z uvedeného Grafu 1, ktorý dokumentuje počet spoločnosťou ENVIGEO, a.s. ročne vypracovaných zámerov činnosti a správ o hodnotení.

Kým v období rokov 1994 – 2000 sa počet ročne vypracovaných dokumentácií – zámerov a správ o hodnotení pohyboval od 2 do 7, od roku 2001 počet ročne vypracovaných dokumentácií výrazne vzrástol až na maximum 28 dokumentácií v roku 2004. Na konci roka 2008 a v priebehu roka 2009 sme zaznamenali pokles počtu posudzovaných akcií, čo prisudzujeme následkom ekonomickej krízy, ktorá sa na našom území prejavila aj obmedzeným počtom nových investícií vyžadujúcich posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

Charakter činností posudzovaných spoločnosťou ENVIGEO, a.s. je orientačne znázornený v Grafe 2.

Graf 1 Počet zámerov činností a správ o hodnotení vypracovaných spoločnosťou ENVIGEO, a.s. v rokoch 1995 – október 2009

Graf 2 Orientačný prehľad činností posudzovaných spoločnosťou ENVIGEO, a.s. podľa rokov a charakteru činnosti

Aj na základe uvedeného orientačného prehľadu posudzovaných činností môžeme konštatovať, že zaoberať sa posudzovaním vplyvov na životné prostredie a vypracovávaním dokumentácií je z pohľadu odborného prístupu k problematike širokého spektra činností veľmi náročné. Úzka špecializácia na vybraný druh alebo skupinu činností nie je pri podnikateľskom prístupe prakticky možná, nakoľko sa dominujúce typy činností obmieňajú v závislosti na viacerých faktoroch (zmeny v legislatíve, využívanie finančných prostriedkov z eurofondov, ...).

Musí byť spracovateľ polyhistorom?

Moja odpoveď znie jednoznačne „nie“. Ako teda zabezpečiť kvali-

tu spracováanej dokumentácie? Možné je to najmä na základe dostupných informácií (literatúra, internet, konzultácie, ...), z ktorých časť by mali predstavovať kvalitné a v požadovanom rozsahu doručené údaje o posudzovanej činnosti od navrhovateľa. A práve podklady od navrhovateľa sú momentom, pri ktorom by som sa rád pristavil, pretože pre nás spracovateľov predstavujú pomyselnú štartovnú čiaru procesu hodnotenia.

Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie je z hľadiska „projektovej prípravy“ navrhovanej činnosti situovaný do obdobia pred územným konaním. Z hľadiska podkladov a dostupných údajov pre spracovanie dokumentácie to predstavuje buď žiadne informácie, alebo v iných prípadoch informácie na úrovni nejakého investičného zámeru, rozpracovanej projektovej dokumentácie pre územné konanie, prípadne vypracovanej a „uzatvorenej“ dokumentácie pre územné konanie. Všetky z uvedených situácií dostupnosti vstupných informácií majú svoje „+“ a aj svoje „-“.

Pri činnostiach, ktoré vôbec nemajú vypracovanú projektovú dokumentáciu alebo sa s jej vypracovaním len začína súbežne s pro-

u v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 24/2006 Z.z.. Problém nastáva vtedy, keď projektovo spracované riešenie síce zohľadňuje technické, technologické a ekonomické požiadavky stavby (napojenie na dopravnú sieť, inžinierske siete, ...) avšak nevenuje dostatočnú pozornosť jej potenciálnym vplyvom na zložky životného prostredia, prípadne dôjde v procese posudzovania vplyvov k objaveniu novej závažnej skutočnosti (napr. overenie kontaminácie pôdneho a horninového prostredia, podzemných vôd, ...), ktorá bude mať vplyv na jej realizáciu.

Vo všeobecnosti teda môžeme uvedené zhrnúť do konštatovania, že čím menej je rozpracovaná projektová príprava činnosti, tým je väčší priestor na tvorbu variantov ale kvalita informácií nemusí byť a spravidla ani nie je postačujúca. Na druhej strane čím detailnejšie je vypracovaná projektová dokumentácia, tým kvalitnejšie informácie má spracovateľ k dispozícii, ale proces je z hľadiska variantnosti spravidla „neaktívny“ a vo väčšine prípadov sú závery procesu obmedzené len na návrh súboru opatrení pre zmiernenie nepriaznivých vplyvov navrhovanej činnosti.

Polyfunkčný dom Medokýš v Banskej Bystrici - stav lokality pred a po realizácii činnosti. Foto: M. Poništ

cesom posudzovania je možné priebežne modifikovať navrhované riešenia a posudzovať tak aj viacero variantov. Musím povedať, že vo väčšine prípadov sa nám variantnosť u navrhovateľov podarilo presadiť alebo čiastočne usmerniť, čo v konečnom dôsledku prispelo k výberu optimálneho variantu (riešenia). Negatívom pri tejto situácii je pomerne veľké množstvo nepresných, rámcových a všeobecných informácií, ktoré nemusia v požadovanej miere zodpovedať otázky vyvstávajúce v priebehu procesu hodnotenia. Ako som už povedal, spracovateľ nemusí byť vševěd a pri zohľadnení časového hľadiska vymedzeného pre spracovanie dokumentácie (nepoznám navrhovateľa, ktorý by „mal čas“) sa môže dostať pod určitý tlak, ktorý môže znížiť jej kvalitu. Z praxe ako negatívny príklad spomeniem prípad veterných parkov, kedy si niektorí „tiež investori“ mysleli, že projekt je možné suplovať reklamnými letákmi spoločnosti vyrábajúcej veterné elektrárne.

Opačným prípadom sú navrhované činnosti, ktoré majú podrobné vypracovanú dokumentáciu (napr. na úrovni projektovej dokumentácie pre územné konanie) s presne zadefinovanými vstupmi aj výstupmi (prevažne urbanistické projekty). Parametre činnosti sú jasne dané, čo umožňuje detailne vyhodnotiť očakávané vplyvy a navrhnúť príslušné opatrenia. Väčšina potenciálne problémových vstupov a výstupov (napr. dopravné napojenie územia, osvetlenie a zatienenie, hluková situácia, ...) je riešených už v projektovej dokumentácii, ktorá závery príslušných štúdií zohľadňuje aj s prípadným zakomponovaním vhodných opatrení (napr. zmeny v dopravnom riešení na dotknutých komunikáciách, protihlukové clony, ...). Ako problém sa môže javiť „jednovariantnosť“, keď investor neuvažuje s inými alternatívami riešenia ako je riešenie spracované v projektovej dokumentácii. To spôsobuje určitú „neohybnosť“ posudzovanej činnosti a vo väčšine prípadov sa pre proces hodnotenia takejto činnosti vypracováva odôvodnená žiadosť o upustenie od požiadavky variantného riešenia

Funguje to.

Interpunkčné znamienka na konci vety v úvodnom podnadvise článku (Funguje to už 15 rokov !(?)) poukazujú na jej možné interpretácie v dvoch súvislostiach. Výkričník ukončuje zvoláciu vetu, ktorá je v mojom podaní vyjadrením počudovania sa, že je to už 15 rokov. Ja sám pracujem „s posudzovaním vplyvov“ 9 rokov a to obdobie ubehlo veľmi, veľmi rýchlo. Dynamika rozvoja a vstupu nových investícií na ktoré spravidla nadväzuje proces hodnotenia vplyvov bola najmä v rokoch 2000 - 2008 veľmi vysoká. Aj keď nám spracovateľom súčasná ekonomická kríza dáva tak trochu vydychnúť, je nutné poznamenať, že menší počet posudzovaných akcií si vzhľadom k svojej náročnosti vyžaduje vyššiu odbornosť a pozornejšie štúdium problematiky. Otáznik, aj keď len v zátvorke, dáva priestor na určitú diskusiu, zamyslenie sa nad funkčnosťou legislatívy pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie a nad funkčnosťou samostatného procesu najmä s ohľadom na jeho celoplošné výsledky vo vzťahu k rozvoju krajiny a územia pri rešpektovaní ich potenciálu.

Ako súkromná spoločnosť, u ktorej si vypracovanie dokumentácie platí navrhovateľ, sme pochopiteľne všetky vypracované dokumentácie ukončili s odporúčaním na realizáciu činnosti. Musím však upozorniť, že nie všetky činnosti, o ktorých hodnotenie vplyvov sme boli požiadaní sú súčasťou našich referencií. Nemyslím si, že z akcií, ktoré sme v rámci našej praxe posudzovali, a ktoré sme v závere odporúčili na realizáciu sa následne preukázala pri niektorej z nich neopodstatnenosť nášho odporúčania.

Ohliadnuc sa za vykonanou prácou v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie kolektívu spoločnosti ENVIGEO, a.s. môžem teda s pokojným svedomím povedať, že „to funguje“.

Ing. Milan Poništ
ENVIGEO, a.s., Banská Bystrica

15 rokov pôsobenia spoločnosti PEDOHYG Bratislava v oblasti hodnotenia vplyvov činností na životné prostredie

S procesom hodnotenia vplyvov na životné prostredie sme v rámci firmy RNDr. Anton Mocik, CSc. – PEDOHYG Bratislava prišli do kontaktu už v roku 1992, tzn. dva roky pred vznikom legislatívnej úpravy procesu. Bolo to v súvislosti s Vodným dielom Žilina (VDŽ) a v úzkej spolupráci s Katedrou krajiny ekológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave a Slovenskou komisiou pre životné prostredie, ktorá bola predchodcom dnešného Ministerstva životného prostredia. Problematika životného prostredia bola vtedy na Slovensku len rozvíjajúcim sa vedným odborom, nadobúdajúc vážnosti ruka v ruke s demokratizáciou spoločnosti. Dva roky environmentálnej prípravy VD Žilina boli zároveň procesom formovania účastníkov procesu, náležitosti dokumentácie, postupu posudzovania, hľadania a tvorby zdrojov údajov o životnom prostredí, spôsobu interpretácie, budovania riešiteľského zázemia, úradných štruktúr a najmä tvorby samotného zákona EIA. Hodnotenie vplyvov VDŽ z hľadiska životného prostredia bolo vtedy pilotným projektom ako by také hodnotenie malo vyzeráť a ako by sa malo postupovať.

Výsledkom bola na tie časy relatívne zrelá legislatívna úprava z roku 1994, ktorá spolu s novelou v roku 2001 pretrvala pomerne dlhé obdobie až do vzniku nového zákona EIA v roku 2006. Z hľadiska riešiteľského a investorského prostredia vznik zákona v roku 1994 bol podstatný aj z hľadiska palety činností podliehajúcich posúdeniu vplyvov na životné prostredie. V rámci tejto palety boli na pôde firmy PEDOHYG a od roku 1997 aj firmy ENVING s.r.o. riešené najmä projekty, ktoré odrážali spoločenské zmeny a hospodársky rozvoj prebiehajúci od druhej polovice 90-tych rokov prejavujúci sa najmä s budovaním základnej infraštruktúry – diaľnic resp. ciest a vedení veľmi vysokého napätia. V rámci nich vstúpili spoločnosti do

povedomia odbornej obce environmentálnym posudzovaním úseku diaľnice D1 Sverepec – Višňové a prenosového vedenia 2x400 kV Valkovce – Poľsko.

Ďalším veľkým projektom bolo hľadanie zdrojov pitných vôd pre východoslovenský región, kde voľba padla na vodnú nádrž Tichý potok plánovanú v povodí hornej Torysy. Z hľadiska uplatňovania zákona EIA sa na tomto projekte overovali najmä formy spolupráce a komunikácie s verejnosťou. Zámer, ako jeden z mála v celej histórii procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, sa nepodarilo presadiť najmä kvôli odporu verejnosti (dotknutých obcí) a intenzívnej kampani mimovládnych organizácií.

K rozvoju spoločenského a odborného povedomia o procesnosti EIA prispeli spoločnosti PEDOHYG a ENVING s.r.o. najmä v počiatočných fázach, po vstupe zákona do účinnosti, organizáciou rôznych školení. Samostatnú éru v budovaní odborného zázemia procesnosti EIA predstavovala tvorba metodických príručiek napr. z oblasti vodných diel a nádrží, líniových stavieb, prenosových vedení, práce s verejnosťou.

V súlade so zásadou procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, spoločnosti PEDOHYG a ENVING s.r.o. realizovali v niektorých prípadoch aj monitoring vplyvu stavby na životné prostredie – predrealizačný v prípade VN Tichý potok, realizačný v prípade VDŽ a realizačný a porealizačný v prípade prenosových vedení.

Nosnými oblasťami pôsobenia firmy PEDOHYG a ENVING s.r.o. boli v hodnotenom 15-ročnom období uplatňovania zákona nielen vodné diela a nádrže a prenosové vedenia, ale tiež oblasť ťažby nerastov a ďalšie odbory činností ako napr. podzemné zásobníky zemného plynu, obchodné centrá a polyfunkčné objekty, cesty, obuvnícka výroba, druhotná hutnícka výroba, rekreácia a cestovný ruch, farmaceutická výroba.

Tab. č. 1: Prehľad environmentálnych dokumentácií podľa odborov činností a lokalít:

vodné diela a nádrže:	VD Žilina (1992, 1994), VN Tichý potok (1995), VD na hornom Váhu v úseku Bešeňová – Kraľovany (1995), VD Sereď (1995, 2008), PVE Ipeľ (2006)
prenosové vedenia 2x400 kV:	Valkovce – Poľsko (1996), Moldava nad Bodvou (Čečejevce) – št.hr. s MR (1997), Varín – Sučany (1997), Gabčíkovo – Veľký Ďur (2001), Ružomberok – Medzibrod (2006), Lemešany – Moldava nad Bodvou (2007), Veľké Kapušany – Voľa – Lemešany (2009)
ťažba nerastov:	Kamenný mlyn (1999, 2004), Šaštín (2001, 2002), Podunajské Biskupice (2002), Veľký Grob (2005), Šajdíkove Humence (2000, 2003, 2004), Most pri Bratislave (2002), Nový trh (Zlaté Klasy, 2006, 2008), Boleráz (2006), Čakany (2006), Zlaté Moravce (2006), Komjatice (2007), Okoč (2007), Ruskov (2007), Drienovec (2008), Sološnica (2008), Trstín (2008)
podzemné zásobníky zemného plynu:	Gajary (1996), Láb V. (1995), Križovany nad Dudváhom (2007), Cífer (2008)
obchodné centrá:	Košice – Toryská ul. (2001, 2003), Humenné (2001), Prievidza (2001), Liptovský Mikuláš (2001),
polyfunkčné objekty:	BBC V. Bratislava (2001), Centráľ Bratislava (2002), Dúbravka (2001), Bernolákovo (2006), Košice – Terasa (2007)
cesty:	Diaľnica D1 Sverepec – Višňové (1996), I/18 Nižný Hrabovec – Petrovce (1998), I/65 Nová Baňa – Rudno nad Hronom,
obuvnícka výroba:	Ilava (1995), Bánovce nad Bebravou (1996), Komárno (2001)
priemyselné parky:	PP Záhorie (2001), Dolný Bar (2007)
druhotná hutnícka výroba:	Veľký Šariš (2004), Bočiar (2007)
rekreácia a cestovný ruch:	Biele kamene (2004, 2007), Tatranská Lomnica (2006), Šajdíkove Humence (2006), Veľké Ripňany (2008), Sekule (2007)

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie, ako ťažiskovou oblasťou pôsobenia firmy PEDOHYG a ENVING s.r.o. je neodmysliteľne spojené s osobnosťou RNDr. Antonom Mocikom, CSc., ktorého životná púť bola v marci tohto roka náhle prerušená. Bilancovanie 15-ročného pôsobenia zákona v praxi je teda aj bilancovaním jeho aktivít v tejto oblasti. Svojím odborným pôsobením významne prispel k vzniku, formovaniu a vývoju procesu EIA. Bol úspešným podnikateľom,

ktorý nemal núdzu o projekty. Mal široký okruh spolupracovníkov – v odbore poznal takmer každého. Vedel spájať ľudí, stanovoval stratégiu, formoval vývoj riešenia. Jeho odchod pociťujeme ako veľkú stratu pre celú sféru posudzovania vplyvov na životné prostredie. Česť jeho pamiatke.

RNDr. Iveta Mociková, CSc.
PEDOHYG a ENVING s.r.o.

Výučba posudzovania vplyvov na životné prostredie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie predstavuje významný nástroj environmentálneho manažmentu v mnohých krajinách sveta. Môžeme ho chápať ako proces identifikácie, predikcie, hodnotenia a zmiernenia environmentálnych, sociálnych a iných relevantných vplyvov navrhovaných projektov a konkrétnych aktivít ako aj navrhovaných plánov a programov pred rozhodovacím procesom a pred uskutočnením záväzkov.

Tento problematike je venovaná pozornosť na Katedre krajiny ekológie PriF UK v Bratislave, ktorá vznikla v r. 1992, už od jej začiatkov a smelo sa dá povedať, že patríme k priekopníkom výučby tohto predmetu na Slovensku. Veď predmet Metodológia hodnotenia vplyvov činností na životné prostredie a práca s verejnosťou bol zaradený do výučby už od školského roku 1993/1994 ako výberový predmet pre 4. ročník odboru Environmentalistika a od školského roku 1995/1996 bolo Posudzovanie vplyvov na životné prostredie zaradené medzi povinné predmety (zároveň od školského roku 1998/1999 aj pre odbor učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov, špecializácia Environmentalistika).

Po zmenách študijných plánov v posledných rokoch sa v súčasnosti predmet Posudzovanie vplyvov na životné prostredie vyskytuje v rámci študijného programu Environmentálne plánovanie a manažment v magisterskom stupni ako povinný a v doktorandskom stupni ako výberový predmet. Treba však povedať, že okrem študentov uvedeného študijného programu sa s danou problematikou oboznámi všetci študenti programu Environmentalistika na PriF UK v Bratislave, keď je zaradená do osnovy povinného predmetu Environmentálne plánovanie a manažment v rámci bakalárskeho stupňa štúdia.

V povinnom predmete Posudzovanie vplyvov na životné prostredie sa študenti oboznámi s históriou a súčasnosťou EIA/SEA v Európskej únii, základnými smernicami a dohovormi Európskej únie, históriou a súčasnosťou EIA/SEA v Slovenskej republike, významom posudzovania vplyvov činností a strategických dokumentov na životné prostredie z hľadiska zabezpečenia udržateľného rozvoja, ako aj s vysvetlením pojmov vplyv a variantné riešenie. Ďalej je pozornosť venovaná podrobnému poznaniu slovenskej legislatívy podľa platného zákona spolu s jeho vykonávacím predpisom. V súčasnosti je zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov rozoberaný veľmi podrobne z hľadiska jeho účelu, predmetu, účastníkov, procedúrnych krokov, ako aj nadväznosti na následné konania. Veľká pozornosť je tiež venovaná cezhraničnému posudzovaniu vplyvov strategických dokumentov a navrhovaných činností. Pozornosť neunikne ani vysvetlenie odbornej spôsobilosti a vyhlášky č. 113/2006 Z. z. Nakoľko je predmet vyučovaný v rozsahu 1/2 (1 hodina prednáška, 2 hodiny semináre) je zrejmé, že v rámci výučby je kladený veľký priestor pre samostatnú prácu študentov zameranú na odskúšanie si viacerých rolí účastníkov procesu v jednotlivých krokoch SEA resp. EIA.

Už od školského roku 1995/1996 je výučba predmetu doplnená pre študentov bývalej špecializácie a dnešného študijného programu Environmentálne plánovanie a manažment samostatným povinným predmetom Účasť verejnosti a formy environmentálneho vyjednávania. Medzi študentmi je veľmi obľúbený aj povinne voliteľný predmet Hodnotenie vplyvov zariadení na zneškodňovanie odpadov na život-

né prostredie, ktorý je zaradený do študijných plánov už od školského roku 1996/1997.

V posledných rokoch je do magisterského študijného programu zaradený predmet povinne voliteľný predmet Metódy hodnotenia vplyvov činností na životné prostredie, ktorý sa teší veľkej pozornosti zo strany študentov. Študenti sa v ňom oboznámi so základnými metódami, ktorými sú kontrolné zoznamy, matice, terénny prieskum, kartografické spracovanie, modelovanie, multikriteriálna analýza a BAT technológie. Tieto poznatky uplatnia pri tvorbe fiktívneho zámeru ako výstupu uvedeného predmetu.

Napriek tomu, že vyššie spomínané predmety sú zaradené primárne pri študijnom programe Environmentálne plánovanie a manažment, je potrebné zdôrazniť, že si ich zaraďujú do svojho programu aj mnohí iní študenti, najmä z radov budúcich geografov.

Dlhoročné skúsenosti s výučbou sa logicky premietli do mnohých vedeckých resp. edukačných prác, z ktorých by som spomenula predovšetkým skriptum Kozová, M., Drdoš, J., Pavličková, K., Úradníček, Š.: Posudzovanie vplyvov na životné prostredie z roku 1996, ktoré dlhé roky slúžilo ako základná edukačná pomôcka na Slovensku. Vyústením ďalších teoretických a praktických poznatkov bola tvorba nového učebného textu.

V r. 2009 boli na katedre spracované učebné texty Pavličková, K., Kozová, M. (eds.), Barančok, P., Luciak, M., Miklošovičová, A., Žarnovičan, H.: Posudzovanie vplyvov na životné prostredie spracované v rámci projektu KEGA č. 3/5149/07: Medziuniverzitná obsahová integrácia študijných programov zameraných na krajinné plánovanie venované problematike posudzovania vplyvov na životné prostredie. V učebnom texte vychádzali autori z aktuálnych publikovaných domácich a zahraničných prác, z aktuálnych smerníc a dohovorov Európskej únie, z právnych predpisov platných v Slovenskej republike a z vlastných skúseností vychádzajúcich z medzinárodných poznatkov a z praxe v Slovenskej republike. Ich cieľom bolo predstaviť proces posudzovania vplyvov na životné prostredie v jeho teoretickom základe a uviesť prehľad jeho vývoja. Vo veľkej miere sa zamerali na vysvetlenie spôsobu jeho uplatňovania v Slovenskej republike podľa zákona č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov. Učebný text je doplnený príkladmi metodických postupov, ktoré sa využívajú v procese posudzovania vplyvov činností na životné prostredie, s ktorými majú autori najväčšie skúsenosti.

Učebné texty sú určené študentom ako základný materiál, na ktorý nadviažu cvičenia a seminárne práce študentov. Využívať ho zároveň môžu študenti magisterských a doktorandských študijných programov vo vednom odbore Environmentálny manažment, ďalej študenti inžinierskeho štúdia na technicky zameraných univerzitách. Zároveň môžu byť pomôckou pre pracovníkov vedeckých a odborných inštitúcií, štátnej správy, samosprávy, mimovládnych organizácií a konzul-

tačných firiem pracujúcich v tejto problematike.

V r. 2009 bola spracovaná aj učebnica Pavličková, K., Kozová, M. (eds.), Chrenšćová, V., Moravčíková, Z., Pauditšová, E., Petriková, D.: Environmentálne plánovanie a manažment, ktorá je venovaná integrovaniu environmentálnych aspektov do rozhodovacích procesov. Dôraz sa kladie na komplexnosť a interdisciplinárnosť, tak ako je tomu v študijných programoch Environmentalistika (na PriF UK v Bratislave) a Priestorové plánovanie (na Ústave manažmentu STU v Bratislave) a svojou skladbou priamo odráža rovnomenný predmet určený pre študentov týchto dvoch bakalárskych študijných programov. Veľká pozornosť je v nej určená aj strategickému environmentálnemu hodnoteniu, posudzovaniu vplyvov činností na životné prostredie a účasti verejnosti v environmentálnych rozhodovacích procesoch.

Vyššie uvedený text podal iba základnú informáciu o výučbe problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie vrátane účasti

verejnosti na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Ako univerzitnému pracovisku je pre nás veľmi potešiteľné, že okrem priamej výučby je posudzovanie vplyvov témou množstva bakalárskych a diplomových prác na PriF UK už od r. 1994 a túto tému nachádzame aj v rámci dizertačných prác.

Dosah našej výučby na ďalší život študentov je zrejmý asi všetkým, ktorí sa pohybujú v tejto oblasti na Slovensku. Veď keď sa pozrieme na zoznam autorov zámerov, oznámení o strategickom dokumente, správ o hodnotení, odborných posudkov, nájdeme tam celý rad našich absolventov. Na druhej strane aj medzi pracovníkmi štátnej správy pracujúcimi v oblasti EIA/SEA sú absolventi našej školy zastúpení vo veľkej miere. Od mnohých z nich získavame aj spätnú väzbu, čo nám umožňuje neustále skvalitňovať našu výučbu pre ďalších a ďalších študentov.

Katarína Pavličková

Katedra krajinskej ekológie PriF UK v Bratislave

Výchova študentov a špecialistov v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie na Fakulte architektúry STU

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie, ktoré bolo prvýkrát právne upravené zákonom NR SR č. 127/1994 Z. z. zahŕňa celé spektrum činností investičného procesu od architektúry až po regionálne a makroregionálne koncepcie. Posudzovanie vplyvov predstavuje komplexné posúdenie predpokladaných vplyvov istých činností, plánov a programov na životné prostredie, a to nielen na úrovni ekologickej, ale i krajinnárskej a sociálno - kultúrnej v synergetickej kvalite.

Preto je logické, že práve na Fakulte architektúry v kontexte výchovy architektov ako osobností so syntetizujúcou úlohou v rámci projektového a plánovacieho procesu vyvstala požiadavka zahrnúť danú problematiku do ich vzdelávania a výchovy. Od septembra 1994 zabezpečovala katedra krajinskej a parkovej architektúry pedagogický proces v podobe gestora predmetu Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA) ako aj iných environmentálne orientovaných predmetov ako napr. Environmentálne plánovanie, Krajinnoeekologické plánovanie, Environmentálne právo a i. Zavedenie týchto predmetov do edukačnej činnosti fakulty bolo významným prvkom rozšírenej prípravy absolventov, ktorí predstavujú potenciálnu odbornú bázu pre oblasť posudzovania vplyvov na životné prostredie do budúcnosti.

Predmet Posudzovanie vplyvu na životné prostredie (EIA) bol zaradený do učebných plánov na FA STU už v čase priprav zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. Jedným z hlavných dôvodov jeho zaradenia je aj fakt, že hodnotenie vplyvov na životné prostredie vo svete známe pod názvom EIA/SEA (environmental impact assessment - strategic environmental assessment) je progresívna metóda v environmentálnom manažmente v súvislosti s investičnou výstavbou, tvorbou územnoplánovacej dokumentácie ako aj tvorbou hospodárskych a sociálnych rozvojových programov na sídelnej, regionálnej a národnej úrovni.

Tento pôvodne povinne voliteľný predmet vo 4. ročníku štúdia v zimnom semestri bol uskutočňovaný vo forme dvojhodinovej prednášky a hodinového seminára. Má za cieľ oboznámiť študentov FA STU v odboroch architektúra, urbanizmus ako aj krajinná architektúra a krajinné plánovanie s praktickou aplikáciou postupov hodnotenia vplyvov tak na úrovni projektov ako aj na strategicky vyššej úrovni v polohe plánov a programov.

Študenti získajú prostredníctvom týchto predmetov najmä nasledovné schopnosti:

- budú ovládať proces posudzovania a jeho nadväznosť na inves-

tičnú prípravu projektov a proces tvorby územnoplánovacej dokumentácie,

- schopnosti používať metódy a techniky hodnotenia vplyvov stavieb na životné prostredie (líniové stavby, technologické celky, obytné súbory, priestorové koncepcie obcí a regiónov),
- majú prehľad o konkrétnych príkladoch aplikácie postupov EIA pri posudzovaní projektov dokumentácie stavieb, územnoplánovacej dokumentácie a inej dokumentácie priestorového rozvoja,
- získavajú väčšiu možnosť uplatnenia sa v procese investičnej prípravy veľkých projektov a tvorby a hodnotenia územnoplánovacej dokumentácie, programov PHSR, aplikácie projektov v rámci European Structure Fund.

V tomto kontexte bolo v roku 1993 založené Centrum EIA, ktoré na pôde Fakulty architektúry pokrývalo problematiku procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie v polohe metodologickej (vydávanie a vypracovanie príručiek, štúdií a metodických pomôcok), výskumnej (v oblasti prenášania vedeckých a praktických poznatkov o EIA/SEA z hospodársky vyspelých štátov), osvetovej (usporadúvanie konferencií, seminárov a školení o procese EIA/SEA) a expertíznej (expertíza a konzultačná činnosť podľa spoločenskej požiadavky). Jeho založenie bolo privítané Centrami EIA združenými v medzinárodnej sieti centier EIA pri Európskych univerzitách koordinovanej Univerzitou v Manchestri (University of Manchester) v tom istom roku.

Všetky aktivity Centra EIA FA STU znamenali jednoznačný prínos v procese výchovy študentov špecialistov pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie vo forme publikačných výstupov zo svojich činností.

Centrum EIA pri FA STU sa od svojho začiatku zapájalo do medzinárodných projektov Regionálneho Environmentálneho Centra pre Strednú a Východnú Európu (REC) a Environmental Training Programme (ETP) ako aj do organizovania odborných seminárov EIA pre investorov, projektantov a expertov pod gesciou Ministerstva ŽP SR. Na medzinárodnom poli aktívne spolupracovalo s University of Aberdeen, University of Manchester, Carleton University v Ottawe, University of Liverpool, Anidea v Grazi a s medzinárodnými organizáciami ako napr. REC, IAIA a EIA Trainer's Network. Aktívne prispievalo článkami do EIA Newsletter a EIA Leaflet Series.

V oblasti domácej spolupráce sa zameriavalo a naďalej zameriava na kooperáciu s MŽP SR a s orgánmi štátnej správy a samosprávy. Od roku 1994 do roku 2009 malo svojho zástupcu v komisii pre za-

pisovanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb pre posudzovanie vplyvov činnosti na životné prostredie a viacerých zástupcov v Zbore poradcov pre EIA pri Ministerstve.

Zúčastnilo sa na vypracovaní prvej série manuálov pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie podľa príslušného zákona (Všeobecná príručka a Manuál pre prácu s verejnosťou, Manuál pre strategické hodnotenie na životné prostredie podľa § 35 zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. v oblasti ÚPD VÚC a vybraných celkov).

Aktívne pôsobí v oblasti medzinárodnej projektovej spolupráce v problematike EIA v podobe aktívnej účasti na niekoľkých zahraničných projektoch, napr.:

- Nato CCMS Pilot Study Methodology, evaluation, focalisation and scope of EIA/ koordinovaná University of Antwerp,
- REC Pilot Study EIA in a transboundary context a Strategic Environmental Assessment/,
- REC Pilot Study Sofia Initiative on Application of Environmental Impact Assessment, REC for CEE, Szentendre, 1997 – 1999,
- NATO/CCMS Pilot Study Methodology, focalisation, evaluation and scope of environmental impact assessment , 1995 – 1997,
- REC Pilot Study Public participation in Environmental Decision-making, REC for CEE, Szentendre, 1994 – 1995,
- REC Pilot Study "Public participation in a transboundary context", REC for CEE, Szentendre, 1995 – 1996,
- REC Pilot Study "SEA of VI. Multimodal Transport Corridor, Warsaw/Budapest, Scoping of Environmental Issues, REC for CEE, Szentendre, 2000,
- International Study of the Effectiveness of Environmental Assessment, koordinovanou organizáciami IAIA a Canadian Environmental Assessment Agency,
- Phare ECOSOOO 2001 – Technical Assistance for Preparation of Tender Dossier Technological Parks of Bratislava, Humenné, Rožňava 2001 – 2002,
- Phare Project 'Environmental Impact Assessment for Selected Companies Associated under the Union of Glass Industry, 2002 – 2003,
- Interreg III B CADSES – POLYDEV, FA STU, 2005 – 2007,
- Erasmus Mundus Promotion of european assessment education for third country audience(PENTA), 2005 – 2007.

V súčasnosti je Centrum EIA pri FA STU projektovým partnerom projektu Erasmus Mundus Enhancing Attractiveness of Environmental Assessment and Management Higher Education (Two-

EAM), ktorý začal v roku 2008 s pokračovaním do konca roka 2010.

Pravidelne sa zúčastňuje na medzinárodných a domácich konferenciách a seminároch. Svoje medzinárodné aktivity doplnila od roku 1995 v podobe svojej aktívnej účasti v celosvetovej organizácii International Association for Impact Assessment (IAIA). Od roku 1995 zorganizovalo niekoľko domácich a zahraničných konferencií, napr.:

- International Roundtable on practical implementation of EIA in Central and Eastern Europe, 8. – 10. November, Bratislava, Slovak Republic, 1995,
- International Seminar Environmental Assessment of Regional Development Plans and of ISPA-funded Projects in CEE Region, EIA Centre at FA STU, Bratislava, Slovakia,
- International Seminar Environmental Appraisal and Environmental Impact Assessment in Rural Areas in the Context of SAPARD,
- Seminar on Instruments and Tools in Spatial Planning with Special Focus on Environment. IoeR Dresden – EIA Centre FA STU, Bratislava, Slovak Republic, April 2001,
- SEA in Spatial Planning. Seminar on Current Issues in Spatial Planning, Kremnica Slovak Republic, July 2001,
- Seminar to the amendment of the Slovak EIA Act No. 391/2000, Piešťany, June 2001,
- International seminar Environmental Appraisal of Regional Development in Slovakia, MoCRD of the Slovak Republic, Bratislava, Slovak Republic, September 2001.

V roku 1995 bola podpísaná dohoda o spolupráci v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie medzi MŽP SR a Fakultou architektúry STU Bratislava.

Centrum EIA pri FA STU aj v súčasnosti rozvíja svoju koncepciu a odbornú činnosť ako nezávislú a podpornú pre spolupracujúce inštitúcie, ktoré sú činné v problematike posudzovania vplyvov na životné prostredie čo predstavuje jednoznačne ich pozitívny prínos v procese implementácie EIA/SEA v Slovenskej Republike a v konečnom dôsledku aj v procese výchovy študentov a špecialistov v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie.

doc. RNDr. Ingrid Belčáková, PhD.

Slovenská technická univerzita v Bratislave, EIA Centrum pri Fakulte architektúry

Proces EIA/SEA v študijných programoch Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU v Nitre

V súlade s platnou legislatívou v SR - životným prostredím je všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov vrátane človeka a je predpokladom ich ďalšieho vývoja". Jeho hlavnými materiálmi zložkami sú: horniny, pôda, voda, ovzdušie, organizmy a ďalšie (Stredanský a kol., 2005). Napriek rôznym ďalším definíciám životného prostredia inžinierska prax (a zvlášť proces EIA) vyžaduje, aby do tejto kategórie boli zahrnuté nasledujúce faktory (Říha, 2000):

- celkový súhrn sociálnych, fyzikálnych a biologických zdrojov, ktoré sú dostupné pre človeka a ostatné biologické druhy vrátane celých ekosystémov,
- všetky hľadiská fyzikálneho, biologického a spoločenského okolia, ktoré ovplyvňujú celú spoločnosť alebo jej sociálne a kultúrne skupiny,
- súhrn všetkých vonkajších podmienok ovplyvňujúcich vzrast a rozvoj organizmov vrátane tých, ktoré sú vzdialené a nie sú pozorovateľné v bezprostrednom okolí.

Vzhľadom na narastajúce celosvetové problémy súvisiace s otázkami životného prostredia bolo navrhnuté, aby vzniknuté problémy neboli riešené zastavením hospodárskeho rozvoja, ale jeho novým typom, ktorý bol nazvaný rozvojom trvalo udržateľným (sustainable development). Ide o taký rozvoj ľudskej spoločnosti, ktorý dokáže naplniť potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil splnenie potrieb generácií nasledujúcich, resp. bol na úkor iných krajín (Demo, Stredanská, 1997). Stratégiou trvalo udržateľného rozvoja (TUR), neskôr tiež nazývaný trvalo udržateľný život je:

- ochrana životného prostredia,
- sociálna spravodlivosť a súdržnosť,
- hospodárska prosperita,
- plnenie medzinárodných povinností.

Vysoké školy majú z pohľadu environmentálneho vzdelávania a výchovy dominantné postavenie pri príprave odborných, vedeckých a pedagogických pracovníkov – ekológov a environmentalistov. V súčasnej dobe je okolo 23 pracovísk (fakúlt), ktoré majú v svojich

programoch, učebných plánoch rôzne formy environmentálneho a ekologického vzdelávania (akreditované odbory a programy). Podľa Hilberta (2007) environmentálna výchova v plnej miere saturuje výchovu v rámci environmentálneho, sčasti socio-ekonomického piliera TUR. Rozšírenie výchovy k udržateľnému rozvoju si vyžaduje predovšetkým rozšírenie o ostatné piliere, pre zabezpečenie ich holistickej integrity.

Študijné odbory a programy na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva (ďalej FZKI) Slovenskej poľnohospodárskej univerzity (ďalej SPU) v Nitre.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva (FZKI) pripravuje odborníkov s ekologickou a environmentálnou orientáciou v rámci akreditovaných študijných odborov: Krajinnárstvo (s programom Krajinné inžinierstvo, Pozemkové úpravy a GIS, Zakladanie a údržba športových plôch), Vodné hospodárstvo (s programom Vodné hospodárstvo krajiny), Krajinná a záhradná architektúra (s programom Záhradná a krajinná architektúra, Biotechnika parkových a krajinných úprav) a Záhradníctvo (s programom Záhradníctvo).

Na študijnom odbore Krajinnárstvo, kde spadajú študijné programy Krajinné inžinierstvo, Pozemkové úpravy a GIS a Zakladanie a údržba športových plôch, ale aj na študijnom programe Vodné hospodárstvo krajiny, ktoré sa vyučuje v rámci študijného odboru Vodné hospodárstvo na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU Nitra, sa venuje veľká pozornosť ochrane životného prostredia - predchádzaniu znečistenia a poškodenia životného prostredia (ďalej ŽP), obmedzovania a odstraňovania znečistenia. Veľká časť výučby sa venuje problematike tvorby krajiny - činnosti zameranej na optimalizáciu prírodných aj umelých zložiek krajiny (urbanizmus, stavebná činnosť, územné plánovanie, krajinné plánovanie, pozemkové úpravy, meliorácie, protipovodňová ochrana, rekultivácie a pod.).

Absolventi v rámci svojej profesionálnej pôsobnosti musia disponovať hlbokými vedomosťami v oblasti zavádzania environmentálnych opatrení do bežnej praxe, pre vytvorenie trvalo udržateľného hospodárenia na pôde. Ide hlavne o prispôbenie poľnohospodárstva environmentálnym požiadavkám na ochranu zložiek životného prostredia:

1. Ochrana pôdy - v užšom zmysle poľnohospodárskeho, resp. lesného pôdneho fondu, ktorý musíme ochraňovať z týchto hľadísk:

- a) proti záberom na nepoľnohospodárske a nelesnícke účely,
- b) proti zavlečeniu cudzorodých látok - kontaminácia najmä ťažkými kovmi,
- c) proti znižovaniu úrodnosti (erózia pôdy, hlavne vodná a veterná, zosuvy pôd a pod., ďalej zhutňovanie pôdy, znižovanie pH atď.).

2. Ochrana vody - z hľadiska jej fyzikálnych, chemických a biologických vlastností. Ide o ochranu povrchových a podzemných zdrojov pre všetky odvetvia národného hospodárstva (pitná voda, závlahová voda, úžitková voda pre rekreačné účely a pre ďalšie technológie). Potencionálnymi znečisťovateľmi sú aj jednotlivé odvetvia poľnohospodársko - potravinárskeho komplexu, ako napr. rastlinná výroba (silážne šťavy), živočíšna výroba (exkrementy hospodárskych zvierat), mechanizácia (ropné látky), potravinársky priemysel (odpadové vody).

3. Ovzdušie - vplyv znečistenia ovzdušia na pôdu, rastlinstvo, živočíšstvo vrátane človeka a na materiály. Je potrebné venovať pozornosť otázkam kyslíkových dažďov, problematike ozónových dier, zvyšovaniu tzv. skleníkových plynov v atmosfére, atď.

4. Biota (flóra, fauna) - ide o nasledovnú problematiku:

- a) ochrana chránených druhov rastlín a živočíchov,
- b) ochrana voľne žijúcich rastlín a živočíchov vrátane poľovnej zveri,
- c) ochrana genofondu, biodiverzity,
- d) ochrana biotopov (napr. mokradí),
- e) ochrana prvkov územného systému ekologickej stability -

ÚSES (biocentrá, biokoridory, interakčné prvky a ochranné zóny).

5. Ráz krajiny - zachovanie rázu krajiny typického pre jednotlivé regióny SR, zabezpečenie ochrany chránených území a území v rámci Natura 2000.

6. Kvalita potravín - zabezpečenie kvality potravín z hľadiska kontaminantov v potravinovom reťazci.

7. Problematika odpadového hospodárstva - v súlade so štátnou environmentálnou politikou a riadením odpadového hospodárstva v rámci environmentálneho práva, hľadiska ochrany životného prostredia v poľnohospodárskej krajine venovať zvýšenú pozornosť biologickej úprave odpadov, prítomnosti substancií z geneticky modifikovaných organizmov, atď.

Výučba problematiky EIA/SEA na FZKI

Na príklade vzniku centier EIA v ČR, ktoré vznikali hlavne pri vedeckovýskumných pracoviskách (vysoké školy, ČAV a pod.) začali vznikať tiež v SR. Ako prvé vzniklo Centrum EIA pri Prírodovedeckej fakulte UK už v roku 1993. Ďalšími boli Centrá EIA pri Fakulte architektúry STU a Centrum EIA pri Chemicko-technologickej fakulte STU. V roku 1996 vzniklo tiež Centrum EIA na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU v Nitre. Z toho vyplýva, že vysoké školy (ďalej VŠ) súčasne s realizáciou EIA pochopili, že problematika EIA musí byť tiež riešená na VŠ za účelom výchovy nových odborníkov v otázkach ochrany a tvorby ŽP.

Odbornou náplňou Centier bolo hlavne:

- podieľať sa na príprave a implementácii právnych noriem súvisiacich s EIA,
- účasť na vypracovaní projektov a metodických postupov uplatňovaných v procese posudzovania,
- podieľať sa na školeniach a seminároch pre účastníkov procesu posudzovania.

Centrum EIA pri FZKI SPU v Nitre malo celouniverzitnú pôsobnosť. Okrem posudzovania jednotlivých činností v poľnohospodárskej krajine (hlavne poľnohospodárstvo, vodné hospodárstvo, meliorácie, a pod.) a poskytovania konzultačnej pomoci pri plánovaní investícií podliehajúcich procesu posudzovania, najmä v spolupráci so Združením agropodnikateľov Slovenska, bolo cieľom Centra výchova absolventov odborne pripravených vykonávať tieto činnosti so zabezpečením ich uznania u nadriadených orgánov.

Po prijatí prvého zákona o posudzovaní vplyvov na ŽP bol v roku 1997 do učebných plánov FZKI zaradený povinný predmet Posudzovanie vplyvov činností na ŽP. Okrem vo vyššie uvedených študijných programoch sa tento predmet povinne vyučuje ešte na 2 fakultách SPU (Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja, Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov) a ako voliteľný predmet si ho môžu vybrať všetci študenti študujúci na SPU. Uvedený predmet sa vyučuje na 2. stupni štúdia. V rámci doktorandského štúdia (3. stupeň) študijného programu Krajinné inžinierstvo sa vyučuje viacero predmetov súvisiacich s ochranou ŽP, pričom z hľadiska posudzovania je to predmet Metódy EIA v krajinnom inžinierstve.

O štúdium predmetov, ktorých náplňou je priamo posudzovanie, je veľký záujem. Ročne na 2. stupni predmet Posudzovanie vplyvov činností na ŽP absolvuje priemerne 110 študentov a v 3. stupni predmet Metódy EIA v krajinnom inžinierstve priemerne 5 študentov. Z uvedenej problematiky sa ročne vypracuje približne 8 diplomových prác a v priemere raz za 3 roky 1 doktorandská dizertačná práca.

Tak, ako na iných univerzitách technického smeru, sa vo výučbe zameriavame nielen na teoretické aspekty procesu EIA/SEA, ale hlavne na konkrétne riešenie tejto problematiky pre jej praktickú aplikáciu.

Náplňou prednášok pri výučbe je samozrejme oblasť základných princípov a dôvodov zavedenia procesu EIA do právneho systému SR, ako aj postupových krokov, oblastí činností, účastníkov a obsah dokumentácií tohto procesu, avšak podstatnú časť zaberá problematika posudzovania z oblasti poľnohospodárstva (farmy živočíšnej výroby, hydro- a agro-meliorácie, atď.), infraštruktúry (odpady, urba-

nistické projekty) a vodného hospodárstva (ČOV a kanalizačné siete). Prednášky z oblasti skúseností z posudzovania činností presahujúcich hranice štátu, resp. skúseností z verejného prerokovania dokumentácií EIA zabezpečujeme formou výberových prednášok u pracovníkov MŽP SR.

V rámci cvičení sa snažíme maximálne prispôbovať tému riešených úloh (resp. zadaní) na cvičeniach, študovaným špecializáciám a tým aj témam diplomových prác študentov, čo by sme bez účinnej pomoci MŽP SR - odboru hodnotenia a posudzovania vplyvov, ťažko realizovali. Z poskytnutých vypracovaných dokumentácií (zámer, resp. správa o hodnotení) na konkrétnom prípade (každý študent inú dokumentáciu) majú študenti možnosť posúdiť vyhodnotiť a rozdiskutovať úplnosť a kvalitu ich vypracovania, vyhodnotiť rozdielnosť účastníkov posudzovania, najmä dotknutých orgánov a pod. V nadväznosti na odprednášané témy, na cvičeniach sa zameriavame na praktické stanovenia, resp. výpočty týkajúce sa predovšetkým ochrany vody a pôdy (Kódex správnej poľnohospodárskej praxe – ochrana pôdy, ochrana vody pred znečistením dusičnanmi – nitrátová direktíva). Podmienkou udelenia zápočtu je (okrem iného) vypracovanie a odovzdanie dvoch zadaní. Prvé zadanie, v rámci používaných metód posúdenia predpokladaných vplyvov, je vypracovanie matice príčin a účinkov pre zadanú konkrétnu činnosť vo variante so zámerom (počas výstavby a počas prevádzky) a v nulovom variante (ak sa činnosť nevykoná). V druhom zadaní spracovávajú študenti predpokladané pozitívne a negatívne vplyvy určenej činnosti na zložky ŽP so súčasným návrhom na elimináciu negatívnych vplyvov. Určitou nevýhodou pri cvičeniach sú veľké počty študentov v študijných skupinách, čo sťažuje individuálnu prácu so študentmi.

V súčasnosti viacerí naši absolventi pracujú v tomto odbore, či už ako spracovatelia dokumentácie, v štátnej správe, kde sa o uvedenej činnosti rozhoduje, resp. niektorí majú už certifikát o odbornej spôsobilosti.

Štyria pedagogickí pracovníci fakulty sú odborne spôsobilými osobami pre proces EIA, vypracovávajú dokumentáciu a posudky. Podieľali sa na vypracovaní metodiky Posudzovanie vplyvov mediorácií na ŽP, bola vypracovaná študijná literatúra (skriptá) a tiež

monografia Posudzovanie vplyvov na ŽP v rezorte poľnohospodárstva (Stredánská, 2008). Pracovník fakulty bol viacero rokov predsedom komisie pre overenie splnenia podmienok na zapísanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb na posudzovanie činností na ŽP.

Odborné nároky na proces posudzovania budú neustále stúpať. Je dobré, že prakticky každá univerzita v SR vzhľadom na svoje odborné zameranie sa venuje výchove mladej vysokokvalifikovanej generácie aj v tomto odbore. Posudzovanie vplyvov na ŽP je odborné náročné proces vzhľadom na jeho multidisciplinárne vedomosti. Aby bola dokumentácia vypracovaná na vysokej odbornej úrovni, v spracovateľskom tíme musia byť minimálne títo odborníci: ekológ, vodohospodár, odborník na kvalitu pôdy a ovzdušia, poľnohospodár, lesník, ochranár.

Literatúra

- DEMO, M. - STREĎANSKÁ, A., 1997: Princípy trvalo udržateľného rozvoja (učebné texty). VES SPU Nitra 1997 142 s. ISBN 80-7137-357-5.
- HILBERT, H., 2007. Súčasný stav a perspektívy vzdelania v oblasti TUR na Slovensku. In: Ekológia a environmentalistika. TU Zvolen, 2007, 38-47 s.
- ŘÍHA, J., 2000. Životní prostředí. Vliv investic na životní prostředí – proces EIA. ČVUT Praha, 2000, 175 s. ISBN 80-01-02131-9.
- STREĎANSKÁ, A., 2008. Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v rezorte poľnohospodárstva. Monografia. SPU Nitra, 2008 130 s. ISBN 978-80-552-0154-2.
- STREĎANSKÝ, J. A KOL. 2005: Hodnotenie kvality životného prostredia - 1. vyd. - Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005 159 s. ISBN 80-8069-625-X.
- ZÁKON č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení ďalších predpisov č. 127/1994 Z. z., č. 287/1994 Z. z., č. 171/1998 Z. z., č. 211/2000 Z. z.

Prof. Ing. Jozef STREĎANSKÝ, DrSc.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie na Fakulte ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene

Posudzovanie vplyvov na ŽP patrí k zásadným nástrojom aktívneho environmentálneho manažmentu a environmentálnej politiky. V podmienkach Slovenska sa uplatňuje od roku 1994, následne bolo zaradené aj do učebných osnov Fakulty ekológie a environmentalistiky (FEE) Technickej Univerzity vo Zvolene.

Počas uplynulého 15 - ročného obdobia boli študenti FEE oboznamovaní s aktuálnym dňom v problematike posudzovania vplyvov na životné prostredie (ŽP) predovšetkým v podmienkach Slovenska, ale aj v zahraničí. Spočiatku bolo posudzovanie vplyvov na ŽP orientované prevažne na posudzovanie činností (EIA), v ostatnom období, v súbežnosti s vývojom diania v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie v Európskej únii, je pozornosť čoraz viac sústredená na strategické posudzovanie (SEA).

Posudzovanie vplyvov na ŽP je študentom priblížené predovšetkým z dvoch základných aspektov: z pozície spracovateľa dokumentácie EIA/SEA a z pozície posudkára, odborne spôsobilej osoby, ktorá vypracúva posudky na dokumentácie EIA/SEA. Poslucháči poznajú tiež postavenie a úlohu jednotlivých subjektov, orgánov štátnej správy, samosprávy, kompetentných organizácií a inštitúcií, ako aj verejnosti v posudzovaní vplyvov na ŽP. Sú tak pripravení stretnúť sa s procesom posudzovania v budúcnosti v akejkoľvek pozícii, vybavení dostatočnými teoreticko-metodologickými a čiastočne aj aplikačnými základmi.

Posudzovanie vplyvov na ŽP v učebných osnovách FEE

V rámci bakalárskeho stupňa sa s problematikou posudzovania vplyvov na ŽP oboznáma študenti špecializácie Ekológia a využívanie krajiny, Environmentálny manažment a Starostlivosť o krajinu, v druhom, inžinierskom stupni, je problematika zaradená pre študijnú špecializáciu Ekológia a ochrana biodiverzity.

Predmet, pôvodne s názvom Posudzovateľská činnosť v ochrane

ŽP, v súčasnosti ako Posudzovanie vplyvov na ŽP, predstavuje jeden z kľúčových nadstavbových, široko koncipovaných predmetov. Rozsahom 2 hodín prednášok a 2-3 hodín cvičení týždenne a pridelaným počtom kreditov patrí k najsilnejším predmetom. Rozhodujúce postavenie má predmet v študijnej špecializácii Environmentálny manažment (v minulosti označenie Manažment ŽP, Riadenie ŽP), ktorú gestorsky zastrešuje Katedra UNESCO pre ekologické vedomie a

trvalo udržateľný rozvoj.

Jednotlivé študijné špecializácie formujú špecifické profilácie svojich absolventov, problematika posudzovania vplyvov na ŽP je tak študentmi jednotlivých zameraní vnímaná z odlišných aspektov. V týchto intenciách je zostavená náplň osnovy predmetu. Snahou je poskytnúť vyvážené priestor na jednej strane teoretickým základom, koncepciami, východiskám, vývoju posudzovania vo svete a na Slovensku, súčasnemu stavu v oblasti posudzovania, legislatívneho pozadia, aktuálnej situácie v oblasti medzinárodnej a domácej politiky, smerovania a trendom v oblasti vedeckého výskumu, existencie, využiteľnosti a dostupnosti informácií o krajine, o ŽP, vývoji technológií a pod.. Na strane druhej je rovnaký dôraz kladený na súbežné poskytovanie čo najviac praktických informácií, adekvátnych príkladov z reálnej praxe - plánovacej praxe, postaveniu posudzovania na ŽP vo vzťahu k povoľovacím, či schvaľovacím postupom, pôsobnosti subjektov. Študenti sú tiež oboznámení s existujúcim momentom individualnosti jednotlivých procesov EIA/SEA, subjektivitou v mnohých polohách procesu, možnosťami objektivizácie a pod.

V rámci cvičení si študenti osvoja princípy tímovej práce. Výstupom a podkladom pre úspešné absolvovanie predmetu je vypracovanie semestrálnej práce - fiktívneho zámeru v kolektívach 3-4 študentov. Spracovaniu zámeru predchádza zinscenovanie verejnej súťaže na vypracovanie zámerov, vypracovanie súťažných návrhov jednotlivých kolektívov a vyhlásenie výsledkov obstarávania. Jednotlivé kolektívy pracujú pod vedením hlavných riešiteľov, ktorí sú v pozícii zvýšenej zodpovednosti voči vyučujúcemu i členom svojho kolektívu, ostatní sú menovite zodpovední za tú - ktorú časť zámeru. Výsledkom je verejná prezentácia zámerov, zdôvodnenie výberu variantných riešení, predstavenie očakávaných vplyvov posudzovanej činnosti na ŽP, návrh opatrení a pod. Okrem pozície spracovateľa dokumentácie zámeru si študenti vyskúšajú aj polohu posudzovateľa, spracovávajú posudok na vybranú reálnu dokumentáciu EIA/SEA. Výstupom je predstavenie vybranej dokumentácie a vyjadrenie svojho postoja k nej - predstavenie posudku. Úspešné absolvovanie uvedených 3 úloh je predpokladom pre prístup k teoretickej skúške. Výsledné hodnotenie spočíva z 50% na 3 praktických úlohách a z 50% na úrovni ústnej skúšky, čo dáva určitý predpoklad pomerne komplexnej zdatnosti absolventov v problematike.

Problematika posudzovania vplyvov na ŽP, vzhľadom na svoj záber, je viac či menej obsahovo prepojená na takmer všetky predmety v rámci všetkých študijných špecializácií FEE. Silná väzba je na predmety prevažne z programu Environmentálny manažment, predovšetkým z oblasti priestorového plánovania, manažmentu územia, environmentálneho práva, ale aj náuky o krajine, únosnosti a využívania krajiny, ochrany prírody, krajiny a prírodných zdrojov, ekológie spoločenstiev, jednotlivých ekosystémov, biodiverzity, havárií, rizík, záťaží, bezpečnosti, riadenia podnikov, integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania, jednotlivých odvetví hospodárstva, života spoločnosti, práce s verejnosťou, projektového manažmentu, grafiky, modelovania, ekonomiky, geografických informačných systémov a pod. Posudzovanie vplyvov na ŽP je skutočne prierezovým predmetom FEE.

Každoročne sa niekoľko študentov, prevažne odboru Environmentálny manažment, orientuje na profiláciu v oblasti posudzovania vplyvov na ŽP. Spravidla sa jedná o práce zhodnocujúce vybraný proces posudzovania, zatiaľ len pre činnosti (študenti si zvolia buď komplikovaný proces alebo proces z miesta ich bydliska), vrátane kvality dokumentácie, stanovísk, procesnosti, zhodnotenia súčasného stavu realizácie. Objavili sa aj práce na tému účasti verejnosti v posudzovaní vplyvov na ŽP, i práca porovnávajúca vybrané okrajové aspekty posudzovania vplyvov na ŽP na Slovensku a v Spojených štátoch amerických.

Výučba posudzovania vplyvov na ŽP na FEE a spolupráca s praxou

FEE je výrazne prepojená so spoločenskou praxou. Táto skutočnosť je aktívne podporovaná aj v oblasti posudzovania vplyvov na ŽP.

FEE ako celok je právnickou osobou zapísanou na zozname odborne spôsobilých osôb pre posudzovanie vplyvov na ŽP (aktuálne v zmysle Vyhlášky MŽP SR č. 113/2006 Z. z.), niekoľko zamestnancov FEE vystupuje v pozícii fyzických odborne spôsobilých osôb. Podieľajú sa na spracovaní dokumentácie EIA/SEA, na posudzovateľskej činnosti, pôsobia tiež v pozícii konzultantskej a poradenskej.

Na druhej strane nedoceneniteľné konzultačné a poradenské služby poskytujú FEE mnohé inštitúcie činné v oblasti posudzovania vplyvov na ŽP. Slovenská agentúra životného prostredia a Ministerstvo životného prostredia SR pravidelne informujú FEE o aktuálnom dianí v oblasti posudzovania, poskytujú množstvo študijného materiálu a podkladov. Už niekoľko rokov figurujú pracovníci uvedených inštitúcií, ako aj štátnej správy ŽP, vysokoškolských a vedecko-výskumných pracovísk v pozícii oponentov našich absolventských - bakalárskych, kedysi aj seminárnych, diplomových a dizertačných prác (aj) z problematiky posudzovania vplyvov na ŽP. Dostáva sa nám tak odozvy z praxe od tých najkompetentnejších a je doposiaľ veľmi uspokojivá.

Mnoho zo študentov FEE využíva pre naplnenie požiadavky absolvovania niektorej z povinných, či odporúčaných praxí niektorú z inštitúcií a orgánov zaoberajúcich sa (aj) posudzovaním vplyvov na ŽP. Študenti absolvujú prax v štátnej správe, samospráve, v organizáciách a inštitúciách pôsobiach v oblasti ochrany a tvorby ŽP, ale aj v komerčnej sfére, v projektových ateliéroch, podnikoch, združeniach a pod., kde sa stretávajú (aj) s problematikou posudzovania vplyvov na ŽP.

V rámci vlastnej výučby sú študentom priblížené aktuálne procesy posudzovania vplyvov na ŽP, vývoj ktorých môžu sami sledovať. Dôraz je kladený na „dostupné“ procesy v okolí Zvolena, na procesy, na ktorých som ja alebo kolegovia z FEE z akéhokoľvek dôvodu aktívne participovali, a tiež na problémové a komplikované procesy. Snahou je tiež vzbudiť v študentoch, ako kvázi už odbornej verejnosti, záujem o dianie v oblasti ochrany a tvorby ŽP v mieste ich bydliska. Práve tento moment u študentov rezonuje výrazne, demokratický prvok v rámci posudzovania, spočívajúci v postavení a úlohe verejnosti, patrí k témam, o ktoré je najväčší záujem a mnohí študenti sa na základe takéhoto impulzu zapájajú do skutočných vecí občiansko-verejných, nielen v problematike posudzovania vplyvov na ŽP.

Nedostatkem je absencia aktívnej účasti „ľudí z praxe“, z kompetentných úradov, inštitúcií, projekčných firiem a pod. vo vyučujúcom procese, čo je dôsledok nie nezájmu zo strany FEE, či neochoty z opačnej strany, ale problému s ohodnotením takýchto externistov. Do procesov, ktorých som účastníkom sa podľa možnosti snažím vybraných študentov aktívne zapájať. Podieľajú sa na vypracovaní skutočných dokumentácií EIA/SEA, či posudkov, čo v študentoch vyvoláva pocit užitočnosti a zodpovednosti, oceňujú možnosť získať skúsenosti, naučiť sa a súčasne prispieť osobne ku konečnému rozhodovaniu.

Študenti sú výbornou reflexiou, ich názor je veľmi cenný, hoci sami ešte nevedia tvoriť v oblasti posudzovania vplyvov na ŽP, vedia odhaliť nedostatky. Sú mladšími kolegami, zatiaľ s chýbajúcimi skúsenosťami, a preto kritickí, naivní a odvážni. Sú významným zdrojom podnetov.

Nadobudnuté skúsenosti z oblasti posudzovania vplyvov na ŽP, z pozície odbornej aj pedagogickej boli prezentované vo forme príspevkov v zborníkoch, časopisoch, v podobe vystúpení na konferenciách a posterov na odborných vedeckých podujatiach na Slovensku a v Čechách.

V oblasti posudzovania vplyvov na ŽP našlo uplatnenie niekoľko desiatok absolventov FEE. Niekoľkým absolventom sa podarilo zamestnať v štátnej správe ŽP, na Ministerstve ŽP, na krajských a obvodných úradoch ŽP, v Slovenskej agentúre ŽP, v Štátnej ochrane prírody, v špecializovaných inštitúciách, niekoľkým na pozícii pre EIA/SEA, iným v pozíciách zaoberajúcich sa EIA/SEA okrajovo. Niekoľkí sú zamestnaní v projekčných firmách venujúcich sa (aj) EIA, niektorí získali aj odbornú spôsobilosť pre posudzovanie vplyvov na ŽP. Mnohí a nich udržiujú kontakt s FEE, obracajú sa s problémami, so žiadosťou o radu, usmernenie, na mnohých z nich sa naopak ob-

raciame my.

V súčasnosti sa jedna dizertačná práca na FEE venuje problematike výberu kritérií pre posudzovanie vplyvov diaľnic na ŽP, jeden z našich absolventov sa v rámci svojej dizertácie zaoberá problematikou vizuálneho impaktu v posudzovaní vplyvov na ŽP na univerzite v Českej republike.

K predmetu Posudzovanie vplyvov na ŽP sa dostávajú študenti vo vyšších (minimálne 6. semester) ročníkoch, teda ľudia, ktorí sú už teoreticky vybavení vedomosťami z rôznych oblastí, sú bližšie orientovaní na niektorú problematiku (absolventské práce) a ako-tak už vedia zhodnotiť svoje smerovanie a svoj odborný potenciál. Napriek rôznorodosti prejavujú študenti jednotlivých zameraní o problematiku posudzovania vplyvov na ŽP záujem približne rovnako, čo súvisí pravdepodobne so skutočnosťou, že vďaka širokej koncipovanosti preberanej problematiky si v jej teoretickej, či praktickej časti nájde „to svoje“ každý. Nechávam tiež vyjadriť sa študentom k obsahovej

náplni a priebehu výučby tohto predmetu anonymnou anketou. Výsledky sú pre mňa, ako pedagóga a navyše ako osoby zainteresovanej v reálnom posudzovaní vplyvov na ŽP, veľmi podnetné, lichotivé a motivujúce. Posudzovanie vplyvov na ŽP študenti vnímajú ako jeden zo zásadných problémových okruhov v rámci súčasnej environmentalistiky, v poznaní, hoci aj len základných princípov, vidia významný prínos pre svoju profiláciu (v ktorejkoľvek špecializácii), a tiež reálnu možnosť svojho uplatnenia v budúcnosti (v akejkoľvek pozícii). V súvislosti so skutočnosťou, že mnohí naši absolventi túto možnosť aj využili a úspešne sa uplatnili na poli posudzovania vplyvov na ŽP, dovoľm si (neskromne) domnievať sa, že výchova a príprava študentov pre oblasť posudzovania vplyvov na ŽP tak, ako sa ju na FEE TU vo Zvolene snažíme realizovať, naplňa svoje edukačné poslanie.

Mgr. Erika Kočícká, PhD.

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie na Fakulte ekológie
a environmentalistiky TU vo Zvolene

Výchova špecialistov pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie na vysokých školách v SR

Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie EIA predstavuje významný preventívny nástroj ochrany životného prostredia a jeho zložiek. Koncept udržateľného rozvoja sa čoraz dôraznejšie stáva koncepciou rozvoja spoločnosti vo všetkých oblastiach života a presadzuje sa viacerými nástrojmi environmentálneho plánovania a manažérstva. EIA predstavuje proces hodnotenia vplyvov určitej činnosti na životné prostredie a jeho výsledky prispievajú k zlepšeniu rozhodovacieho procesu.

Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie počas svojho uplatňovania prešiel viacerými etapami zmien a skvalitňovania a zjednocovania na úrovni Európskej únie i na celosvetovej úrovni. Na tieto zmeny museli katedry a fakulty, ktoré uvedenú problematiku majú vo svojich študijných programoch reagovať a učebné texty a iné študijné pomôcky v tomto smere aktualizovať.

Skúsenosti pri zabezpečovaní výchovy špecialistov pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie

V pedagogickom procese na fakultách technického aj prírodovedného zamerania sa proces posudzovania vplyvov na životné prostredie chápe ako významný preventívny nástroj environmentálneho riadenia organizácie, cieľom ktorého je identifikácia, predvídanie, prevencia a eliminácia nežiaducich vplyvov na životné prostredie spôsobených ľudskými aktivitami, osobitne tých nezmeniteľných a tých, ktoré majú dlhotrvajúce následky. Takto sa proces EIA/SEA stáva stále významnejším prvkom jednak pri schvaľovaní strategických dokumentov (politiky, koncepcie, plány, programy), jednak pri rozhodovacom procese o schvaľovaní povolení navrhovaných činností (stavby, zariadenia a činnosti) a tak významne prispieva k zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja.

Poslucháčom sa na prednáškach a na seminároch zdôrazňuje, že posudzovanie vplyvov strategických dokumentov (Stratégie Environmentál Assessment - SEA) na životné prostredie smeruje k prevencii degradácie životného prostredia tým, že inštitúciám a ľuďom, ktorí rozhodujú o predmetnej činnosti poskytuje vo včasnom štádiu informácie o možných vplyvoch na životné prostredie už v štádiu schvaľovania dokumentov, ktoré vytvárajú rámec pre následnú realizáciu konkrétnych činností. Umožňuje tiež oveľa efektívnejšiu účasť verejnosti v rozhodovacích procesoch a tak uplatnenie princípov priamej demokracie.

Problematika posudzovania vplyvov strategických dokumentov na

životné prostredie je v súčasnosti vysoko aktuálna aj vzhľadom na to, že 1. februára 2006 nadobudol účinnosť nový zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorý upravuje posudzovanie vplyvov v súlade s právom Európskej únie. Tieto nové trendy v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie sa musia premietnuť aj do výučby tých predmetov, ktoré s uvedenou problematikou súvisia.

Vo výhode sú tie pracoviská – katedry, na ktorých pracujú odborné spôsobilé osoby pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie, zapísané v zozname, ktorý vedie MŽP SR, odbor posudzovania vplyvov na životné prostredie. V súvislosti s uvedenými zmenami sa konali a budú konať preškolenia odborné spôsobilých osôb pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie. Zástupcovia uvedeného odboru a ďalších odborov MŽP vo svojich vystúpeniach podali podrobné informácie o zmenách ochrany jednotlivých zložiek životného prostredia, ktoré bezprostredne súvisia so zmenami v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie v zmysle nového zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a jeho novely - zákona č. 287/2009 Z. z.

Významným pomocníkom v týchto aktivitách predstavuje SAŽP v Banskej Bystrici. Okrem toho, že vedie evidenciu spojenú s procesom posudzovania strategických dokumentov a navrhovaných činností podľa zákona vrátane oznámenia, zámeru, správy o hodnotení dokumentu, správy o hodnotení činnosti, posudku, záverečného stanoviska z posúdenia strategického dokumentu, záverečného stanoviska k činnosti a rozhodnutia o povolení navrhovanej činnosti a schválení strategického dokumentu po dobu jej aktuálnosti pripravuje a poskytuje pre vysokoškolských učiteľov formou propagačných materiálov veľmi vhodné študijné materiály. V SAŽP sa takto zabezpečujú viaceré činnosti, ktoré podporujú zavádzanie problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie na vysokých školách.

Skúsenosti autora tohto príspevku so zaradením procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie na fakultách technického aj prírodovedného zamerania do študijných programov možno zhrnúť do týchto konštatovaní.

Už pri tvorbe prvého zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie – zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie bol autor tohto príspevku v riešiteľskom kolektíve, ktorý tento zákon pripravoval a experimentálne overoval na Vodnom diele Žilina. V tomto kolektíve zabezpečoval vzhľadom na svoje dlhoročné pôsobenie na Chemickotechnologickej fakulte STU v Bratislave oblasť chemických a potravinárskych technológií. Pre túto oblasť

vypracoval aj Metodickú príručku pre implementáciu zákona EIA do prevádzok chemických a potravinárskych technológií, vydaných MŽP SR. Na uvedenej fakulte vzniklo jedno z Centier EIA so zameraním na implementáciu nového zákona v oblasti chemických a potravinárskych technológií, ktoré autor niekoľko rokov viedol.

Na Katedre environmentálneho inžinierstva CHTF STU bola do študijných programov všetkých technologicky orientovaných študijných programov na CHTF STU v 5. ročníku štúdia zaradená problematika posudzovania vplyvov technológií na životné prostredie so zameraním na prevádzky chemických a potravinárskych technológií v SR.

Pre uvedený predmet boli vypracované v roku 1999 učebné texty autorov Koprda, V., Piatrik, M.: Hodnotenie vplyvov technológií na životné prostredie. Uvedený predmet sa prednášal asi 10 rokov pre približne sto poslucháčov ročne.

Uvedená problematika posudzovania vplyvov na životné prostredie bola predmetom aj vypracovania bakalárskych a diplomových prác na Katedre environmentálneho inžinierstva CHTF STU. V rámci bakalárskych prác išlo o zvládnutie procesnosti predmetného zákona, v rámci diplomových prác sa riešili niektoré dielčie problémy vybraných zámerov alebo správ o hodnotení, napr. rozširovanie výroby kukuričného škrobu, resp. kukuričných sirupov v škrobárni Boleráz.

Vzhľadom na iné zameranie Ústavu environmentálneho a bezpečnostného inžinierstva Materiálovotechnologickej fakulty STU v Trnave sa v pedagogickom procese nevytvoril až taký veľký priestor pre zaradenie problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie ako na Chemickotechnologickej fakulte STU v Bratislave. Napriek tomu boli aj tu vypracované diplomové práce s touto problematikou, napr. príprava Zámeru pre výstavbu Tesca v Ružomberku.

Primeraný priestor tejto problematike sa vytvoril aj na Stredoeurópskej vysokej škole v Skalici v rámci bakalárskeho aj magisterského štúdia. Na uvedenej SEVŠ v Skalici bola vydaná aj veľmi hodnotná knižná publikácia kolektívu autorov Majerník, M., Virčíková, E. a kol.: Posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie z roku 2007 (bližšie pozri literatúru).

Najviac priestoru pre zaradenie problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie do študijných programov sa v minulosti aj v súčasnosti vytvorilo na Fakulte prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, a to na dvoch pracoviskách - katedrách. Predmet Posudzovanie vplyvov na životné prostredie sa prednášal niekoľko rokov na Katedre chémie FPV v rámci študijného programu Environmentálna chémia.

Na Katedre environmentálneho manažérstva FPV, predtým Katedre ekológie a environmentálnej výchovy sa tejto problematike venujú viacerí prednášatelia vo viacerých predmetoch v rámci študijného programu Environmentálne manažérstvo na všetkých troch stupňoch štúdia. Uvedená problematika sa rozvíjala a podporovala aj zadávaním vhodných tém pre bakalárske, diplomové, rigorózne aj doktorandské práce. Poslucháči, ktorí sa na tieto témy prihlásili vypracovali svoje kvalifikačné práce na veľmi dobrej úrovni a úspešne ich obhájili pri štátnych záverečných skúškach.

Okrem vlastných študijných materiálov prednášateľov a materiálov, ktoré katedre poskytlo SAŽP v Banskej Bystrici, vďaka ústretovej pomoci zo strany špecialistov EIA/SEA na SAŽP, prednášatelia ako vzory používajú desiatky vypracovaných zámerov, správ o hodnotení a posudkov, ktoré spracovali prednášatelia týchto predmetov, alebo boli získané darom z Dokumentačného centra SAŽP alebo uvedeného odboru MŽP SR.

Z hodnotenia súčasných študijných programov na vysokých školách v SR je zrejme, že problematika posudzovania vplyvov na životné prostredie bola zaradená do viacerých študijných programov na technicky a prírodovedne orientovaných fakultách. Dostatok priestoru pre zaradenie problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie do študijných programov sa v minulosti aj v súčasnosti vytvorilo tiež na Fakulte prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Významným pomocníkom v týchto aktivitách predstavuje SAŽP v Banskej Bystrici, z ktorého boli získané darom viaceré hodnotné študijné materiály.

Literatúra

- KOPRDA, V., PIATRIK, M.: Hodnotenie vplyvov technológií na životné prostredie. Bratislava, Vydavateľstvo STU, 1997, 365 s.
- MAJERNÍK, M., VIRČÍKOVÁ, E. a kol., 2001. Posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie. Skalica, SEVŠ v Skalici, 2007, 278 s. ISBN 978-80-969700.
- PIATRIK, M., ŠUDÝ, M., PRIESOL, J., FABIAN, J. 2008. Environmentálne manažérske systémy. Banská Bystrica, UMB v Banskej Bystrici, 2008, 253 s. ISBN 978-80-8083-691-7.

prof. Ing. Milan Piatrik, PhD.

Katedra environmentálneho manažérstva,
Fakulta prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Semináre k novele zákona EIA

Od 1. septembra 2009 platí novela zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie - zákon NR SR č. 287/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon EIA“).

Novelu zákona EIA pripravilo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) ako dôsledok formálneho oznámenia Európskej komisie, v ktorom bola Slovenská republika upozornená na nesprávne prebratie niektorých ustanovení smernice Rady 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie v znení zmien a doplnení do zákona o EIA.

Z týchto dôvodov Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) v spolupráci s MŽP SR usporiadala dva semináre, ktoré boli venované predmetnej novele zákona EIA. Obidva semináre otvorila Mgr. Daniela Žišková, riaditeľka odboru hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie na MŽP SR, ktorá všetkých účastníkov privítala a zároveň zúčastnených uviedla do problematiky.

Prvé školenie bolo dvojdné a uskutočnilo sa v termíne 28. - 29. 9. 2009. Konalo sa v Stredisku environmentálnej výchovy SAŽP na Teplom Vrchu. Zúčastnilo sa na ňom

takmer 80 zástupcov štátnej správy, ktorí pracujú na úseku posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Predmetná novela nie je rozsiahla, jednotlivé zmeny boli vysvetlené aj pracovníkmi MŽP SR. Jedným z bodov programu školenia bola aj prezentácia k Informačnému systému EIA/SEA (IS EIA/SEA). Zamestnancom štátnej správy bol predstavený IS EIA/SEA a ich povinnosti v rámci neho, vyplývajúce z predmetného zákona. Taktiež bol

Školenie pre štátnu správu k novele zákona, ktoré sa konalo na SEV Teplý Vrch v septembri 2009.
Foto: M. Hrnčárová.

spresnený zoznam kontaktných osôb pre IS EIA/SEA a to vzhľadom na skutočnosť, že dochádza k častej výmene pracovníkov na úradoch.

Druhý odborný seminár sa konal 4. novembra 2009, na pôde SAŽP v Banskej Bystrici. Zúčastnili sa ho predstavitelia miest a obcí, spracovatelia, navrhovatelia, odborne spôsobilé osoby a zástupcovia vysokých škôl. Celkový počet zúčastnených bol 37. Lektorom bol

zamestnanec MŽP SR.

Vychádzajúc z odovzdaných dotazníkov možno konštatovať, že účastníci obidvoch školení boli s ich úrovňou spokojní a svoj záujem o problematiku vyjadrili aktívnou účasťou v diskusiách.

Ing. Ingrid Krištofová
Slovenská agentúra životného prostredia, CRE

Zmeny Informačného systému posudzovania vplyvov na životné prostredie vyvolané novelou

Zmeny v Informačnom systéme posudzovania vplyvov na životné prostredie (IS EIA/SEA) boli vyvolané účinnosťou zákona č. 287/2009 Z. z. z 19. júna 2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) od 1. septembra 2009. Ministerstvo životného prostredia SR ako gestor IS EIA/SEA poverilo Slovenskú agentúru životného prostredia vykonaním zmien v IS EIA/SEA. O aké zmeny išlo? Príslušný orgán podľa § 18 odsek 6 zákona, po vydaní vyjadrenia k zmene činnosti (§ 18 odsek 4 a 5), zverejní toto vyjadrenie v komplexnom informačnom systéme. Preprogramovaním IS EIA/SEA na novú verziu SEA/EIA v.4.71.01 DM sa zabezpečila povinnosť príslušných orgánov vyplývajúca zo záko-

na poskytovať informácie o posudzovaní vplyvov na životné prostredie do IS EIA/SEA. Vyššia verzia IS EIA/SEA vyvolala zmeny aj na web stránke <http://eia.enviroportal.sk> a to v časti Informačný systém, kde vyhľadávanie v akciách EIA/SEA bolo rozšírené o možnosť vyhľadať akcie aj podľa Zmena činnosti - neposudzovať, alebo Zmena činnosti - posudzovať. Detail zmeny činnosti poskytuje verejnosti informácie k akej činnosti je zmena pridelená, účel zmeny, názov navrhovateľa, IČO navrhovateľa, dotknutú obec, príslušný orgán. Ďalej je zverejnený Text oznámenia o zmene a Vyjadrenie, v ktorom príslušný orgán skonštatuje, či zmena činnosti môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie.

Ing. Katarína Kováčová
Slovenská agentúra životného prostredia, CRE

Informácia o pripravovanom projekte CO - ESP

Krajinská vláda Dolného Rakúska, oddelenie RU4:LLP, Slovenská agentúra životného prostredia a Austrian Environmental Expert Group (AEEG) - ForschungsInstitut für Energie- und Umweltplanung, Wirtschaft und Marktanalysen (FIEU), GmbH spolu so strategickými partnermi BMLFUW, Krajinskou vládou Dolného Rakúska odd. BD4, Ekologickým advokátom Burgenlandsko + Viedeň + Dolné Rakúsko a MŽP SR pripravili návrh projektu: Zdokonalenie procesu cezhraničného posudzovania navrhovaných činností a strategických dokumentov (EIA, SEA) podľa Espoo dohovoru prostredníctvom využitia moderných metód znalostného manažmentu. ETZ Slovenská republika - Rakúsko 2007 - 2013. Acronym:

CO-ESP.

Projekt bude financovaný cez Program cezhraničnej spolupráce Rakúsko - Slovenská republika na roky 2007 - 2013. Hlavná programová oblasť projektu je Bratislavský kraj, Trnavský kraj, Weinviertel, Wiener Umland-Nordteil, Nordburgenland, Wien. Projekt bol predložený v Priorite 2 programu: Dostupnosť a trvalo udržateľný rozvoj. Príslušnej oblasti 2. 2: Trvalo udržateľný územný rozvoj a kvalitná regionálna správa/kvalitný regionálny manažment.

V súčasnosti sa v uvedenom regióne vykonáva alebo plánuje celý rad cezhraničných projektov a strategických dokumentov, ktoré môžu mať závažný vplyv na životné prostredie

obidvoch štátov, preto podliehajú posudzovaniu vplyvov pre-sahujúcich štátne hranice. Aktivita v predložennom projek-te vytvárajú vzdelávacie a informačné nástroje pre všetkých účastníkov procesu, odstraňujú prekážky vyplývajúce z ne-dostatočnej informovanosti o legislatíve, o priebehu procese posudzovania, poskytujú podrobné informácie o projektoch v obidvoch jazykoch, o vplyvoch na životné prostredie a ná-vrhoch na ich zmiernenie a prípadne odstránenie, poskytu-jú informácie o konzultáciách obidvoch strán, zabezpečujú pravidelné stretnutia odborníkov a tým odstraňujú zbytočne predlžovanie procesu z dôvodu nedostatočnej informovanos-ti a nepochopenia problematiky. Pomáhajú zvládnuť proces cezhraničného posudzovania štátnej správy a samosprávy.

Projekt sa týka nasledovných cieľových skupín: účastníci procesu EIA a SEA, mimovládne organizácie, projektanti, investori, štátna správa, samospráva a občania.

Hlavné navrhnuté aktivity sú nasledovné:

- Dobudovanie informačného systému EIA/SEA – časť cezhraničné posudzovanie.
- Vytvorenie spoločnej dvojjazyčnej webstránky.
- Zabezpečenie činnosti bilaterálnej komisie (Rakúsko – Slovensko).

- Zabezpečenie vzdelávacích a informačných aktivít týka-júcich sa cezhraničného posudzovania vplyvov na životné prostredie predovšetkým pre verejnosť, samosprávu a štátnu správu.

Očakávanými výstupmi projektu budú:

- IS EIA/SEA – časť cezhraničné posudzovanie.
- Webstránka.
- Metodické príručky, letáky, školenia a odborné semi-náre týkajúce sa cezhraničného posudzovania EIA/SEA medzi Rakúskom a Slovenskom predovšetkým pre verej-nosť, štátnu správu a samosprávu.
- Zabezpečenie zasadnutí bilaterálnej komisie Rakúsko – Slovensko za slovenskú stranu.

Projekt je naplánovaný na tri roky predpokladaný začiatok je január 2010 a koniec december 2012.

O projekte sa bude rozhodovať na zasadnutí Monitorovacie-ho výboru, na ktorom prebehne výber projektov predložených do 8.10.2009. Zasadanie je plánované na 14. a 15. decemb-ra 2009 v spolkovom kraji Burgenland.

RNDr. Mária Hrnčárová,
Slovenská agentúra životného prostredia, CRE

Informácia o 4. zasadaní slovensko – rakúskej komisie o cezhraničnom posudzovaní vplyvov na životné prostredie

3. decembra tohto roku sa v Bratislave uskutočnilo 4. zasada-nie slovensko – rakúskej komisie o cezhraničnom posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ktorého sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, Sloven-skej agentúry životného prostredia, Magistrátu hlavného mesta Bratislava, Bratislavského a Trnavského samosprávneho kra-ja za slovenskú stranu a za rakúsku stranu zástupcovia Úradu krajinskej vlády Burgelandska, Úradu krajinskej vlády Dolného Rakúska, Spolkového ministerstva životného prostredia, Vie-denského ekologického právneho zastúpenia a AEEG (Austrian Environmental Expert Group). Na zasadaní sa obidve strany in-formovali o stave procesu posudzovania aktuálnych projektov,

ktoré podliehajú cezhraničnému posudzovaniu medzi Rakúskom a Slovenskou republikou. Doobeda sa prejednávajú projekty:

Atómová elektrárň Mochovce VVER 4x 440 MW 3. stavba <http://eia.enviroportal.sk/detail/atomova-elektraren-mochov-ce-vver-4x-440-mw-3-stavba>

Zvýšenie výkonu blokov JE EMO 1,2 v Mochovciach <http://eia.enviroportal.sk/detail/zvysenie-vykonu-blokov-je-emo-1-2-v-mochovciach>

Most Záhorská Ves – Angern <http://eia.enviroportal.sk/de-tail/most-zahorska-ves-angern>

Most cez rieku Moravu, Moravský Sv. Ján – Hohenau an der March <http://eia.enviroportal.sk/detail/most-cez-rieku-moravu-moravsky-sv-jan-hohenau-an-der-march>

Rekonštrukcia Teplárne SLOVNAFT, a.s., Bratislava <http://eia.enviroportal.sk/detail/rekonstrukcia-teplarne-slovnaft-bratislava>

Poobede boli na prerokovanie Súhrnného vodo-hospodárskeho úpravného projektu Dunaj na východ od Viedne <http://eia.enviroportal.sk/detail/suhrnny-vodohospodarsky-upravny-projekt-dunaj-na-vychod-od-viedne> prizvaní ďalší odborníci: splnomocnenec Vlády SR pre výstavbu a prevádzku sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros Ing. Gabriel Jenčík, technický námestník Vodohospodárskeho podniku, š.p. odštepny závod Bratislava Ing. Peter Minárik, zá-stupcovia konzultačnej skupiny Podzemná voda: prof. RNDr. Igor Mucha, DrSc. a RNDr. Dalibor Rodák.

Mgr. D. Žišková, riaditeľka odboru hodnotenia a posudzovania vplyvov na ŽP MŽP SR, Ing. M. Vagač, vedúci oddelenia EIA, odboru hodnotenia a posudzovania vplyvov na ŽP MŽP SR, Ing. G. Jenčík, splnomocnenec vlády SR pre výstavbu a prevádzku a sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros, a prof. RNDr. Igor Mucha, DrSc. na 4. zasadaní SK – A komisie v Bratislave v decembri 2009. Foto: M. Hrnčárová

RNDr. Mária Hrnčárová
Slovenská agentúra životného prostredia, CRE

RECENZIA na monografiu: Krajinná ekológia v posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Monografia Krajinná ekológia v posudzovaní vplyvov na životné prostredie bola vypracovaná v rámci projektu KEGA č. 3/5149/07 Medziuniverzitná obsahová integrácia študijných programov zameraných na krajinné plánovanie.

Autormi monografie sú: prof. RNDr. Ján Drdoš, DrSc., prof. RNDr. Mária Kozová, CSc., doc. RNDr. Ingrid Belčáková, PhD., doc. RNDr. Katarína Pavličková, PhD., RNDr. Eva Pauditšová, PhD., RNDr. Eva Kalivodová, CSc.

Monografia je venovaná prof. RNDr. Jánovi Drdošovi, DrSc.

Monografia, obsahujúca 6 kapitol, sa myšlienkovito skladá z dvoch samostatných celkov a to z teoretických východísk a praktických uplatnení posudzovania vplyvov v praxi. Je zameraná na priblíženie zložitej problematiky posudzovania vplyvov na životné prostredie prostredníctvom základnej východiskovej bázy – krajinnej ekológie. Ukazuje, že táto disciplína tu bola už v minulosti a s nástupom nových spoločenských pomerov, kedy sa vážnejšie začalo brať životné prostredie do úvahy, poskytla zásadnú oporu pri vypracovaní metodík, postupov a ideového nasmerovania v posudzovaní vplyvov na životné prostredie na Slovensku.

Nie je to náhoda. Ochrana životného prostredia na Slovensku má svoju tradíciu a s tým je spojené i odborné zázemie celého radu expertov. Práca ukazuje, že odborné zázemie na nástup nového nazerania na ochranu prírody bolo pripravené, okamžite zareagovalo a postupom času teoreticky aj prakticky túto oblasť zdokonaľovalo. Svedčí o tom vymenovanie celého radu metodík, ktorých základom sú práce v oblasti krajinnej ekológie.

Podrobný rozbor implementácie krajinnej ekológie do mechanizmu posudzovania vplyvov na životné prostredie je presný a obsiahly, no žiadalo by sa výraznejšie poukázať na dôležitosť tohto nástroja. Asi preto je apel prof. Drdoša (2005) taký nástojčivý, že tento nástroj je určujúci v hodnotení krajiny pre akékoľvek účely. Došiel totiž k poznaniu, že jeho zanedbanie doviedlo krajiny do environmentálnej krízy. Ako sa ukazuje dôležitosť akceptácie ar-

gumentov z bázy krajinnej ekológie je tak pri posudzovaní stavieb, ako aj pri posudzovaní strategických materiálov.

Legislatívny rámec problematiky je podrobne spracovaný a poukazuje na skutočnosť organického pokračovania už v minulosti rozpracovanej problematiky, ako bol LANDEP. Precizovanie postupov hodnotenia ďalej viedlo k spresňovaniu procesnosti zákona a ako odbornú bázu širšie využívalo krajinné - ekologické metódy pri vypracovaní dokumentácie podľa zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Monografia pri tejto téme uvádza veľmi výstižne využitie krajinné - ekologických metód v rôznych projektoch a prácach, kde sa dosiahli výrazné úspechy.

Prvá časť monografie, ktorá ukázala teoretické a akademické uplatnenia a využitia krajinnej ekológie pri posudzovaní vplyvov stavieb a strategických materiálov na životné prostredie vyznieva veľmi kladne. Druhá časť monografie však na praktických ukážkach z rôznych oblastí poukazuje na skutočnosť, do akej miery je vlastne posudzovanie vplyvov nástrojom trvalo udržateľného rozvoja. A je vôbec akceptovaný laickou a odbornou verejnosťou a investormi? Tu už hladkosť a priamočiarosť, ako to bolo v rovine akademickej a legislatívnej, sa stráca, nastupujú reálne problémy života, akceptácia výsledkov prestáva byť tak jednoznačná, objavujú sa príklady preferencie tlakov iných spoločenských potrieb a nastáva konfrontácia medzi realitou a reálnym využitím argumentov z oblasti krajinnej ekológie. Tento stav sa najvypuklejšie prejavil v ukážke posudzovania strategického materiálu Aplikácia testu trvalo udržateľného rozvoja na stratégiu rozvoja hlavného mesta SR Bratislavy a na navrhované varianty konceptu riešenia ÚPN Bratislava. Uvedená ukážka je pekným príkladom konfrontácie medzi teoreticky nastolenými ukazovateľmi a princípmi a reálnou úrovňou posudzovaného strategického materiálu.

Záver monografie obsahuje známky sebareflexie a poznania smerovania v oblasti prehlbovania oblasti krajinnej ekológie pri jej využití v posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Prehlbovanie metód posudzovania kumulatívnych vplyvov je veľmi aktuálna téma, korešpondujúca aj s požiadavkami Európskej únie na kvalitu dokumentácie z posudzovania vplyvov na životné prostredie. Nejde pritom len o výskumnú prioritu v ekologických vedách, ale aj o praktické využitie pri rozhodovaní o environmentálnej vhodnosti investície, alebo environmentálne vypracovanom strategickom dokumente.

Je preto žiadúce, aby sa pokračovalo tak v rozširovaní teoretickej bázy krajinnej ekológie, ako aj v jej praktickom využití pri príprave dokumentácie a metodík pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Zároveň je potrebné, aby sa vykonali kroky, ktoré by priblížili krajinnú ekológiu bližšie k verejnosti, k investorom a obstarávateľom, ktorí by pochopili, že nejde len o teoretizovanie, ale že z výstupov posudzovania vplyvov budú mať osôh aj oni.

Z predloženej monografie je vidieť, koľko práce bolo odvedenej na úseku krajinnej ekológie, ale zároveň bolo načrtnuté, koľko ešte ostáva vykonať. Z toho dôvodu sa hodnotí práca ako komplexná a taktiež ako podklad pre ďalšie práce, ktoré môžu na ňu nadviazať.

Ing. Milan Luciak

Ministerstvo životného prostredia SR,

odbor hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Metódy hodnotenia variantov líniových stavieb

Ak si pripomenieme štruktúru dokumentácie ako ju predpisuje príloha č. 9 a 11 zákona č. 24/2006 Z. z., môžeme časti dokumentácie podľa ich charakteru zoskupiť do piatich okruhov:

1. analytická časť,
2. syntéza/zhrnutie,
3. monitoring a opatrenia,
4. **hodnotenie a výber variantu**, popis metodiky a obmedzenia metodiky,
5. ostatné (úvod, zoznamy príloh...).

Hodnotenie a výber variantu tvorí samostatnú časť dokumentácie, pri zámere je to časť V: *Porovnanie variantov navrhovanej činnosti a návrh optimálneho variantu* a pri správe o hodnotení taktiež časť V: *Porovnanie variantov navrhovanej činnosti a návrh optimálneho variantu*, ďalej časť VII: *Metódy použité v procese hodnotenia vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie a spôsob a zdroje získavania údajov o súčasnom stave životného prostredia v území, kde sa má navrhovaná činnosť realizovať* a časť VIII: *Nedostatky a neurčitosti v poznatkoch, ktoré sa vyskytli pri vypracúvaní správy o hodnotení*.

Vidíme, že zákon nestanovuje konkrétnu metódu hodnotenia a spôsob výberu variantu, ponecháva ju na spracovateľovi dokumentácie. Ten si vyberá so širokej škály metód, niektoré z nich sa používajú v praxi, iné ostali zatiaľ na papieri. V roku 1995 vydalo MŽP SR metodickú príručku pre posudzovanie líniových stavieb (konkrétne diaľnic), ani tá však neuvádza samotnú metódu posudzovania líniových stavieb.

Spôsob výberu dokumentácie

Naším cieľom bolo zistiť aké metódy sa pri výbere variantu používajú, prípadne určiť trend vývoja a zamerať sa na indikátory použité pri hodnotení. Obmedzenia vychádzajú zo skutočnosti, že šesť nami hodnotených úsekov je len zlomok skupiny hodnotených. Ďalším obmedzením je skutočnosť, že niektoré úseky (Jarovce – Ivanka /sever) ešte nemajú spracovanú správu o hodnotení a vychádzali sme teda zatiaľ z údajov uvedených v zámere. V neposlednom rade pri rozbere materiálov bola potrebná ochota a možnosti spracovateľov, niekedy si sami nevedeli jasne vybaviť metódu a okolnosti hodnotenia. Vybrali sme dokumentáciu k úsekom líniových stavieb ktoré :

1. sú z **rôznych oblastí Slovenska** (rôzny typ reliéfu, rôzna hustota osídlenia, rôzny charakter regiónu),
2. pre ten istý región majú spracovanú dokumentáciu pre modernizáciu **železničnej trasy** aj výstavbu **diaľničného úseku**.

Spomenutý spôsob voľby úsekov, založený na výbere oboch typov líniových stavieb z rôznych území, umožňuje zachytiť širšiu škálu kritérií a metód hodnotenia variantov. Ďalším faktom je, že sme mohli získať prierez použitými metodikami hodnotenia od roku 1993 do roku 2007, čo nám pomohlo urobiť si prehľad o tom aké metódy sa používali pri výbere variantu, aké kritériá boli zohľadnené a zhodnotiť vývoj celkovej štruktúry dokumentácie za obdobie 14 rokov. Zvolili sme úseky líniových stavieb z :

1. podtatranského regiónu
2. oblasti Žiliny
3. urbanizovanej zóny - Bratislava

Použité metódy pri hodnotení a výbere variantov

Šesť úsekov = šesť rozdielnych prístupov, asi tak by sme mohli charakterizovať spôsoby výberu najvhodnejšieho variantu. Zaznamenali sme použitie metód, ktoré sú všetky označované ako „multikritériálna - maticová metóda“ hodnotenia, keďže využívajú princíp matice, avšak ďalší postup hodnotenia sa od prípadu k prípadu líšil. Rozdiely boli najmä:

V priradovaní váhy, ktorá určuje tzv. významnosť kritéria/kritériálnej skupiny. V troch prípadoch nebola priradovaná váha, z toho v

jednom prípade sa jednalo o zámer, takže posudzovanie bolo jednoduchšie, v štyroch prípadoch bola priradená váha, z toho v dvoch prípadoch kritériálnym skupinám a v dvoch prípadoch priamo kritériám. V jednom prípade bol použitý dvojaký spôsob priradenia váhy, aby sa zvýšili preferencie socio - environmentálnych kritérií.

V spôsobe priradovania váhy, všetky hodnotenia, aj keď niektoré to priamo neuvádzajú, priradovali váhu na základe skúseností, konzultácii s expertmi a predošlej analýzy, tzn. po vzájomnej dohode. V poslednom prípade bola váha priradovaná obdobným spôsobom, avšak na základe vzťahu:

$$w^j = \frac{\overline{Ph}^j}{\sum Ph^j}$$

Ph^j - priemerný počet priradených priorit od všetkých hodnotiteľov

$\sum Ph^j$ - maximálny celkový počet priorit, ktorý môže hodnotiteľ priradiť (171)

w^j - normovaná váha j - tého kritéria

- Najväčšie rozdiely boli zaznamenané pri **bodovaní variantov**. V troch prípadoch bola použitá hodnotiaci stupnica, vždy s inou škálou (-3 do +3 alebo -4 do +4 alebo -5 do +5). V jednom z prípadov boli použité značky, ktoré určovali kategórie vplyvu a tie boli následne zaznamenané do grafov. V dvoch z prípadov klasické bodovanie chýba, miesto toho bola v jednom z nich váha rozdelená medzi jednotlivé kritériá a potom medzi vhodnejší variant a v druhom prípade bolo použité slovné hodnotenie (zámer). V jednom prípade bolo použité porovnanie variantov - vhodnejší variant bol označený pre každé kritérium jednotkou, menej vhodný dvojkou, preferovaný bol v tomto prípade variant, ktorý mal menej bodov.

- V jednom prípade bola použitá **analýza citlivosti riešenia**.

- V troch prípadoch sme zaznamenali **rozdelenie stavby na niekoľko úsekov** a hodnotenie samostatných úsekov, v jednom prípade delenie na časti a hodnotenie pozdĺž celej stavby. V ostatných prípadoch bol hodnotený úsek v celku. Dôvody na rozdelenie úseku boli napríklad rôzne prírodné a socioekonomické podmienky pozdĺž trasy (železničný úsek Kráľová Lehota - Važec - Lučivná), alebo meniaci sa počet navrhovaných variantov (železničný koridor TEN-T - napojenie na železničnú sieť v Bratislave).

- V dvoch prípadoch bolo **ekonomické porovnanie** uvedené samostatne, v ostatných prípadoch vyjadrené váhou vplyvu alebo bodovou hodnotou kritéria.

- Aj keď princíp hodnotenia bol podobný, zaznamenali sme terminologické rozdiely; používajú sa rôzne termíny na pomenovanie toho istého javu (multikritériálna/viackritériálna/maticová, kritéria/indikátory, body/hodnoty, váha/hodnota a podobne).

- Metódy hodnotenia sa v zásade zjednodušujú a sprehľadňujú, v novších prípadoch multikritériálna - maticová metóda slúži viac ako pomôcka pre následné rozhodovanie, nie ako konečná rozhodovacia metóda. Dôležitosť nadobúda slovné hodnotenie.

Výber kritérií hodnotenia

V tabuľkách sú uvedené kritériá hodnotenia jednotlivých úsekov, úseky sú zoradené podľa oblastí, aby bolo jednoduchšie porovnanie zoznamu kritérií použitých pre hodnotenie úseku prechádzajúceho rovnakou oblasťou.

1. podtatranský región

V oboch zoznamoch majú veľké zastúpenie kritéria týkajúce sa vplyvov na životné prostredie a technickej realizovateľnosti, čo súvisí vysokým stupňom ochrany krajiny v danej oblasti, s výškovým členením a konfiguráciou terénu, geologickou skladbou, existenciou spodnej vody a podobne. Zohľadňovaný je bariérový efekt vzhľadom k prírodnému a v prvom prípade aj vzhľadom k socio - ekonomickému prostrediu. V hodnotení železničného úseku je zahrnuté kritérium: udržanie kontinuity vzhľadom na európske koridory. (V slovnom hodnotení je definovaná podmienka splnenia modernizácie na základe dohovorov AGC a AGTC). Pre diaľničný

úsek nie je uvedený obdobné kritérium.

Diaľ. úsek "podtatranského regiónu", kritériá posudzovania 7 variantov vrátane nulového

č.	kritérium
1.	Znečistenie ovzdušia - celk.
2.	Voda
3.	Geológia a geomorfológia
4.	Príroda (flora a fauna)
5.	Krajina
6.	Tažba surovín
7.	Lesníctvo
8.	Poľnohospodárstvo
9.	Doprava (nehodovosť)
10.	Osidlenie (demolície)
11.	Kultúrne bohatstvo
12.	Územno-plánovacia dok.
13.	Obyvateľstvo
14.	Investičné náklady

Žel. úsek "podtatranského regiónu", kritériá posudzovania 3 variantov vrátane nulového

skupina	č.	kritérium	váha
Techno-realizačné kritériá	1.	Prevádzkové vplyvy počas realizácie	5
	2.	Náklady na výstavbu	
	3.	Prevádzkové náklady	
	4.	Inžiniersko-geologické hľadisko a technická náročnosť	
	5.	Dodržanie požiadaviek na parametre trate	
	6.	Udržiavanie kontinuity stavby vzhľadom na traťový koridor európskeho významu Bratislava – Košice	
Vplyv na abiotické prostredie	7.	Vplyv na horninové prostredie	2
	8.	Ohrozenie kvality ovzdušia a klimatických podmienok	
	9.	Vplyv na podzemné a povrchové vody počas výstavby	
	10.	Vplyv na podzemné a povrchové vody počas prevádzky	
	11.	Ohrozenie kvality a stavu pôdy	
	12.	Vplyv stavebných aktivít na biotu	
Vplyv na biotu	13.	Výrub drevinovej nelesnej vegetácie	4
	14.	Vplyv na migračné koridory	
	15.	Vplyv na sústavu NATURA 2000	
	16.	Vplyv na ochranné pásma národných parkov	
	17.	Vplyv na dostupnosť vlčkovej dopravy a obslužnosť	
	18.	Vplyv na štruktúru a využívanie krajiny	
Chránené územia	19.	Vplyv na archeologické lokality	3
	20.	Vplyv na poľnohospodársku výrobu	
	21.	Vplyv na rekreačné aktivity	
	22.	Sociálne a ekonomické dôsledky	
	23.	Vplyv na cestujúcu verejnosť	
	24.	Bezpečnosť dopravy	

2. oblasť Žiliny

V predchádzajúcom prípade boli porovnávané správa o hodnotení a zámer, ktoré nie sú, čo do podrobnosti spracovania úplne porovnateľné. Odzrkadlilo sa to napríklad na zjednotenom zozname kritérií v druhom prípade. V zásade môžeme kritériá rozdeliť na skupiny: ekonomické, (v ktorých je zohľadnená technická náročnosť stavby), vplyvy na obyvateľstvo a vplyvy na prírodné prostredie. Do popredia sa dostávajú ekonomické kritériá. Výrazne sú zastúpené priame vplyvy na obyvateľstvo (ohrozenie hlukom, emi-

Diaľničný úsek z "oblasti Žiliny", kritériá posudzovania 3 variantov vrátane nulového

skupina	podskup.	č.	kritérium
Ekonomické kritériá 0,5 (50%)	Technicko-ekonomické kritériá 0,172	1.	Celkové náklady
		2.	Prevádzkové náklady
		3.	Technická náročnosť stavby
		4.	Kritérium IRR
	Dopravné kritériá 0,328	5.	Ekonomia dopravy I (spotreba času)
		6.	Ekonomia dopravy II (dopravné výkony)
		7.	Atraktivita z pohľadu užívateľa
		8.	Regionálny rozvoj
Sociálno-environment. kritériá 0,5 (50%)	Vplyvy na obyvateľstvo 0,248	9.	Hluková záťaž a vibrácie
		10.	Imisné zaťaženie
		11.	Vplyv na psychiku
		12.	Vplyvy počas výstavby
	Vplyvy na urbanizované prostredie 0,076	13.	Vplyv na výrobu a služby
		14.	Vplyv na rekreačné územie
		15.	Vplyv na obytnú zónu
		16.	Bariera rozvoja
	Vplyvy na prírodné prostredie 0,176	17.	Záber pôdy
		18.	Kontaminácia prostredia exhalátmi
		19.	Nároky na suroviny a energie
		20.	Vplyv na horninové prostredie
		21.	Vplyv na reliéf
		22.	Vplyv na vodné zdroje

Železničný úsek v "oblasti Žiliny", kritériá hodnotenia 2 variantov vrátane nulového

skupina	kritérium
technicko-ekonomické	(náklady na realizáciu, doba realizácie, technická náročnosť, nevyhnutnosť modernizácie)
vplyv na obyvateľstvo a na urb. prostredie	(sociálno-ekonomické dopady - posúdenie vplyvu hluku na obyvateľstvo)
vplyvy na prírodné prostredie	(vplyvy na podzemné a povrchové vody, vplyv na horninové prostredie, pôdu, krajinu, biotu a ÚSES)

siami, bariérový efekt rozvoja), čo vychádza zo štruktúry a hustoty osídlenia danej oblasti ako aj trasovania úsekov. V druhom prípade je hodnotenie stručné, vychádza najmä z „princípu nevyhnutnosti modernizácie“ (priepustnosť trate, nadviazanie na medzinárodné dopravné koridory). Po modernizácii bez realizácie technických opatrení (protihlukové steny a iné) sa predpokladá len mierne zlepšenie (!) súčasného stavu z hľadiska ovplyvnenia obyvateľstva hlukom a emisiami. Dôležitá je skutočnosť, že oblasťou je plánovaný návrh severo - južného európskeho koridoru, diaľničného aj železničného.

3. urbanizovaná zóna - Bratislava

Porovnávali sme opäť medzi sebou zámer a správu o hodnotení, čo nie je z hľadiska podrobnosti spracovania úplne porovnateľné. V oboch prípadoch sú zvolené rovnaké kritériálne skupiny. Novinkou je samostatne vyčlenená skupina dopravných kritérií (spotreba času, dopravná nadvážnosť a obslužnosť, bezpečnosť a komfort prevádzky), čo súvisí s potrebou napojenia Bratislavy na bezprostredné okolie a bezkolíznej dopravy v meste. Úseky nemajú rovnaký charakter. Dia-

Diaľničný úsek v "urbanizovanej zóne - Bratislava", posúdenie 4 variantov vrátane nulového

skupina	č.	kritérium	váha
Technicko-ekonomické kritériá	1.	Náklady na výstavbu	4
	2.	Technická náročnosť výstavby	3
	3.	Efektívnosť investície	5
Dopravné kritériá	4.	Spotreba času	3
	5.	Regionálne dopravné vzťahy	4
Krajinno-ekologické kritériá	6.	Stabilita horninového prostredia	2
	7.	Vplyvy na podzemné vody	4
	8.	Záber pôdy	4
	9.	Vplyvy na biotu	5
Socio-ekonomické	10.	Hluková záťaž	3
	11.	Vplyv na pamiatky	2

Železničný úsek v "urbanizovanej zóne - Bratislava", kritériá hodnotenia 9 variantov vrátane nulového

č.	skupina	kritérium	váha
1.	Technicko-ekonomické kritériá	Investičné náklady	0,0368
2.		Prevádzkové náklady	0,0204
3.		Technická náročnosť stavby a riziká realizácie	0,0333
4.		Technická náročnosť stavby a riziká prevádzky	0,0421
5.	Dopravné kritériá	Vplyvy na dopravu	0,0596
6.		Dopravná obslužnosť	0,0684
7.		Bezpečnosť prevádzky	0,104
8.		Vplyvy na spoľahlivosť a komfort prevádzky	0,066
9.	Kritériá vplyvu na obyvateľstvo	Vplyvy hluku na obyvateľstvo	0,0894
10.		Vplyvy znečistenia ovzdušia na obyvateľstvo	0,0748
11.		Vplyvy na územný rozvoj mesta	0,0538
12.		Vplyvy na urbánny komplex	0,035
13.	Kritériá vplyvov na prírodné prostredie	Vplyvy fyzickej a vizuálnej bariéry	0,0479
14.		Vplyvy na horninové prostredie	0,0596
15.		Vplyvy na klimatické pomery a ovzdušie	0,0508
16.		Vplyvy na povrchové vody	0,0309
17.		Vplyvy na podzemné vody	0,0684
18.		Vplyvy na pôdy	0,0116

ľničný úsek obchádza hlavné mesto z východnej strany a neprechádza urbanizovanou oblasťou. Naproti tomu železničný úsek práve prechádza zastavanou oblasťou, cez hlavné mesto, čo súvisí aj s veľkým počtom variantov, ktoré boli spracované. Do popredia vystupujú dopravné a technicko - realizačné kritériá, s tým súvisiaca ekonomická náročnosť a vplyvy - priame aj nepriame na obyvateľstvo. Bariérový efekt na prírodné prostredie sa zohľadňuje okrajovo. V prípade železničného úseku, ktorý má dĺžku necelých 7 kilometrov je navrhnutých 9 variantov. To najmä z dôvodu, že sa pohybujeme v husto osídlenej a zastavanej oblasti.

Diskusia

Počet kritérií kolísal od 12 do 25. Vo väčšine prípadov boli zoskupené do kritériálnych skupín (dve až päť skupín) a podskupín, najčastejšie z dôvodu väčšej prehľadnosti, niekedy im na základe tohto zoskupenia bola priradená váha. V zásade môžeme kritériá zaradiť do týchto skupín :

- technicko - realizačné,
- vplyvy na obyvateľstvo,
- vplyvy na prírodné prostredie,
- ekonomické (niekedy boli ekonomické kritériá zohľadnené v rámci technicko-realizačných).

Skupiny kritérií sa prelínajú; to isté kritérium bolo v rôznych prípadoch priradené do iných skupín, takisto neboli rovnako definované, ale rôzne pre každý prípad. Môžeme konštatovať, že napriek spomenutým rozdielom, existuje istá spoločná línia pri výbere kritérií hodnotenia. Tá má súvis s meniacimi sa krajinnými typmi - prírodnými podmienkami, hustotou a štruktúrou osídlenia a socio - ekonomickými javmi v krajine (ochrana prírody, ťažba a podobne).

Ing. arch. Marta Kanderková
doktorand Žilinskej univerzity v Žiline, Stavebná fakulta.

Metodické príručky pre posudzovanie vplyvov činnosti na životné prostredie

Metodické otázky posudzovania vplyvov sa v roku 1992 až 2009 riešili vo viacerých vedeckých a vedecko-technických projektoch. Prvým bol vedecko-technický projekt Hodnotenie vplyvov stavieb a činností na kvalitu životného prostredia (doba riešenia: 1991-1993), ktorého koordináciou boli poverení krajinní ekológovia (Kozová et al., 1993). Ich ďalšia práca sa prejavila aj pri návrhoch metodických postupov v roku 1993 – 1998, keď bola vypracovaná séria metodických príručiek zaoberajúcich sa nielen procesom posudzovania vplyvov navrhovaných činností, ale aj metodikami a metódami hodnotenia vplyvov konkrétnych súborov činností na životné prostredie. Tieto boli spracované v rámci vedecko-technického projektu Vypracovanie metodických príručiek pre uplatňovanie zákona NR SR o vplyve stavieb a činností na životné prostredie (nositeľom projektu bol PEDOHYG Bratislava, metodickým koordinátorom vypracovávania príručiek bolo Centrum EIA pri KKE PrIF UK v Bratislave, odberateľom MŽP SR). K skvalitneniu praktického uplatňovania zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov činností na životné prostredie významne prispeli dve knižné publikácie, a to: Posudzovanie vplyvov na životné prostredie I. diel, zákon s komentárom (Úradníček, Gašpariková, Kozová, 1994) a Posudzovanie vplyvov na životné prostredie, II. diel. Komentár ku krokom posudzovania vplyvov činností s príkladmi odporúčaných postupov a metód (Kozová et al., 1995). Na vypracovaní oboch diel sa aktívne podieľali krajinní ekológovia. Prehľad ďalších všeobecných a špecializovaných príručiek uvádzame v rámciku č. 1.

Ako ďalšie vedecko-technické úlohy spojené s metodológiou procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie v SR môžeme spomenúť:

- Stanovenie kritérií pre určovanie závažných vplyvov presahujúcich štátne hranice Slovenskej republiky, PEDOHYG Bratislava, Centrum EIA, KKE PRIF UK, 1996 (Pavličková et al., 1996).
- Metodický postup pre hodnotenie vplyvov na životné prostredie presahujúce štátne hranice, Centrum EIA, KKE PRIF UK, MŽP SR Bratislava, 1997 (Pavličková, Husková, Luciak, 1997).
- Príprava a realizácia komplexného zhodnotenia uplatňovania zákona NR SR č.127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (Pavličková et al., Bratislava, 1998).

Okrem týchto základných prác boli spracované aj ďalšie projekty, ktoré riešili špecifické problémy, ktoré sa prejavili pri uplatňovaní metodiky procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie, ako napr.:

- Environmentálne hodnotenie nadlepenia prietokov Hrona –

vodné dielo Slatinka (Mandák, 1994),

- Posudzovanie vplyvov vodného diela Sereď – Hlohovec (Bodnár, Burger, Marko, 1995 -1998),
- Metodika hodnotenia zraniteľnosti životného prostredia (súčasný stav) (Mociková, 2004),
- Štúdia pre umiestnenie priemyselných parkov vo vybraných lokalitách SR (Králik, Brezníková et al., 2003),
- Špecifiká hodnotenia vplyvov priemyselných a poľnohospodárskych činností na životné prostredie (Pavličková, 2004),
- Monitoring vplyvu na biotu v území dotknutom výstavbou veterinárnych parkov (Darolová, 2006),
- Hodnotenie vplyvov veterných parkov na scenériu na základe analýzy viditeľnosti (dohľadnosti) (Paudišová, Paudiš, 2007),
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v rezorte poľnohospodárstva (Stredánská, 2008).

Metodická príručka pre obce venovaná komplexnej problematike EIA a SEA (s prílohami na požiadavky zákona č. 24/2006 Z. z.) bola vypracovaná v rámci slovensko-nemeckého projektu Dištančné štúdium ochrany životného prostredia a udržateľného miestneho a regionálneho rozvoja na Slovensku (Kozová, Pavličková, 2006), ktorý bol spolufinancovaný nemeckou nadáciou Deutsche Bundesstiftung Umwelt (DBU).

Z metodického hľadiska je v posledných rokoch pozornosť venovaná aj kvalite zámerov a správ o hodnotení, keď sa dá povedať, že kvalita oboch – zámerov aj správ o hodnotení sa postupne zvyšuje, a to aj dôslednejším využitím krajinnoeekologických metód. Tieto môžeme uplatniť aj pri výbere lokality na umiestnenie navrhovanej činnosti. Preferovanou lokalitou pre umiestnenie plánovanej investície by mala byť lokalita s najvyšším stupňom environmentálnej vhodnosti a práve pri jej výbere je možné použiť mnohé krajinnoeekologické metódy (Pavličková, 2004).

Pri výbere lokality má veľký význam využitie technológií geografických informačných systémov. Syntézou mapových informačných vrstiev (grafickej i negrafickej časti), z ktorých každá interpretuje určité tematické prvky krajiny, je možné predpovedať dopad na životné prostredie pri realizácii konkrétneho zámeru. Na základe identifikácie území nevhodných, resp. podmienene vhodných pre danú aktivitu je možné odporúčať ten – ktorý variant (Paudišová, Pavličková, 1998).

Stať o prínose krajinných ekológov pre proces posudzovania vplyvov na životné prostredie by sme mohli uzavrieť aktuálnym stavom, ktorým je zvýšený dôraz na hodnotenie vplyvov na krajinný obraz a krajinný ráz. Tejto problematike sa venuje pozornosť najmä v súvislosti s hodnotením vplyvov veterných parkov na životné prostredie.

Rámček č. 1: Prehľad metodických príručiek pre EIA

- Všeobecná príručka k návrhu zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, 1993, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Príručka pre prácu s verejnosťou k návrhu zákona NR SR o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, 1993, ZIKUS, Bratislava.
- Všeobecná príručka k zákonu NR SR č. 127/1994 Z. z., 1994, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov chemických technológií na životné prostredie, 1994, CHTF STU v Bratislave.
- Posudzovanie vplyvov výstavby a prevádzky vodných diel na životné prostredie, 1994, PEDOHYG, Bratislava.
- Viackritériálne vyhodnocovanie variantných riešení v procese EIA, 1994, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Účasť verejnosti v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie, 1995, Centrum EIA, FA STU, Bratislava.

- Posudzovanie vplyvov skládok odpadov na životné prostredie, 1995, ECO-AS, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov líniových stavieb (diaľnic) na životné prostredie, 1995, PEDOHYG, Bratislava.
- Návrh kritérií pre hodnotenie kvality dokumentácie, 1995, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Ekologická únosnosť, 1996, PEDOHYG Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov spaľovní odpadov na životné prostredie, 1996, ECO-AS, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov líniových stavieb (železníc) na životné prostredie, 1996, AGOS, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov objektov živočíšnej výroby vrátane depónií na životné prostredie, 1996, PIAPS, Žilina.
- Posudzovanie vplyvov odkalísk na životné prostredie, 1996, ECO-AS, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov meliorácií na životné prostredie, 1996, PIAPS, Žilina.

- Zdroje informácií o životnom prostredí, 1997, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvu hluku na životné prostredie, 1997, Katedra konštrukcií pozemných stavieb STU, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov železničných staníc na životné prostredie, 1997, AGOS, Bratislava.
- Kritériá pre hodnotenie kvality dokumentácie, 1998, Centrum EIA, KKE PrIF UK, Bratislava.
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie – časť hluk a vibrácie, 1998, Žilinská univerzita v Žiline, Žilina.
- Posudzovanie vplyvov jadrových zariadení na životné prostredie (legislatíva a procesnosť posudzovania a povoľovania činnosti), 1998, Pegasus Factoria, Bratislava.
- Handbook on EIA, Medzinárodný twinningový projekt č. SK IB/EN/01, MŽP SR, Bratislava, SAŽP, Banská Bystrica, 2002.
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike (EIA), Všeobecná príručka, SAŽP, 2008.
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike (EIA), Praktická príručka pre obce, SAŽP, 2008.

Metodické príručky pre strategické environmentálne hodnotenie

Už v zákone NR SR č. 127/1994 Z. z. bola samostatná časť venovaná strategickému environmentálnemu hodnoteniu. Zákon ukladal povinnosť posudzovať rozvojové koncepcie (vo vymedzených oblastiach) a územnoplánovacia dokumentáciu z hľadiska vplyvov na životné prostredie a tiež všeobecne záväzné právne predpisy (z hľadiska nepriaznivých vplyvov na životné prostredie). Išlo iba o rámcovú úpravu tejto problematiky, a aj z toho dôvodu bolo potrebné upraviť požadovaný postup posudzovania aspoň pomocou metodických príručiek.

Z hľadiska implementácie procesu SEA a najmä vzhľadom na novosť tohto metodického postupu významnú úlohu zohrávali metodické príručky, na vypracovaní ktorých sa aktívne podieľali aj krajinní ekológovia. V rámci vedecko-technických projektov bolo v roku 1994 až 2000 vypracovaných niekoľko príručiek venovaných strategickému environmentálnemu hodnoteniu (SEA) rozvojových koncepcií, územnoplánovacej dokumentácie a všeobecne záväzným právnym predpisom.

Všetky príručky vypracovali širšie autorské kolektívy za účasti krajinných ekológov. Dôraz sa kládol aj na posúdenie súladu rozvojových dokumentov s princípmi, kritériami a indikátormi udržateľného rozvoja. Túto problematiku pre potreby SEA rozpracovali Huba (1996) a Kozová (napr. v práci Kozová, Bedrna et al., 2003).

MŽP SR už v roku 1994 zabezpečilo vypracovanie informatívnej metodické príručky k tejto problematike (Kozová et al., 1994) a jej publikovanie v rámci série metodických príručiek k zákonu. V roku 1996 bol pre MŽP SR pre oblasť zásadných rozvojových koncepcií a všeobecne záväzných právnych predpisov vypracovaný projekt Strategické environmentálne hodnotenie (SEA) ako jeden z nástrojov realizácie environmentálnej politiky a stratégie trvalo udržateľného rozvoja (Kozová et al., 1996). Pre oblasť územno-plánovacej dokumentácie bol riešený projekt: Vypracovanie metodiky pre posudzovanie vplyvov územno-plánovacej dokumentácie (ÚPD) na regionálnej a sídelnej úrovni na životné prostredie v zmysle § 35 odsek 1 písmeno b) zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (Finka et al., 1996). V rokoch 1997 a 1998 zadalo MŽP SR doplňujúce projekty pre oblasť zásadných rozvojových kon-

cepcií a všeobecne záväzných právnych predpisov (Kozová et al., 1997, Kozová et al., 1999). Aj pre problematiku environmentálneho hodnotenia územno-plánovacej dokumentácie zadalo v roku 1997 MŽP SR doplňujúce projekty (Krumpolcová et al., 1997, Krumpolcová, Krumpolec, 1998).

Ako už bolo spomínané, v rokoch 1994 až 2005 (t.j. do prijatia zákona č. 24/2006 Z. z., kde už je problematika SEA zakotvená podrobne) bolo SEA uplatňované iba na malý počet zásadných rozvojových koncepcií a územnoplánovacích dokumentácií. Z úspešných a pozitívne hodnotených príkladov uplatnenia SEA na strategických dokumentoch možno uviesť Energetickú koncepciu Slovenska (1997, 1999 napr. práce Kozová, 1998 a Kozová, Szöllös, 2001) a Environmentálne hodnotenie Konceptu riešenia územného plánu hlavného mesta SR Bratislavy (Belčáková, 2001; Kozová et al., 2001, Belčáková et al., 2002). V rámci vedecko-technických projektov sa v roku 2001 vypracovali metodické zásady pre výkon návrhu vyhlášky k strategickému environmentálnemu hodnoteniu, ktorou sa podrobnejšie upravoval tento proces (Kozová et al., 2001). Pri všetkých procesoch posudzovania strategických dokumentov z obdobia roku 1994 až 2005 sa vypracované metodické príručky (ako aj ďalšie výsledky získané v rámci vedeckých projektov) úspešne využili. V rámci č. 2 uvádzame ich prehľad.

Podpora skvalitnenia a dobudovania podmienok implementácie zákona v oblasti informačného zabezpečenia zúčastnených subjektov a participácie verejnosti v procese SEA ako normy transponujúcej *acquis* v oblasti SEA, prístupu verejnosti k informáciám o životnom prostredí a zapojenia verejnosti do rozhodovacích procesov v starostlivosti o životné prostredie bolo cieľom zahraničného projektu **UIBF 2005: Dobudovanie Informačného systému pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie**, ktorý prebiehal v období október 2007 až máj 2008. Poskytovateľ projektu bola firma proIS, s.r.o. Banská Bystrica prijímateľ projektu bola Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum rozvoja environmentálnej politiky, Banská Bystrica. Jedným z výstupov projektu boli metodické príručky a brožúry (rámeček č. 3) uvedené na adrese <http://eia.enviportal.sk/info/metodicke-prirucky>.

Rámček č. 2: Prehľad metodických príručiek pre SEA

- Metodická príručka k hodnoteniu návrhov rozvojových koncepcií z hľadiska ich vplyvov na životné prostredie, MŽP SR, Centrum EIA pri KKE PrIF UK Bratislava, 1994.
- Strategické environmentálne hodnotenie (SEA) ako jeden z nástrojov realizácie environmentálnej politiky a stratégie trvalo udržateľného rozvoja, 1, 2, 3 časť a Prílohy, časť, Centrum EIA pri KKE PrIF UK, MŽP SR, 1996, Bratislava.
- Vypracovanie metodiky pre posudzovanie vplyvov územnoplánovacej dokumentácie na regionálnej a sídelnej úrovni na životné prostredie v zmysle § 35 ods.1 písm. b) zák. NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, Centrum EIA Slovakia, Bratislava, 1996.
- Aktualizácia a doplnenie návrhu zásad vyhlášky, dôvodovej

správy a metodické príručky časť: Hodnotenie vplyvov zásadných rozvojových koncepcií a všeobecne záväzných právnych predpisov na životné prostredie, PrIF UK, MŽP SR, 1997.

- Ďalšie overovanie a upresňovanie metodických postupov pre environmentálne hodnotenie územnoplánovacej dokumentácie na regionálnej a sídelnej úrovni v zmysle § 35 zák. NR SR č. 127/1994 Z. z., MŽP SR, Bratislava, 1998.
- Upresnenie metodických postupov pre environmentálne hodnotenie územnoplánovacej dokumentácie v zmysle § 35 zák. NR SR č. 127/1994 Z. z. pre sídelný útvar, MŽP SR, Bratislava, 1998.
- Environmentálne hodnotenie zásadných rozvojových koncepcií (§ 35 zákona NR SR č. 127/1994 Z. z.), PrIF UK, v r. 1999.

- Metodické zásady pre výkon vyhlášky k § 35 zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov. Metodická príručka. PriF UK Bratislava, FA STU Bratislava, 2000.
- Agriculture and Rural Development Plan of Slovak Republic over the 2000-2006 period under SAPARD – Prior Apprai-

sal – Environmental part, Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2000.

- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike (SEA), Všeobecná príručka, SAŽP, 2008.
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie v Slovenskej republike (SEA), Praktická príručka pre obce, 2008.

Rámček č. 3: Prehľad brožúr EIA, SEA

- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie navrhovaných činností (EIA), Všeobecné informácie.
- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie strategických dokumentov (SEA), Všeobecné informácie.

- Posudzovanie vplyvov na životné prostredie.
- Prevencia závažných priemyselných havárií.
- Indikátory trvalo udržateľného rozvoja.
- Informačný systém monitoringu – čiastkové monitorovacie systémy.

Zdroj: Kolektív autorov, 2009: Krajinná ekológia v posudzovaní vplyvov na životné prostredie – monografia, Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava.
<http://eia.enviroportal.sk/info/metodicke-prirucky>

Posudzovanie zmien navrhovaných činností

Zmenou (najmä zvýšením, ale aj znížením) rozsahu činnosti spravidla dôjde i k zvýšeniu nepriaznivých účinkov na životné prostredie. Preto zákon ustanovuje konkrétne prípady a postupy pri posudzovaní zmien navrhovaných činností.

1. Predmetom povinného posudzovania vplyvov na životné prostredie je zmena navrhovanej činnosti:

- a) ak v jej dôsledku dôjde k dosiahnutiu alebo prekročeniu prahovej hodnoty uvedenej v prílohe č. 8 časti A,
- b) každá zmena navrhovanej činnosti uvedenej v prílohe č. 8 časti A, okrem zmeny uvedenej v a), ak príslušný orgán vydá vyjadrenie, že taká zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie,

2. V nasledovných prípadoch môže ísť o povinnosť podrobiť plánovanú zmenu činnosti, novému, či opätovnému zisťovaciemu konaniu:

- a) podľa § 29 je to zmena navrhovanej činnosti, ak v jej dôsledku dôjde k dosiahnutiu niektorej z hodnôt uvedených v prílohe č. 8 časti B,
- b) každá zmena navrhovanej činnosti uvedenej v prílohe č. 8 časti B, ak príslušný orgán vydá vyjadrenie, že taká zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie.

Príklad pre posudzovanie zmien navrhovaných činností:

Továreň na výrobu farieb a lakov pôvodne vybudovaná na kapacitu 80 t/rok nebola posudzovaná v procese podľa zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, pretože nedosahovala prahovú hodnotu 100 t/rok prílohy č. 8 časti B pre zisťovacie konanie.

Plánovanou rekonštrukciou továrne sa má zvýšiť kapacita výroby na 110 t/rok, pred povolením tejto rekonštrukcie, musí prebehnúť zisťovacie konanie, pretože podľa § 18 ods. 3 je to zmena navrhovanej činnosti, v ktorej dôsledku dôjde k dosiahnutiu niektorej z hodnôt uvedených v prílohe č. 8 časti B.

O pár rokov lepším využitím existujúcich zariadení a technicko - organizačnými opatreniami (zavedením ďalšej pracovnej zmeny) dôjde k zvýšeniu kapacity na 180 t/rok. Pred povolením podľa osobitných predpisov musí firma ako navrhovateľ predložiť oznámenie o zmene navrhovanej činnosti príslušnému orgánu (obvodnému úradu životného prostredia), ktorý vydá vyjadrenie, že takáto zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie a vtedy uvedená zmena podlieha podľa § 18 ods. 5 znovu zisťovaciemu konaniu. Ak príslušný orgán vydá vyjadrenie, že takáto zmena nemá podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie, potom sa zisťovacie konanie nevykonáva.

Ak o dva, tri roky dôjde znova k rozširovaniu výroby na 250 t/rok, ktorou sa prekročí prahová hodnota časti A prílohy č. 8 zákona je potrebné pred povolením podľa osobitných predpisov napr. IPKZ povinne uskutočniť proces posudzovania, pretože podľa § 18 ods. 2 zmena navrhovanej činnosti uvedenej v prílohe č. 8 zákona je predmetom povinného posudzovania vplyvov, ak v jej dôsledku dôjde k dosiahnutiu alebo prekročeniu prahovej hodnoty uvedenej v prílohe č. 8 časti A.

V prípade ďalšieho rozširovania výroby farieb a lakov nad 250 t/rok pri každej zmene činnosti, ktorá vyžaduje povolenie podľa osobitných predpisov navrhovateľ je povinný doručiť oznámenie o zmene činnosti príslušnému orgánu oznámenie o zmene, ktorý podľa § 18 ods. 4 vydá vyjadrenie, že takáto zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie a vtedy uvedená zmena podlieha znovu povinnému posudzovaniu. Ak príslušný orgán vydá vyjadrenie, že takáto zmena nemá podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie, potom sa povinné hodnotenie nevykonáva.

Na posúdenie, či daná zmena činnosti má alebo nemá byť posúdená v procese podľa tohto zákona nie je podstatné, či sa tak stane rekonštrukciou existujúcich zariadení, resp. prístavbou ďalších stavebných objektov, alebo modernizáciou výroby, nasadením výkonnejších strojov, alebo technicko - organizačnými opatreniami, **podstatné je, že zvýšením rozsahu činnosti obyčajne dôjde k zvýšeniu negatívnych vplyvov na životné prostredie.**

Pre zmeny, na ktoré sa vzťahuje §18 odsek 2 a 3 navrhovateľ predkladá príslušnému orgánu zámer.

Kroky posudzovania zmien podľa §18 odsek 2 sú totožné s krokmi povinného hodnotenia.

Zmena navrhovanej činnosti podľa §18 odsek 2

1. Zámer a jeho pripomienkovanie.
2. Určenie rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu.
3. Správa o hodnotení a jej pripomienkovanie.
4. Verejné prerokovanie správy o hodnotení.
5. Odborný posudok.
6. Záverečné stanovisko.

Kroky posudzovania zmien podľa § 18 odsek 3 sú totožné s krokmi posudzovania pre zisťovacie konanie.

Zmena navrhovanej činnosti podľa § 18 odsek 3

1. Zámer a jeho pripomienkovanie.

2. Vydanie rozhodnutia zo zisťovacieho konania. V prípade rozhodnutia o ďalšom neposudzovaní zmeny navrhovanej činnosti proces EIA končí, v prípade rozhodnutia o ďalšom posudzovaní zmeny navrhovanej činnosti sú realizované nasledovné kroky:
3. Určenie rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu.
4. Správa o hodnotení a jej pripomienkovanie.
5. Verejné prerokovanie správy o hodnotení.
6. Odborný posudok.
7. Záverečné stanovisko.

Navrhovateľ, ktorý sa chystá vykonať zmenu navrhovanej činnosti uvedenej v § 18 odsekoch 4 a 5 je povinný predložiť príslušnému orgánu **oznámenie o zmene navrhovanej činnosti** v písomnej forme a na elektrickom nosiči ešte pred začatím konania o povolení činnosti podľa osobitných predpisov. Postupnosť krokov pri posudzovaní zmeny navrhovanej činnosti podľa odsekov 4 a 5 je uvedená v nasledujúcej tabuľke a schematicky znázornené v schéme:

I. SCHEMATICKE ZNÁZORNENIE POSTUPNOSTI KROKOV PRE ZMENY NAVRHOVANEJ ČINNOSTI UVEDENÉ V ODSEKoch 4 A 5 § 18 ZÁKONA:

Zmena navrhovanej činnosti podľa § 18 odsek 4 a odsek 5 (Schéma I.)

1. Oznámenie o zmene navrhovanej činnosti.
2. Vyjadrenie príslušného orgánu
 - v prípade vyjadrenia príslušného orgánu, že zmena navrhovanej činnosti nemôže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie proces podľa zákona č. 24/2006 Z. z. končí.
 - v prípade vyjadrenia príslušného orgánu, že zmena navrhovanej činnosti môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie proces podľa zákona č. 24/2006 Z. z., pokračuje pri zmenách podľa § 18 odsek 4 krokmi povinného hodnotenia, alebo pri zmenách podľa § 18 odsek 5 krokmi zisťovacieho konania.

Oznámenie o zmene navrhovanej činnosti navrhovateľ vypracuje alebo zabezpečí jeho vypracovanie podľa prílohy č. 8a. Ak oznáme-

nie neobsahuje potrebné náležitosti, ktoré sú uvedené v prílohe č. 8a, vráti ho príslušný orgán do siedmich dní od doručenia navrhovateľovi na doplnenie a určí rozsah jeho doplnenia.

Účelom Oznámenia o zmene navrhovanej činnosti je podať dostatok informácií o zmene navrhovanej činnosti príslušnému orgánu, ktorý je povinný vydať vyjadrenie podľa § 18 odsekov 4 alebo 5, či taká zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie.

Okrem základných informácií o navrhovateľovi, názvu zmeny navrhovanej činnosti a základných informácií o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia vrátane zdravia ľudí je potrebné uviesť v oznámení o zmene činnosti umiestnenie navrhovanej činnosti. Vhodné je umiestnenie znázorniť v mapovej prílohe v mierke M 1:50 000. Vždy je potrebné uviesť rozsah činnosti s uvedením prahových hodnôt, podľa ktorých uvedenú činnosť zaraďujeme podľa prílohy č. 8 zákona. Pri opise technického a technologického riešenia, vrátane vstupov a výstupov odporúčame zdôrazniť, čím sa zmena navrhovanej činnosti líši od súčasného technického a technologického riešenia vrátane vstupov a výstupov.

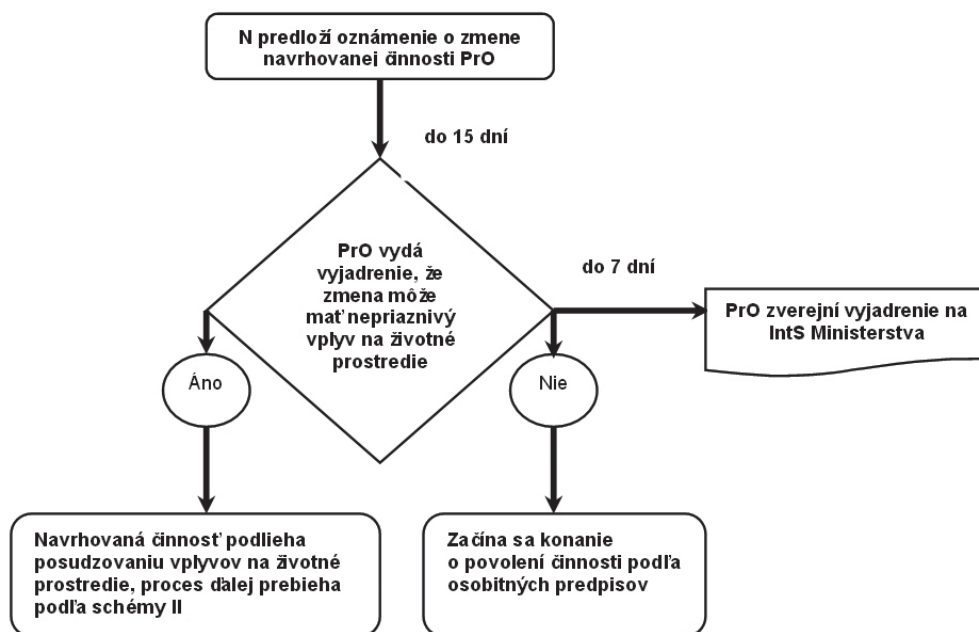
Ak parametre existujúcej činnosti nedosahovali prahové hodnoty dané prílohou č. 8, časti A alebo časti B a v dôsledku predloženej zmeny uvedenej činnosti dôjde k dosiahnutiu alebo prekročeniu prahovej hodnoty uvedenej v prílohe č. 8 v časti A alebo B, vyjadrenie príslušný orgán nevydáva a zmena činnosti podlieha povinnému alebo zisťovaciemu konaniu podľa § 18 odsekov 2 a 3.

V prípade vyjadrenia príslušného orgánu, že taká zmena nemôže mať nepriaznivý vplyv na životné prostredie, môže začať povolenie zmeny činnosti podľa osobitných predpisov.

V prípade vyjadrenia príslušného orgánu, že taká zmena môže mať podstatný nepriaznivý vplyv na životné prostredie, zmena navrhovanej činnosti sa stane predmetom povinného posudzovania, ak činnosť je uvedená v prílohe č. 8 časti A, alebo sa stane predmetom zisťovacieho konania, ak činnosť, na ktorú sa vzťahuje zmena je uvedená v prílohe č. 8 časti B.

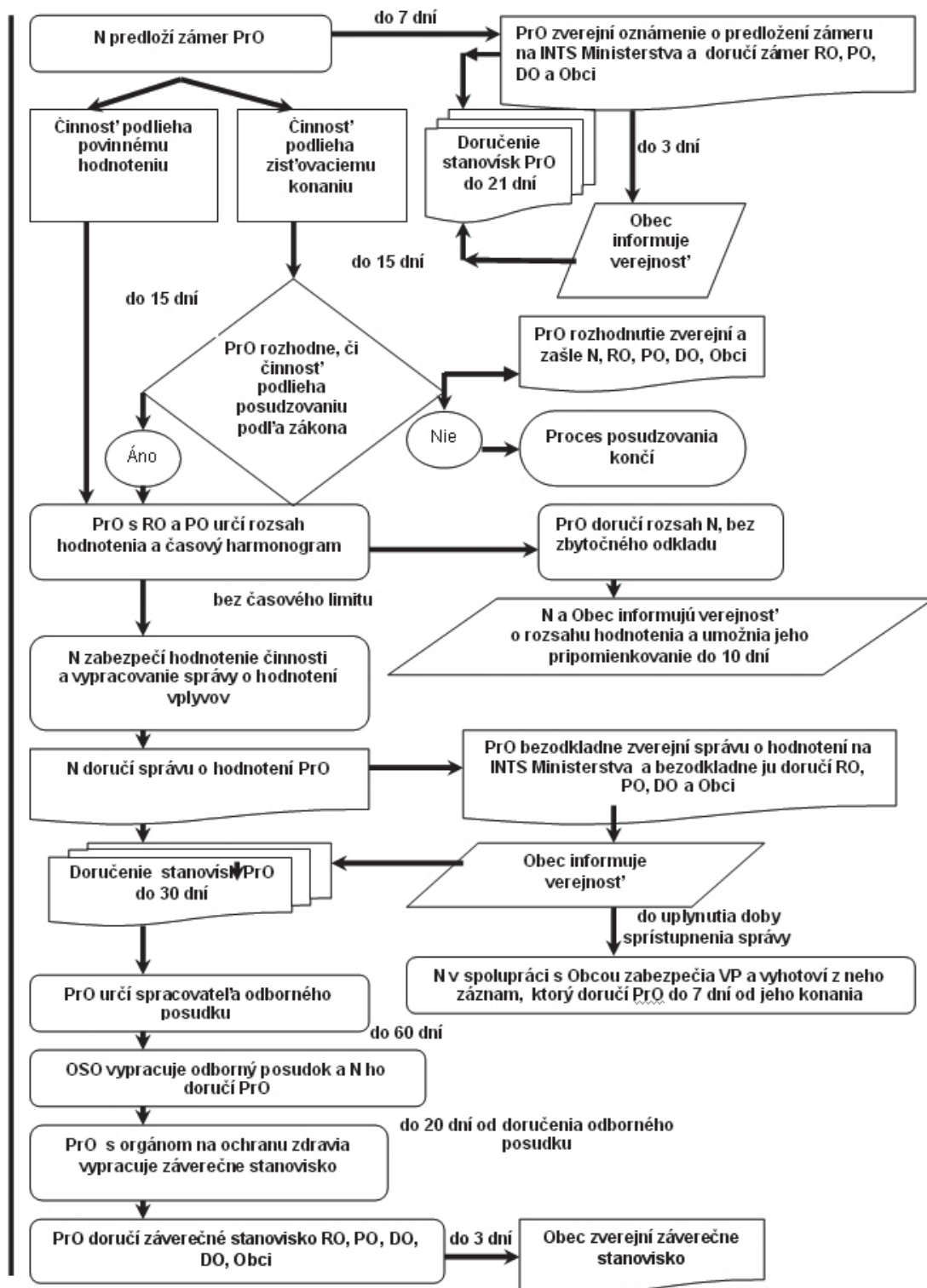
Ďalšie posudzovanie vplyvov na životné prostredie pokračuje postupmi, ktoré sa vzťahujú na povinné hodnotenie a zisťovacie konanie navrhovaných činností uvedené v schéme č. II.

I. SCHEMATICKE ZNÁZORNENIE POSTUPNOSTI KROKOV PRE ZMENY NAVRHOVANEJ ČINNOSTI UVEDENÉ V ODSEKoch 4 A 5 § 18 ZÁKONA

N – navrhovateľ, PrO – príslušný orgán, IntS – internetová stránka

II. SCHEMATICKÉ ZNÁZORNENIE POSTUPNOSTI KROKOV PROCESU POSUDZOVANIA VPLYVOV NAVRHOVANÝCH ČINNOSTÍ NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

1. KROK
ZÁMER A JEHO
PRIPOMIENKO-
VANIE**2. KROK**
ZISTOVACIE
KONANIE**3. KROK**
ROZSAH
HODNOTENIA
A ČASOVÝ
HARMONO-
GRAM**4. KROK**
SPRÁVA O
HODNOTENÍ**5. KROK**
PRIPOMIEN-
KOVANIE
SPRÁVY
O HODNOTENÍ
A VEREJNÉ
PREROKOVA-
NIE**6. KROK**
ODBORNÝ
POSUDOK**7. KROK**
ZÁVEREČNÉ
STANOVISKO

N – navrhovateľ, PrO – príslušný orgán, RO – rezortný orgán, DO – dotknutý orgán, Obec – dotknutá obec, PO – povolujujúci orgán, OSO – odborne spôsobilá osoba, IntS – internetová stránka, Ministerstvo – Ministerstvo životného prostredia SR, VP – verejné prerokovanie

RNDr. Mária Hrnčárová, Ing. Katarína Kováčová
Slovenská agentúra životného prostredia, CRE
Mgr. Daniela Žišková, Mgr. Zuzana Koločányová

Ministerstvo životného prostredia SR, odbor hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie

Spravodajca SEA/EIA

**Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov
a navrhovaných činností na životné prostredie**

ISSN 1338-0176

Vydáva:

**Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky**
Námestie Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava
Telefón: 02 595 61 11
E-mail: eiaopv@enviro.gov.sk
www.enviro.gov.sk

Slovenská agentúra životného prostredia
Tajovského 28, 975 90 Banská Bystrica
Telefón/Fax: 048 437 41 63
E-mail: eia@sazp.sk
www.sazp.sk